Biblioteca Centrală Universitară "Mihai Eminescu" Iași

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

LUCEAFĂRUL

ANUL V — NR. 7 (90) — 1 APRILIE 1962 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII — 12 PAGINI — 1,50 lei

Mesaj

de **Florența Albu**

Celebrez primăvara omenirii în cînt.
Pace vouă, stelelor!
Pace ție, pămînt!

Celebrez primăvara, cu furtuni și-nnoiri.
Îndrăzniți, viselor!
Vă aud, răsăriri!

Celebrez primăvara, tinerețe, cu tine.
O, lumină, iubire,
frumusețí — fluvii pline!

Celebrez primăvara, cu zidarii pe schele.
Șantiere,
șantiere — virstele mele!

Oameni — comunicate: celebrăm primăvara!
N-auziți — ară martie
Ianu-i, cît toată țara!

Celebrez primăvara, precum Atias, și eu.
Înflorește pămîntul,
pe umărul meu.

Celebrez primăvara. Soare, oameni, vă cînt!
Pace vouă, stelelor!
Pace ție, pămînt!

Tribuna pămîntului

de **Florin Costinescu**

Zorilor li s-au spart în țăndări încertele simetrii
În diminețile pașnice, cu salvele cîntecelor
de tractoare,
Și se urni pămîntul, din adînc se urni,
Descătușat revărsîndu-se, supunînd zare cu zare...

Da, primăvara aceasta înseamnă pămînt,
pămînt nesfîrșit.
Ca niciodată — îngemănare de seve, de oameni,
de soare;
Și tribună înaltă spre care la un semn au venit
Țăranii, la cea mai lucidă și vastă adunare.

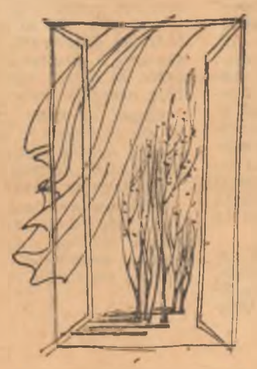

Dintr-o casă nouă

de **Octavian Paler**

Undeva la un geam de pe strada aceasta
se leagănă ora amiezii ca o ramură albă
peste gîndul plecat să te caute.

De la ferestrele vechi, îngălbenite de lună
și de ploile ruginite, căzute din salcîmii bătrîni,
de la ferestrele vechi, năpădite de iarba neagră
a nopții,
amintirile dragostei noastre
s-au mutat în această casă nouă și ele,
s-au mutat pe strada aceasta albă de soare și var.

Prăfuite de umbra potecilor vechi
și de nisipurile palide cernute din stele,
amintirile dragostei noastre
urcă sfioase acum pe sub cireși înfloriți,
pe o stradă cu cireșii de marmură.

Și toate ferestrele străzii
(O, parcă și zidarii-au știut
ce limpezi sînt privirile tale!)
se uită cum trec camioanele
și cărucioarele copiilor
spre ziua de mîine,
în timp ce undeva la un geam de pe strada
aceasta,
unde-am venit mai aproape de viitor și de soare,
ora amiezii se leagănă ca un trandafir de argint
peste gîndul plecat să te caute.

PRIMĂVARA (detaliu) — *BOTICELLI*

CE SE CHIAMĂ SCRIITOR?

Fără să-mi fi zis mie însumi așa, și înfricoșat întotdeauna de vorba scriu, amară și plină de răspunderi subiective, cărora nu le-am putut face față, după cuviință, nicicînd, cît și de cînd (vai mie!) m-am tot întrebat și mă mai întreb, în mulțimea de semeni, purtători cu tăinicie, ai tichiei de mărgăritar, ce poate să fie, subliniat, un scriitor. Cade din cer, cum simt că se simt? Vine din basme? Iese din întîlnirea lunii cu nenufarul? E făcut? E născut? Ce naiba poate fi el?

Nu mă dumiresc, cu toate că este ceva aci, ceva inexplicabil și ascuns.

În ce mă privește, m-am pomenit numit scriitor cam din vînt. Nu eu m-am numit cu asemenea substantiv de nu mai știu a citea declinare.

Scriitor ieri, scriitor alaltăieri, scriitor azi, începeam să mă deprind cu vorbaăluia, dar încă n-am învățat să mă ludulesc cu ea.

Cînd mă găsesc prin cîte o străinătate și trebuie să completez buletinul de hotel, mă opresc la rubrica profesie, gîndindu-mă ce sînt, dacă sînt ceva, cu impresia că nu-i nimic de capul meu, profesie mărturisită aproape zilnic copiilor mei, care, rîzînd de mine, îmi arată de-asupra patului, un rînd de cărți că le-aș fi scris eu, cu mîna mea, sărutată, dimineața și seara, la culcare, de copii. Ceea ce-i sigur, ne pupăm toată ziua.

Le răspund că nu le-am scris eu și ei mă rîd și mai tare, știind că de cînd ne-am pomenit împreună, ei în sculece și eu pe scaun, stau încovoiat pe masă, cu nasul în călimară, cu o bucată de băț în mînă, frămîntînd mereu hîrtia, cocoloșită, ruptă cu necaz și aruncată-n coș. Am acceptat brevetul verbal de scriitor numai după ce, satisfăcut, am aruncat 60 de ani la coș. Cu această condiție, mi-am spus într-o bună zi că, poate, cine știe? sînt scriitor.

Mă gîndesc că acum vre-o 66 de ani eram și eu copil. M-am trezit, pe la vre-o 16, făcînd semne pe hîrtie, mai cu seamă noaptea, plictisindu-i insomnia și nervozitatea gazdei. În mijlocul unui rînd început, ea-mi sufla în lampă și mi-o stingea. Poate că atunci aș fi avut un fel de noțiune zăpăcită de scriitor.

Trebuia însă verificată. N-aveam cum. Era și ca o spaimă și ca o îndoială.

M-am văzut prostește cîntînd cu ciripitul vrăbiilor ce-mi vin acum, dimineața, la fereastră, cerînd miezuri de pîine. Vecinii le detestă și le gonesc pentru că le „murdăresc" platforma. Auzi dumneata? o picătură de găinaț inocent, mai reușit decît versurile locatarului de la etaj.

Dar ce? nu scrie toată lumea? Unchiului nepotul, verișoarei verișorul? Ba da! Însă, vezi, cartea poștală, telegrama, scrisoarea nu sînt opere. Nici cumnații, cuscrii, mătușile, socrii nu sînt maeștri...

Încep să descifrez o diferență... Scriitorul face opere și capodopere. That is the question, în englezește, Hic jacet lepus, în latinește. Asta-i asta, în valahă.

Dar, mă rog, ca să fii scriitor trebuie neapărat să știi să și scrii? Oarecare dubiu nu e interzis...

Cunosc un popor care acum citește și scrie sută la sută. Și moșul și baba au fost trimiși, de curînd, să învețe carte și au învățat-o bine. Dar în sutele și în mia de ani mainainte, ei a scris fără să scrie, niște frumuseți care fac uneori de rușine operele noastre... A scris fără carnet de identitate de la Uniune cu fotografie, fără colaborări, fără șefi-redactori și adjuncți...

Mioriță laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace.
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță mioară?

Tudor Arghezi

PACEA

Unora nu le mai place iarba, nu le mai place cîntecul și joaca băieților. Li s-a urît cu văzduhul curat, cu mîngîierea vîntului de aprilie și cu înflorirea copacilor pe care abia o așteptăm. Vor să uităm frumusețea mării în amurg și maiestatea munților abia ninși. Puțin le pasă de splendidele basilici ale lumii, de comorile închise în muzee și soarta statuilor, conservate peste vreme, nu-i interesează. Singura muzică acceptată este căderea gologanului de aur pe tipsia proprie.

Acești oameni, dacă mai pot fi numiți astfel, ne propun să ne părăsim orașele, grădinile și teatrele și să locuim sub pămînt ca guzganii. Pentru asta au și găsit acele obiecte domestice în stare să ne îndulcească „viața" în caverne. Confortul troglodit are, de pe acum, arhitecții săi și, în America, au și apărut tratate despre plictiseală, menite să alunge urîtul supraviețuirii.

Minții lucide au aruncat apostolilor morții riposta lor hotărîtă: singurul adăpost împotriva războiului nuclear rămîne pacea! Milioane de oameni din lumea întreagă au ieșit în stradă și au protestat împotriva demențialelor îndemnuri la sinuciderea colectivă. S-a ajuns, în unele locuri, ca apelurile la rațiune să fie condamnate! Dacă s-a mai pomenit: ideea înțelegerii între oameni e pedepsită cu închisoarea. Ceva pare de neînțeles, dar nu e de neînțeles...

Artiști, savanți, filozofi din toată lumea au avertizat pe conducătorii statelor occidentale că o viitoare conflagrație înseamnă pieirea civilizației, dar aceștia ascultă în continuare prohodul generalilor șomeri, setoși de tinichele pe piept și de bătălii, pierdute, vai, de pe acum. Un pictor de renume mondial stă întemnițat de multă vreme și va mai picta, ani îndelungați de aici înainte, pereții celulei sale, numai pentru că a militat pentru înțelegere între popoare, „vînătoarea de vrăjitoare", sport de provenință nord-atlantică — continuă.

Dezarmarea totală și generală, propusă de ani de zile de către guvernul sovietic, nu place cîtorva capete. Trusturile sînt în primejdie. De ce să transformăm cuirasatele în școli și tancurile-amfibii în sanatorii moderne? De ce să aibă fiecare om o casă ca lumea și nu o pușcă în spate? De ce să se găsească pe masa ultimului muritor o bucată albă de pîine? Liniștea acestor „oameni", numiți din greșeală gentlemeni, este amenințată. În secolul desființării ultimei sclavii, robia colonială, egalitatea în drepturi pare nobililor stăpînitori ai sacului cu bani o enormitate. Și împotriva tuturor rațiunilor, împotriva bunului simț, domnii aceștia seamănă moartea acolo unde se mai poate încă. Bomba de plastic, cuțitul și otrava — nimic din arsenalul ucigașilor nu e uitat — sînt folosite cu seninătate pentru înflorirea pe scară mondială a asasinatului.

În ciuda cetelor de derbedei tocmiți ca să invadeze teritorii eliberate de exploatare, în ciuda „experților" trimiși ca să consolideze ceea ce nu se mai poate consolida niciodată, popoarele scapă pe rînd de „binefăcători", și, prin trimișii lor, de la tribuna națiunilor, aflată încă pe teritoriul celor ce patronează toate aceste acțiuni deplorabile, spun omenirii cine iubește războiul și crima.

De curînd, Algeria și Franța au realizat un acord pentru încetarea focului după 7 ani de lupte înverșunate. E o acțiune înțeleaptă. Te întrebi: cui au folosit nenumăratele jertfe în vieți omenești, energia și banii cheltuiți în această încăierare sortită eșecului de la nașterea ei? Acordul realizat la capătul unui război de 7 ani — în care au pierit atîtea valori materiale și spirituale — consemnează, de fapt, victoria de la Evian, victoria forțelor populare algeriene și franceze.

De cîțiva ani, poporul Cubei rezistă tuturor presiunilor economice exercitate de către vecinul său, numai pentru că acestuia nu-i plac revoluționarii. Iată că e contrazis calculul hîrtiei, stabilit prin examinarea așa-numitului „raport de forțe". Exemplele pot fi înmulțite, dar nu ne-am propus așa ceva.

De cîtva timp, la Geneva, 18 națiuni și-au trimis reprezentanții ca să discute din nou cum să pornim cu toții pe drumul trainic al păcii. Este semnificativ faptul că în zilele noastre nici un guvern nu mai poate să nu asculte de glasul mulțimilor. Cu toate încercările lamentabile ale unor dușmani ai păcii de a ocoli această confruntare internațională, prin apelul la chichițe avocățești și la savanterii diplomatice, miniștrii statelor occidentale au luat loc în jurul mesei rotunde pentru dezarmare. Rezultatele convorbirilor de pînă acum, după relatările corespondenților de presă, sînt mulțumitoare. Campionii pozițiilor de forță sînt nevoiți să ia cunoștință de voința nestrămutată a popoarelor de a nu fi aruncate în holocaustul ciupercii atomice și de a da înapoi de pe redutele pe care s-au cramponat inițial.

Delegația romînă a adus o contribuție remarcabilă la stabilirea unei atmosfere de încredere reciprocă, susținînd ideea guvernului nostru, ca Balcanii să devină o zonă denuclearizată.

Împreună cu toți scriitorii din țară, ne alăturăm glasurile corului celor ce rostesc, în orașul elvețian, crezul în pace și trai pașnic laolaltă, promițînd să nu lăsăm să ni se usuce cerneala pe hîrtie pînă cînd liniștea omenirii nu va fi asigurată.

Avem nevoie de această liniște pentru că iubim viața și pămîntul pe care locuim. Sîntem convinși că rațiunea va triumfa.

Eugen Barbu

TUDOR ARGHEZI: DESPRE UCENICIA CONTINUĂ — *pag. 3*

PRIMĂVARĂ COLECTIVISTĂ — *pag. 6-7*

primul său volum **Certitudini** se cuvine subliniat. Culegerea de față reprezintă rezultatul cunoașterii intime a aspectelor concrete ale construcției socialiste. Îndeosebi ciclul de poezii închinat Reșiței mi se pare revelator pentru modul în care Al. Jebeleanu reușește să atribuie dimensiuni artistice peisajului industrial în transformare, fie prin tonalitatea caldă, discretă, a comentariului liric, (**„Pe străzile Reșiței". „Perspectivă" etc.**), fie prin ineditul analogiilor (**„Plecarea"**).

Nu rare sînt însă cazurile cînd, în absența vibrației lirice autentice, prozaismul și platitudinea ocupă spații considerabile din poezia sa. Iată numai un exemplu : **„Ogorul ne-a cerut dăruire, / Ne-a cerut sarea din lacrimi, valuri de singe. Pămîntul și azi cere / Pasiune și-ncredere în miracolul lui, / Să-ți cedeze grînele iubitoare de soare / Cu urechi ascuțite".**

Poetul nu reușește întotdeauna să stăpînească materialul brut și să-l interpreteze convingător din punct de vedere artistic. Autorul încearcă să înnobileze versurile sale, recurgînd la adresarea directă, punctată de exclamații și apelative. Aceste poezii sînt pîndite de pericolul grandilocvenței: **„Frate, vino cu mine să recoltăm alfabetul fericirii umane, / Voi sînteți descoperitorii constelațiilor din adîncul cîmpiei / Voi sînteți creatorii zăcămintelor și ai fertilității sale". (Creație).**

Al. Jebeleanu profesează o poezie de notație, modalitate lirică ale cărei pericole nu reușește să le evite întotdeauna, ale cărei resurse le epuizează uneori.

Mircea Martin

„Ridic o cărămidă — făcile de pămînt — / și-n preajmă mă înghină descîntecul răsfrînt... / M-aș vrea cărămidarul ! Cu palme mari, stăpîne, / iscînd în lut tulpina orașelor de mîine...". (Cărămidarii).

În tot ce are mai reușit acest volum, atributele picturale ale versului sînt folosite cu sobrietate, pregnant, servind nuanțat ideea artistică **(Lenin la Razliv, Baladă munteană, Poem în casă nouă** ș.a.). Totuși, stanțe de felul acesta : **„Vino, că răchita peste gîrle / trunchiul beat și-l clatină în vînt / și cu frunze veștede azvîrle, / apele din mine tulburînd...",** desprinse dintr-o, de altfel, scurtă poezie despre cîmpia întomnată în care prezența cadrului de rigoare (cocori rotindu-se „în semn de rămas bun", „bucurosul soare în chindie", pierderea iubitei „în lungi așteptări"), arată că pentru declanșarea emoției nu sînt de ajuns fluența, cantabilitatea.

Te desparți de **Florile cornului tînăr,** urmărit de ecouri, cu sentimentul că lirismul discret, nuanțat, vădit ades în paginile cărții, prospețimea unor imagini, ca și receptivitatea eroului liric la aspectele de viață ce îi solicită impetuos atenția, constituie ele însele o negare a pasajelor mai puțin cizelate, unde inspirația febrilă nu a fost însoțită de efortul de înnoire și adecvare a mijloacelor de expresie.

Mihai Negulescu

IN FIECARE LUNA O CARTE DE BUZUNAR

O colecție nouă a început de curînd să împodobească vitrinele librăriilor și, de aci, rafturile bibliotecilor. Colecția se cheamă **Cartea ostașului** și volumașele sale văd lumina tiparului, o dată la patru săptămîni, în teascurile Editurii militare. Au apărut pînă acum **Povestiri din război** de Mihail Sadoveanu, **Scrisoarea** de Ion Grecea și vor apărea pe rînd : **Pămîntul zimbrului** de Eusebiu Camilar, **Noul comandant** de N. Tăutu, **Santinela din schimbul doi** de

Florian Grecea, **Cei patruzeci și cinci** de Petru Vintilă și altele.

Prezentate într-o excelentă înfățișare grafică, cu coperți cartonate și lăcuite, volumașele acestei noi colecții sînt chemate să răspundă unei sarcini importante, aceea a educației ostașului armatei populare, cu schițe, povestiri și nuvele inspirate din viața de fiecare zi și din preocupările militarilor noștri. Salutăm această nouă colecție care reflectă activitatea bogată, dar nu îndeajuns de discutată în paginile revistelor literare, a Editurii militare.

P. T.

HORIA ZILIERU: FLORILE CORNULUI TÎNAR

Există în poezia lui Horia Zilieru o aspirație către puritate și armonie, care se regăsește, în penetrații multiple, pînă și în piesele de netă vigoare, de clamare pasionată a bucuriilor și împliniri vîrstei tinere. Căutînd cu înfrigurare „cuvinte potrivite", cu o stăpînire a mijloacelor în care se întrevede un început de maturizare, poetul ieșean e mai degrabă un șlefuitor înzestrat, lucrînd cu intuiție și sensibilitate, și mai puțin un exaltat, în căutare de ipostaze lirice „uimitoare". Totuși, coeficientul de „taină", capabil să sugereze sentimente și să declanșeze emoții profunde, transpare nuanțat în simplitate. Postura obișnuită a individualității sale artistice e îndeosebi confesiunea cu glas scăzut, dar interiorizat, în care elemente de biografie intimă și receptivitate febrilă se întrețes continuu.

Fără a fi așezată pe temeiuri formaliste, setea de armonie, ca element constitutiv, are aici nuanțe personale, cantabilitatea versului traducînd cel mai adesea armonizarea evoluției eroului liric, în contextul elanurilor colective. Această osmoză e evidentă în cele mai reușite piese ale cărții, setea de autodefinire conturîndu-se îndeosebi în cicluri ca **Izvoare** sau **Laudă mîinilor :**

PULSUL VIU AL ACTUALITĂȚII

Oameni apucînd în valuri masive drumul belșugului, lărgind parcă cu umerii și cu brațele lor porțile gospodăriilor colective, destine care se unesc și se limpezesc o dată cu dispariția ultimului hat, entuziasmul ce pare deopotrivă al oamenilor și al pămîntului, devenit, de la un capăt la altul al țării, un imens bărăgan al fertilității... Iată ce ne-am deprins să întîlnim în ultima vreme în reviste. Un termen care revine ori de cîte ori e vorba de literatură, acela de „reflectare", își sărbătorește în aceste zile un adevărat triumf : ca niște oglinzi așezate în fața soarelui, revistele răsfrîng mereu, reflectă întîmplările pline de profunde semnificații din această primăvară pe drept cuvînt istorică. Fiecare scriitor își face o datorie de onoare de a consemna într-un fel sau altul evenimentul. Cei mai mulți dintre ei au fost la țară, au făcut parte din brigăzile de agitație și însemnările lor „de la fața locului" au prospețimea și valoarea unor documente. Gen ce se caracterizează în cel mai înalt grad prin operativitate, creat parcă pentru asemenea împrejurări, reportajul este cel care domină paginile „Gazetei literare", „Contemporanului", „Tribunei".

În Țara Oașului se constituie cea mai mare gospodărie colectivă din regiune (Pop Simion : „Cîtu-i Maramureșu"). E interesant procedeul folosit de autorul „Paralelei 45", care pornind de la o fotografie înfățișînd momentul de vîrf, inaugurarea, reconstituie cu mijloace adecvate, „etapele" care au dus pînă aici... 80 de țărani individuali merg cu două autobuze, într-un sat vecin, la o gospodărie înființată cu mai mulți ani în urmă. Cele văzute acolo îi conving într-atîta încît, pînă la urmă, din oameni care mai șovăiau încă, aceștia se transformă ei înșiși în agitatori pentru colectivizare : „Tovarășe președinte, dacă mai ai vreunul neîntrat în colectivă, du-ne la el că-l lămurim noi. Zi-i c-a venit o echipă de lămurire din alt sat". (N. Velea „Optzeci de convingeri"). Comunele Irimești, Murgași, Bulzești din raionul Olteț se prind în marea horă a belșugului (Tita Chiper : „Ediție specială"). Aceeași atmosferă sărbătorească o întîlnim în Humuleștii lui Creangă (Paul Anghel : „Ultima oră pe apa Ozanei"), într-o gospodărie bogată ca aceea de la Lenauheim (Traian Coșovei : „Eroul cîmpiei"), la Salonta (Ștefan Luca: „Salonta — primele ore după colectivizare"). Și exemplele se pot înmulți .Scrise cu fior, reportajele refac astfel harta bucuriei și a mîndriei socialiste, devenită astăzi mîndria întregii țări.

Trecînd la poezie, trebuie să remarcăm că recolta de versuri, în ciuda recunoscutei spontaneități a poeților, este mai slabă. Semnalăm frumoasa „Nuntă pe la Argeș" de Ion Bănuță, plină de sevă populară, și poemul „Ultimul" de Al. Andrițoiu, bine scris, convingător. Cîțiva poeți tineri ca Victoria Ana Tăușan, Mihai Negulescu, Ion Crînguleanu, Ion Butnaru celebrează evenimentul prin versuri inspirate. Este ciudat cum în această atmosferă de entuziasm general, cineva încredințează tiparului niște versuri plate, lipsite de orice fior autentic, ca acestea : „Orizontul sîngera în petice :

Pe fiecare petic — funerară, semeață, încremenită în eternitate, O piatră de hotar. / Și pe ea literele diforme : / AL MEU / Uriașe erau aceste negre pietre de hotar ! / Umbrele lor se prelungeau / Ca niște șerpi îndoliați / Prin orizonturi sfîșiate în petice. / Se-mpleticeau în rădăcini și bolovani, / Se tîrau de-a lungul brazdelor" etc. (Toma George Maiorescu : „Spre ultimul hotar").

Evident, poetul scontează aici unele efecte exterioare. Dar stilul rococo și cîteva cuvinte rostite ca într-un descîntec nu pot în nici un caz să facă minuni... de poezie, oricît am mima inspirația și oricît de mare am scrie un cuvînt sau două. Dar asemenea excepții sînt rare. Fiecare scriitor se străduiește în această vreme să se întreacă pe sine. Nu facem nici un pronostic spunînd că literatura „pămînturilor socialiste" se va îmbogăți de-acum încolo neîncetat. Vor apărea nuvele, piese de teatru, romane. Ceea ce se scrie în aceste zile, poeziile și reportajele calde încă de prospețimea evenimentului, nu constituie decît o prefață bogată la marile opere despre agricultura nouă, pe care scriitorii nu vor pregeta să le creeze.

Marin Sorescu

REVISTA REVISTELOR

„CRAVATA ROȘIE"
Nr. 3 — 1962

Văzînd preocuparea revistelor pentru copii, de a include în sumar pagini literare care să contribuie eficient la educația comunistă a tinerelor vlăstare, ultimul număr al „Cravatei roșii" (3-1962) oferă spre lectură o serie de lucrări instructive, antrenante.

Semnalăm, alături de paginile de beletristică, prezența cîtorva rubrici axate pe preocupările specifice ale detașamentelor de pionieri („Calendar pionieresc — aprilie", „Săptămîna unității").

Sînt dezbătute probleme ale eticii comuniste, sînt sugerate teme pentru adunări pionierești și seri literare („Nu trece nepăsător pe lîngă tovarășul tău", „Învățătorul copiilor — Creangă" etc.)

Un mare spațiu este acordat lucrărilor destinate spre a fi folosite la serbările pionierești. Aici, alături de o adaptare din limba rusă a piesetei în două acte de N. Nosov, „Avionul albastru", sau scurta scenetă a lui Alecu Popovici, tratînd cu viorlume despre spiritul tovărășesc, semnalăm versurile (inedite sau retipărite) semnate de Nina Cassian, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Violeta Zamfirescu, Elena Dragoș, cîntecul „Slavă Partidului" de Marin Constantin, pe versuri de Tiberiu Utan, sau schița „3 elevi într-o bancă" de M. Sîntimbreanu, care atestă o cunoaștere nuanțată a psihologiei copilului. Un scurt articol de O. Pancu-Iași și cîteva strofe de reală sensibilitate sînt închinate sărbătoririi lui 8 Martie.

Foarte gustat de micii cititori, „romanul ilustrat" este prezent cu ultimele secvențe (cam inegal desenate !) ale romanului „Tînăra gardă" de A. Fadeev.

Există în paginile revistei o rubrică bogată în informații despre activitatea pionierească ; corespondența copiilor, pe marginea inițiativei : „Să ne înfrumusețăm satul, comuna, orașul" ; un articol atractiv pe tema „Ce să fiu", menit să îndrume absolvenții școlilor de 7 ani spre o meserie de mare actualitate, în cadrul agriculturii socialiste, aceea de mecanizator.

Vioaie, rubricile „Ce să citim ?" și „Ce să vedem ?", menite să trezească interes pentru cărțile și spectacolele destinate copiilor.

Prezentarea grafică — onestă.

Nedumerește lipsa din sumar a unor specii iubite de micii cititori : poezia satirică, epigrama, caricatura și reportajul — sprinten, atractiv, instructiv.

R. B.

UNDE A FOST SARMIZEGETUSA?

„Sarmizegetusa" academicianului C. Daicoviciu și H. Daicoviciu, este un bun tovarăș de călătorie și un ghid lapidar care restabilește, sau, mai bine zis, comunică un excepțional de important adevăr istoric, în legătură cu locul Sarmizegetusei dacice. Fără metafore, de prisos. Într-o știință exactă, doi specialiști în arheologie schițează, cu un adaus substanțial de fotografii, desene, hărți și planșe, punctele turistice din Munții Orăștiei, a căror însemnătate remarcabilă, și-am zice — senzațională, stă în sistemul strategic de cetăți dacice de pe culmile lor, descoperite, dezgropate și cercetate în anii noștri, după două milenii de incertitudini, ipoteze și întuneric. Sînt prezentate fostele cetăți dacice de la Costești, Piatra Roșie, Grădiștea Muncelului și vestigiile așezărilor dacice și romane din împrejurimile acestor puncte centrale.

Elegant tipărită de Editura **Meridiane** în colecția **„Monumentele patriei noastre",** cărticica aceasta se recomandă de la sine drumeților îndrăgostiți deopotrivă de frumusețile patriei noastre, ca și de vestigiile istoriei ei. Totuși, o obiecție de tipografie și legătorie: formatul cărții, prea mare pentru buzunarul unui drumeț, este format potrivit pentru raft și bibliotecă. Ghidul trebuie să fie portativ, altfel devine album și eseu.

P. V.

AL. JEBELEANU: „FRUMUSEȚI SIMPLE"

„...În anii tinereții mele s-a desfășurat asaltul... / Primul om comunist a înflorat sferele / Și a tras perdeaua tremurătoare-a cerului... / Eu am fost prezent cu versul !". („Trepte").

În acord cu întreaga sa generație, Al. Jebeleanu are mîndria îndreptățită a prezenței active în contemporaneitatea socialistă. Cuceririle lumii eliberate de asupriri și mituri, urmărite în plan celest, dau o poezie a elanurilor cosmice ce înnobilează condiția umană, iar în plan terestru, ele se încorporează într-o poezie a frumuseții cotidianului socialist. Saltul realizat în acest sens față de

- *În colecția Luceafărul vor apărea în curînd : volumul de schițe și povestiri, inspirate din viața de azi a tineretului, intitulat* Anii adolescenței *de Ion Arieșanu (cu un cuvînt înainte de Petru Vintilă) și placheta de versuri* Autobiografie aparținînd *lui Darie Novăceanu (cu un cuvînt înainte de I. D. Bălan).*

- *Volumul* Ore calde *al scriitorului Pop Simion cuprinde răspunsurile unor muncitori (un laminorist, un oțelar, un constructor de nave, un zidar etc.) la întrebarea : Cum și cît timp cheltuiesc pentru societate ?*
  Scriitorul creionează cu vigoare profiluri pline de poezie și entuziasm creator.

ȘANTIER

- *Noul volum al lui Viniciu Gafița se intitulează* Armonica ; *este alcătuit din cinci nuvele avînd aceeași tematică : demascarea misticismului și a religiei* (Armonica, Fata din autobuz, Fidele, Dragul din strada Merișor și Soarele nostru, *episod inspirat din răscoalele țărănești ale anului 1907).*

- *Se află sub tipar volumul* „Cuba — teritoriul liber al Americii" *de Titus Popovici.*

- *Va apărea în curînd volumul de nuvele* „Vîntul de seară" *de N. Țic.*

- *Florența Albu a predat Editurii tineretului un amplu reportaj despre Bărăgan care urmează să apară în Colecția* „Patria noastră".

CRONICA LITERARĂ

Ioana Postelnicu: „ADOLESCENȚII"

Cînd, în ultimele pagini ale cărții sale, Ioana Postelnicu încearcă prin intermediul unei instructoare de pionieri să definească ce anume înțeles dă noțiunii de „adolescență", reușim să ne explicăm mai lesne calitățile și defectele romanului pe care l-am parcurs. Considerînd adolescența „vîrsta cea mai delicată", spunînd că uneori ar fi asemănătoare cu un „drum printr-o apă tulbure", personajul respectiv conchide arătînd că datoria tuturor factorilor educativi este aceea de a ajuta pe cei tineri „să treacă prin ea... Să ajungă la mal întăriți, încrezători în cei ce le priveghează viața". Deși cam stîngaci exprimate, aceste propoziții conțin totuși o bună doză de adevăr. Le-am reproșa numai o anumită unilateralitate, deoarece se subliniază cu precădere pericolele vîrstei, dar nu și ceea ce are ea frumos, generos și entuziast. De aici pornesc, credem noi, și contradicțiile cărții de față. Departe de noi gîndul de a imputa autoarei faptul că a acordat capcanelor care pîndesc pe adolescentul așa-zis neavizat, desprins parcă din literatura dintre cele două războaie, care privea fără ochi critic oamenii din jurul său, locul primordial în carte. Dar ni se pare că Ioana Postelnicu a restrîns sfera acestei noțiuni, ca nu a reușit să pătrunda în esența faptelor și a rămas la o viziune îngustă. O deplasare a centrului de greutate se face simțită în paginile cărții.

Ioana Postelnicu și-a conceput romanul urmărind în primul rînd influența nefastă a unui element corupt, care, direct sau indirect, atrage cu destulă abilitate și pricepere mai mulți prieteni în săvîrșirea unor fapte incorecte. Aceștia nu ajung pînă la urmă în situația unor delicvenți minori. Din pricina lipsei de experiență, ei sînt subjugați, uneori chiar fascinați de acest individ viciat moral (Manole) și îl urmează cu destulă credulitate. Manole chiar reușește să anihileze temporar acțiunea educativă a școlii și familiei, făcîndu-i pe cîțiva dintre ei să devină sateliți credincioși ai malversațiunilor sale. Otrava, pe care acest adolescent, crescut într-un mediu infectat de trîndăvie și afacerism venal, o strecoară în inimile celor cu care vine în contact, ar putea fi la un moment dat paralizantă, dacă efectul ei dăunător nu ar fi contracarat, pînă la urmă, de alți factori sociali. Recunoaștem, în acest sens, intenții generoase. Chiar dacă ele nu s-au materializat totdeauna cu pregnanță artistică indică totuși una din direcțiile de viață pe care adolescentul trebuie să le evite. Dar, din păcate, cartea Ioanei Postelnicu rămîne numai la acest stadiu. Și aceasta, pentru că înțelegerea noțiunii de adolescență s-a redus, așa cum am arătat, la cîteva elemente adevărate, dar încă insuficiente pentru stadiul vieții noastre de azi. Să fie oare adolescența înzestrată *numai* cu atribute negative sau, în cel mai fericit caz, o vîrstă pîndită, în primul rînd, de pericole ? Să fie oare adevărata asemănarea adolescenței de astăzi cu un „drum" printr-o „apă tulbure" ? Spune ea adevărul despre conjunctura morală în care trăiește adolescentul de azi, despre forțele care acționează asupra conștiinței lui, care contribuie la formarea personalității sale ? Cred că aici autoarea a rămas încă debitoare unei modalități mai vechi de a înțelege adolescența drept o vîrstă proprie rătăcirilor. Ori adolescentul de astăzi nu mai este pradă vîrtejului care îl poartă inconștient pe drumul pierzaniei, ci un tînăr în formare asupra căruia au acționat și acționează eficient toate forțele pozitive ale societății. Că asupra unui adolescent se pot abate, la un moment dat, și furtunile rătăcirii, că poate fi cuprins de negurile unui vechi mod de a privi viața, este un fapt adevărat pe care scriitoarea nu l-a ocolit. Dar din paginile romanului rămînem cu impresia stranie că adolescența ar fi supusă în special pericolelor fără a avea și un sens major dat de întreaga ambianță morală și spirituală în care trăiește o personalitate umană aflată la începutul formării ei. Și aceasta din pricina faptului că mediul, școala, organizația de pionieri ca și ceilalți factori educativi sînt estompați din punct de vedere artistic, rămînînd numai la nivelul unor prezențe schematic indicate. Ioana Postelnicu nu a reușit să ne dea totuși, în ultimă instanță, o carte despre adolescenții de astăzi, despre atmosfera care imprimă perioadei respective din viața omului anumite trăsături morale specifice. Drumul celui ce a depășit vîrsta copilăriei și se află acum aproape de maturizare este pîndit și de pericole, mai ales în condițiile luptei neîmpăcate dintre cele două ideologii. Dar dominante sînt morala socialistă și cei ce o reprezintă și acționează în numele ei ; aceștia trebuiesc reliefați din punct de vedere artistic. Or, în cartea Ioanei Postelnicu, eroii pozitivi se află practic în defensivă, ei intervenind numai atunci cînd faptele au ajuns de competența organelor forței publice. De aceea discuția dintre instructoarea de pionieri și ofițerul de miliție nu se sprijină pe antecedente ferme, fiind mai degrabă o suită de complimente galante pe care anchetatorul le adresează profesoarei. Deoarece cititorul nu are nici un moment impresia că profesoara-instructoare le-ar merita. Adolescenții scapă, unul cîte unul, de sub influența pozitivă a școlii și se pierd în hățișurile excrocheriilor lui Manole, fără ca cineva să contracareze acțiunile acestuia. Numai întîmplarea și mai ales scandalul public aduce totul la suprafață și dezvăluie faptele comise de eroul negativ.

Dar cînd vorbeam despre viziunea îngustă, unilaterală a romanului, ne mai refeream și la

Valeriu Rîpeanu

absența unui alt factor esențial. Defectul despre care vom vorbi este comun multor cărți pentru copii și tineret. Universul intelectual al adolescenților din roman este inadmisibil de sărac. Cine cunoaște, cît de cît, preocupările nu ale unui adolescent, ci ale unui copil de vîrstă școlară, va trebui să recunoască faptul că el cuprinde o sferă de noțiuni incomparabil mai bogată decît aceea a unui semen al lui de acum cincisprezece-douăzeci de ani. Copilul și adolescentul de astăzi abordează de timpuriu domenii care celor dinaintea lor li se păreau cu totul străine. El trăiește într-un curent de idei, de cunoștințe, manifestă o pasiune pentru cultură, care ne obligă să revizuim toate vechile idei preconcepute privind universul spiritual al adolescentului. Din acest punct de vedere, cartea Ioanei Postelnicu rămîne încă deficitară. Ea reliefează bine aventura în ceea ce are ea așazis „etern" și „general valabil", dar nu reușește să prezinte determinantele morale ale adolescentului de astăzi. De aici și caracterul ușor vetust al acțiunii, care nu se împlîntă în actualitatea noastră, decît prin anumite indicații exterioare. Semnificativă ni se pare vizita pe care o face un colectiv de pionieri la fabrica din localitate, prezentată numai în detalii inexpresive, lipsite de fiorul vieții autentice, al faptului cunoscut nemijlocit. Adolescentul de astăzi nu trăiește într-un clopot de vid, ferit de pericolele moralei burgheze. Ar fi cu totul eronat să devenim partizanii unei asemenea concepții. Dar nu trebuie să uităm faptul esențial : tinerii cresc în mediul sănătos al socialismului. Ei nu mai sînt aceiași cu adolescenții de ieri, și trebuie să-i înțelegem prin datele oferite de viața lor în mijlocul realității socialiste. Cartea Ioanei Postelnicu nu a mers pînă la capătul intențiilor cu care a pornit.

Cred că *Adolescenții* ar mai fi trebuit supusă unei atente revizuiri artistice. Romanul suferă din punct de vedere stilistic. Abundă expresiile incorecte, construcțiile greoaie, chinuite. O carte pentru tineret trebuie să fie exemplu și din acest punct de vedere.

Tudor Arghezi

DESPRE UCENICIA CONTINUĂ

Să stabilim regula sumară a unui pamflet.

Înainte de toate, pamfletul trăiește prin sinești, ca romanul, epopeea sau satira — și poate fi cultivat pentru frumusețea lui, ca un ficat într-un bocal. E un gen literar, jumătate actual și jumătate etern. Încape în el actualitatea, atît cît Margareta încape în Faust. E un gen iute și viu. Apar o mie de poeme frumoase și abia se citează un pamflet suportabil.

(Pamfletul, 1916)

Nici un meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor. El devine o pasiune nestăpînită și a scriitorului mediocru, și a meșteșugarului de geniu — și, cînd o urăște mai mult, atunci o iubește artistul mai puternic. Atelierul : un colț de masă, instrumentul : un condei pe hîrtie ; cea mai ieftină instalație : totul se găsește concentrat în linia care le unește, invenția — și din mîna deschisă, ca dintr-un corn de abundență, curge avalanșa miraculoasă a cuvintelor, flacoane de superesențe.

(Scrisoarea cu tibișirul, 1924)

Am scris sumedenii de versuri în manuscris și am tipărit cartea mea de versuri, cea dintîia, la 47 de ani, cînd trecuseră toate momentele de coincidență. Întîrziasem asupra orariului meu cu 7 ani, gîndul meu statornic fiind să scot o carte, dacă se va putea, la 40 de ani — și o singură carte. Nu devenisem profesionist, interzicîndu-mi categoric să-mi fac din ce mocnea mai delicat iradiant o meserie — și adevărata carte a unui artist cred că e una, cu condiția să fie unică... Mai tîrziu, a trebuit să cedez și să public mult mai mult decît voiam.

(Dintr-un foișor, 1941).

„Dar scrisul poate să se resfețe și el fără control, mînat de nerăbdarea de a fi citeodată fără să izbutească să fie ? Neizbutirea și izbutirea pe jumătate sau pe sfert nu poate fi corespunzătoare cu orgoliul, înfumurarea și golul împlinit cu neant. N-aș putea spune față de cine și de ce ești răspunzător cînd te-ai hotărît să apuci drumurile și potecile de pădure și spini ale literaturii, pe care unii o iau ca un amuzament și în deșert. Răspunzi întîi față de graiul primit de-a gata de la străduaniile miilor de ani ajunși pînă la călimara ta. Neștiutorii de carte, plugarii și ciobanii au scris cu bățul pe nisip **Miorița.** Eminescu a dus-o mai departe în **Luceafărul,** darurii gratuite pentru ușurința celor de mai tîrziu. Le ești tuturora celor trecuți dator și te-ai obligat pornindu-ți condeiul pe sfînta, alba hîrtie să-i întîmpini neapărat și să nu ieftenești comoara primită. Întîia gravă preocupare, după ce ai învățat să te îndoiești de tot ce scrii, este să cauți perfecțiunea, pe care n-ai s-o ajungi desigur niciodată, dar pe care trebuie să o urmărești neîntrerupt cît îți durează firul, cu tenacitatea pălanjenului nemișcat în mijlocul panopliei lui de mătase. Pe tine puțin te iubești. Dar îți iubești cu patimă chemarea și datoria. Scrii o pagină, o citești, o recitești a doua zi, a zecea zi și dacă nu-ți mai place o arunci în foc ; focul ăsta îl ții în permanență aprins ca și pe celălalt, din amfora ființei tale. Arzi multe și păstrezi puțin, aduni puținul cu puținul și din puțin iese multul. Nu te hrănești, aștepți și rabzi, iobag al voinței tale, tu care-ți ești și slugă și stăpîn în același timp.

Te-ai întrebat cîteva sute de ani ce poate să fie lucrul acela impalpabil și diafan : talentul. E dragoste, prietene".

(Mărturisiri — 1956 —)

Transpunerea într-un mesaj nou a viziunii adevărului frumos plămădit și rafinat printr-o neîncetată și minuțioasă distilare, cere o separare strictă a metalului de zgură. Nu e o muncă de rînd, pentru că în ea nu poate încăpea nici pripeala, nici ușurătatea. Cine, dacă nu scriitorul, e ținut să dea frazei armonie, reliefi și putere dinamică de viață ? Prin îndatorirea lui față de cititor socot că scriitorul are misiune aș zice sacră, de a ridica nivelul limbii cît mai sus.

S-a observat de mult că poezia cea mai prețuită e cea care, din elemente simple și bine cunoscute, reușește să construiască imagini și metafore nemaiîntîlnite. Poezia pune într-adevăr puține probleme de vocabular, dar foarte multe de organizare și de rînduială nouă în cuvinte. În poezie cuvintele iau asupra lor sarcini expresive noi, răspîndind pentru înțelegerea obștească alte lumini, potrivit sensibilității care le-a chemat din adîncul conștiinței ca să le trimită în lume ca mesageri ai tulburării de o clipă. Dacă expresia acestei stări afective nu este repetabilă în vorbirea comună, simțirea care i-a dat naștere este ipotetic posibilă în fiecare om. Rezervele limbii sînt suficient de mari pentru a putea construi din elemente disparate, expresii, fraze, forme de stil corespunzătoare reacțiilor delicate ale sensibilității.

Adevăratele cîștiguri ale expresiei poetice stau în densitate și exactitate. Exactitatea năzuiește către transcrierea unui tumult interior, nu ca formulă matematică a densității de simțire. Versul cioplit o dată, de două ori, de o sută de ori, trebuie să vină în lume ca o vestire nouă, ca un strigăt de triumf și de eliberare. Fără sentimentul însuflețirii materiei și fără bucuria descoperirii unui zăcămînt sufletesc neștiut și încă nerostit, nu văd cum poate exista poezia adevărată. Detest aerul de publicitate și de permanență poetică a celor care versifică facil, pe teme minore. Confecția calculată poate fi corectă dar îi lipsește sufletul vieții. Curînd timpul care este vindecătorul tuturor mîhnirilor și judecătorul faptelor bune și rele, al valorilor și al oamenilor, alege ceea ce trebuie încredințat veciei.

Cred în dragostea pentru frumos, pentru adevăr și pentru onoarea limbii a tinerei generații de scriitori și sper ca în viitorul apropiat să am pe masa mea noi volume pătrunse de inspirație adevărată, de sinceritate, de mai multă simțire ; deci scrise într-o limbă originală, incandescentă. E urarea poate a unui veteran, dar e și profesiunea de credință a unuia care crede cu tot sufletul în miracolul poeziei.

Creația literară nu poate avea suport decît talentul, buna credință, munca și stăruința, stăruința înverșunată pentru expresia concentrată. Limba operei literare rămîne un sistem mereu perfecționabil, de care se leagă capacitatea de a recrea lumea din miezul faptelor ajunse în conștiință. Versificația superficială, într-un stil de proces verbal, e primejdioasă. Ea pervertește gustul. Eu cred că în proză chiar, lipsa filonului liric, uniformitatea și exasperanta exactitate a detaliilor, obosesc. Scînteia metaforei și violența iscare a epitetului urmăresc să răvășească materialul amorf al expunerii discursive, plate. Mi-a plăcut să răstorn rînduielile vechi ale cuvintelor de dragul unui nou contur stilistic pronunțat și chiar violent. În scrisul poetic nu poți fi banal, găunos, emfatic. Să nu ne jucăm, cînd avem de spus adevăruri clare, cu vorbele goale. Știu că șirul cuvintelor este imens, că există ierarhii cam didactice și o categorisire pe compartimente de vechime și de regiuni. Există cum se spune arhaisme, regionalisme, termeni tehnici și multe, multe neologisme fără gust și ființă materială, greu de integrat în configurația versurilor. Neologismele neaderente sînt în general vorbe fără matcă, fără patrie și fără noblețe poetică.

1958

„A fi scriitor nu mai e o rușine ca acum cîteva zeci de ani, nu prea mulți. În cazul cel mai favorabil, eternului muritor de foame și client de ospiciu i se cuvenea un loc de valet și rîndaș boieresc între o ușă și o sculptoare.

Avem aici de față cel mai delicat mijloc de ajungere la cultură și perfecțiune, cartea. Statul i-a dat cărții prestigiu, tiraje în milioane de exemplare, pe prețuri, putem spune, derizorii".

(„Tableta culturală" — 1957)

„Să nu dăm uitării mai ales că, în statul socialist, întemeiat de o aprigă și dureroasă, îndelungată luptă, cu suferințe și sînge, generozitatea gingașe a fraților noștri, muncitorii muncilor grele, cu țarina, cu focul, cu fierul, cu ciocanul — din adîncimile pămîntului, din uzine și ateliere, au gătit o grădină deasupra țării, pentru scriitori și pentru toți aleșii meșteșugurilor de intuiție și subtilitate, de la care ei nu cer decît atît : să lucreze și ele frumos, expresiv, și cu emoție, pentru mîngîierea ostenelilor și sufletului lor".

(Din cuvîntul de deschidere al academicianului Tudor Arghezi, la Conferința pe țară a scriitorilor — 1962).

O DUPĂ AMIAZĂ CU TUDOR ARGHEZI

Iată-mă, în după amiaza zilei de 20 martie 1962, sunînd la intrarea locuinței maestrului Tudor Arghezi. Doream cîteva răspunsuri precise unor întrebări la care maestrul Arghezi s-a sfiit totdeauna, cu o modestie nedisimulată, să dea o definiție și o formulă de balanță farmaceutică. Între altele, în numele adolescenților care debutează la „Luceafarul", așteptam o lecție despre măiestria literară, adică despre ceva dificil la explicații și confesiuni. Cu vreo treizeci și ceva de ani în urmă, un reporter a fost întîmpinat, într-o împrejurare asemănătoare, cu o eschivă : „Întrebarea dumitale de căpetenie, *Debuturile literare,* n-are răspuns".

Am început convorbirea. Maestrul Tudor Arghezi a observat că îmi însemn cîte ceva în carnet. Pe nesimțite, interviul părea să se realizeze la adăpostul unei speteze de fotoliu plușat. Maestrul a observat însă, că smîngălesc ceva pe genunchi cu creionul și m-a întrebat :

— Dar ce faci matale acolo ?

I-am mărturisit că ziaristul are în el un demon care-i pune creionul bont între degete, dar maestrul m-a sfătuit :

— Scrie, dacă se poate, cu urechea...

Am așezat hîrtia și creionul pe măsuța rotundă, între ceștile cu cafea turcească, uitîndu-mă cu părere de rău la uneltele indiscreției gazetărești, de care, pe neașteptate, fusesem dezarmat. Maestrul, încruntat oltenește, se uita dojenitor la creionul, despre care parcă nu fusese vorba pe nicăieri pînă atunci în convorbirile telefonice care au stabilit ziua și condițiile vizitei mele.

Au urmat, vreme de două ceasuri, pînă în amurgul după amiezii de primăvară, rostite ușure, cîteva scînteietoare tablete orale. Din ele, cu toată strădania mea, n-am putut păstra decît unele frînturi. De aceea am cules pentru această pagină cîteva fragmente din părerile pe care, de-a lungul anilor, Tudor Arghezi le-a exprimat despre arta literară, despre datoria tînărului scriitor de a munci neîntrerupt, de a da poporului lucrări la un înalt nivel artistic.

Ce-a urmat după aceea ?

Venise vorba despre gazetărie. Sînt nevoit să copiez după auz și să caut cuvintele adevărate în ecouri pe care nu le mai pot ajunge cu condeiul :

— ...Patruzeci de ani am făcut gazetărie, zi de zi. Stăteam cîte cincisprezece ore în redacții și în tipografii, vreme în care nu mă dam în lături să fac nici corectură și paginație. Uneori scriam cîte patru-cinci articole pe zi. Gazetăria cere același condei, aceeași hîrtie și aceeași cerneală ca și literatura. Ea dă muncii scriitorului disciplină și rigoare, iar cine așează gazetăria pe o treaptă mai jos decît literatura face o greșeală proastă. Cuvintele scrise în carte ca și în gazetă au durată numai cînd sînt simțite și caligrafiate cu inima...

... Amintiri ? Prietenii literare ? În afară de cele știute despre Galaction și N. D. Cocea, mie cei mai dragi, aș vrea să pomenesc de un tînăr, încă necunoscut pe-atunci, prin anul 1916. Era în primul război mondial. Scoteam „Cronica", revistă antirăzboinică. M-am trezit într-o dimineață că-mi bate la ușe un sublocotenent tînăr, rănit la mînă. S-a prezintat simplu :

Camil Petrescu.

Mi-au fost totdeauna foarte dragi sensibilitatea și stilul lui. În 1943, cînd, dezlănțuindu-se împotriva lui, în presa fascistă, un atac abject, o încercare de asasinat moral, i-am luat — ca o datorie — apărarea. Scurt timp după aceea, am publicat tableta *„Baroane".* Știam ce mă așteaptă. Siguranța a trimis la Mărțișor trei mașini : una neagră, una gri și alta albă. M-au ridicat și am fost transportat la lagărul de la Tîrgu Jiu. În gară la Cărbunești, (de unde-or fi aflat ?) veniseră mulțime de oltence învesmîntate în dimie împărătească, înfășurate cu obrajii în marame. M-au căutat cu ochii, trecînd de-a lungul trenului și întrebînd în graiul de-acasă :

— Care-i, fă ? Unde-i, fă ?

Stăteam cu agenții în coaste, sfătuit să nu mă arăt la fereastră. Oltencele erau în stare să spargă geamurile vagonului ; le auzeam numai glasul. Erau consătencile tatălui meu și veniseră să mă îmbărbăteze.

★

Cînd trecură cele cîteva ceasuri ale după amiezii ?

Convorbirea noastră se apropie de sfîrșit.

— Vă mulțumesc, maestre, și pentru atît. Rîndurile de față alcătuiesc primul interviu din viața mea, adevărat. Inima va ști să păstreze frumusețea simplă a celor cîteva ceasuri din ziua de 20 martie 1962.

★

La plecare, maestrul Tudor Arghezi mi-a făgăduit pentru „Luceafărul" mai mult decît un interviu :

— Am să vă scriu niște rînduri despre „ce se cheamă scriitor". Poate că răspund astfel neliniștei și dorinței dumitale. Care-i termenul ultim pe care mi-l dă redacția ?

— Joi, dacă se poate....

La termenul fixat, tableta se afla pe biroul secretarului de redacție. De acolo, după cum ați văzut și dumneavoastră, meșterul zețar a așezat-o în fruntea condeielor tinere, pe prima pagină,

Petru Vintilă

Streină

de **Tudor Arghezi**

Streină ? Și streină ! Venise de departe,
Din insula pribeagă dintre vecii și moarte,
Pe care-o duce vîntul și fulgerul o'ncearcă,
Mînată fără vîsle și zveltă ca o barcă.

Streină ? Nu ! Îmi este atît de mult aproape,
De s-ar părea că-n matca acelorași vechi ape,
Urzită-n marea vastă și-n val, ca pe gherghef,
Și lunirea mea piutise pe dîra de sidef.

O insulă fugară, desprinsă dintre zodii,
Scăldată de miresme și rumenă de rodii,
Lăută simțitoare la vînt, ca subt arcuș,
Ce vultur își va face la cuibul ei cuicuș ?

O insulă și-o lunire plutiseră'mpreună.
Talazul le frămîntă, bat neguri de furtună
Și-aleargă să le soarbă prăpastia întregi.
Nu ai putea tu vraja ispitei s-o deslegi ?

CARAGIALE, AUTOR TRAGIC

DE POMPILIU MARCEA

Este în afara oricărei discuții că autorul Scrisorii pierdute, *rămîne, înainte de toate, un mare autor satiric, din familia lui Aristofan, Plaut, Goldoni, Molière, Swift, Gogol, Twain. Totodată însă, absolutizînd acest adevăr, riscăm să ajungem, inevitabil, la unilateralizare, la sărăcirea universului artistic al marelui scriitor. Căci creatorul nemuritoarelor comedii, al momentelor și schițelor, a scris, se știe, în același timp, o dramă răscolitoare,* Năpasta, *precum și un număr de nuvele și schițe pe teme grave, cu eroi tragici :* O făclie de Paști, Păcat, Inspecțiune, Arendașul romîn, În vreme de război. *Faptul nu ține de domeniul nedumeritilor : Gogol este autorul capodoperei comice,* Revizorul, *dar în același timp al lui* Taras Bulba *și al* Sufletelor moarte, *iar Shakespeare a creat pe* Othello *și* Hamlet *dar și pe* Falstaff *și* Nevestele vesele din Windsor. *Ideea purității genurilor și arhiștilor este expresia unei concepții metafizice, depășită și contrazisă de istoria literaturilor. Împotriva unor astfel de judecăți înguste s-a pronunțat Caragiale însuși cînd, fiind decretat scriitor eminamente comic a ripostat cu vehemență, declarînd că este un autor* „profund sentimental" *(evident sensul polemic al ripostei nu trebuie să ne scape). Exprimîndu-și cîndva părerea în legătură cu personajele hilare din burghezie și mica burghezie, creatorul lor nu-și ascundea* ura *față de acestea, ceea ce înlătură indiscutabil falsa teorie a gratuității comicului caragelian.*

Rămînînd stabilit că I. L. Caragiale este scriitorul care a ridicat pe culmi, neatinse pînă astăzi, literatura satirică, se cuvine să-i recunoaștem mari merite și în crearea nuvelei și dramei psihologice. Deși nimeni nu contestă, astăzi, valoarea acestei laturi a activității scriitorului, totuși ea este încă insuficient pusă în valoare. Evident că în cadrul unui scurt articol nu ne propunem să întreprindem o demonstrație exhaustivă. Exegetul lui Caragiale nu poate scăpa din vedere un fapt izbitor, anume acela că opera tragică a scriitorului a fost elaborată aproximativ spre ultimul deceniu al sec. al XIX-lea urmînd, la cîțiva ani, capodoperele satirice. **O făclie de Paști, Năpasta, Păcat, Arendașul Romîn** sînt scrise între 1889—1893 **(În vreme de război** apare mai tîrziu, în 1898). Explicația dată de Paul Zarifopol, după care Caragiale a receptat tragicul „cu suflu preistoric", fiind „sătul de mediocritatea caraghioasă a mahalalei", este totuși insuficientă. Critica marxistă a completat această explicație, aducînd în discuție cîteva fenomene sociale care și-au lăsat amprenta lor puternică asupra concepției și orientării tuturor scriitorilor vremii. Se știe că în această vreme mișcarea muncitorească începea să se organizeze dar frămîntările țărănești dobîndesc o amploare și o intensitate necunoscute, în 1885 ele transformîndu-se în revolte violente pe o mare parte a teritoriului romînesc. Scriitorii n-au rămas la periferia acestor fenomene. În 1888, Alecsandri dădea una din cele mai puternice poezii sociale ale vremii, **Plugul blestemat.** Cam în aceeași epocă, Vlahuță, Coșbuc, Delavrancea agitau, prin scrierile lor și prin activitatea publicistică, problematica socială țărănească. Se poate cita încă exemplul lui Hașdeu care, ceva mai înainte, sensibil la nedreptățile suferite de țărani, visa, cu temperamentu-i impetuos, să devină un fel de „împărat al țăranilor" pe care să-i mîntuiască de jugul ciocoilor. În 1894, Caragiale, scriitor „urban" va accepta să scoată, în colaborare, o revistă pe teme rurale : **Vatra.** Acestui cadru ideologic îi datorăm, fără îndoială, unele din scrierile lui Caragiale axate pe problematica socială : **Năpasta** este, în fond, tragedia unui țăran sărac, victimă a unei justiții de clasă. Ion este aruncat în închisoare, pe baza unor dovezi neconcludente, în locul cîrciumarului Dragomir. **Arendașul romîn** scoate în evidență, cu o lucidă înțelegere a relațiilor de clasă, soarta unui țăran sărac, înșelat și brutalizat de arendaș, în văzul autorităților. Desigur că interesul lui Caragiale pentru frămîntările sociale nu trebuie să ducă la ideea înțelegerii **depline,** de către scriitor, a complexului de contradicții din viață. Acest fapt însă nu infirmă constatările anterioare. Aici intervine atitudinea scriitorului față de mediul zugrăvit, factor esențial în conturarea profilului său ideologic. Este concludent să constatăm, dintru început, că autorul **Scrisorii pierdute,** reflectînd mediul burghez sau micburghez ne-a lăsat o faună alcătuită din exemplare ridicule, prin contrastul dintre pretenții și realitate, deformate prin rutină și automatizare lașă, din obișnuință sau cu precauție, odioase prin spiritul de căpătuire. Caragiale n-a fost însă de loc un sceptic, un pesimist. Îndreptîndu-se spre alt mediu, scriitorul a înțeles că acolo se țes drame răscolitoare, se produc zguduiri puternice, cu largi repercusiuni pe plan sufletesc, că în sfîrșit toate aceste fenomene și stări psihologice nu le pot trăi decît oameni care n-au suferit mutilarea uniformizării burgheze (Indiferent dacă această credință este sau nu îndreptățită, atitudinea scriitorului ne apare cu totul semnificativă). Abordînd un domeniu de viață inedit pentru el, Caragiale a înțeles că sînt necesare noi mijloace artistice. Aici trebuie spus că lecturile scriitorului, în special cele din scriitorii ruși, au jucat un rol însemnat. Este epoca în care romanul rus, în general, exercită asupra întregii literaturi europene o mare influență. Melchior de Vogue dă în această vreme **Le roman russe,** la noi Duiliu Zamfirescu începe să scrie un studiu despre Tolstoi ; Gherea traduce și popularizează literatura rusă. Prin intermediul limbii franceze, Caragiale citește, în special, literatură de investigație psihologică. Influența lui Dostoievski în **Făclia de Paști, Păcat, Năpasta,** semnalată de Gherea, este evidentă. Totdeauna lucid însă, înzestrat cu o largă disponibilitate de obiectivare, Caragiale nu zugrăvește stări psihologice în sine, desprinse de determinările exterioare, cu alte cuvinte, la el analiza psihologică nu degenerează în psihologism. Reacțiile sufletești ale eroilor se datorează unor factori exteriori, obiectivi și unor insuficiențe psihologice congenitale. Ion din **Năpasta,** Leiba Zibal și Stavrache nu-s nebuni, **ci înnebunesc.** Nimic nu e nebulos, misterios sau aprioric. Conturarea atît de riguroasă a cadrului de la Podeni și a diverselor momente (amenințarea lui Gheorghe, popasul studenților cu discuțiile despre criminalistică, visul hangiului), impun ca necesitate paroxismul final. Străbaterea stărilor de anxietate — groază — spaimă — nebunie — este astfel gradată încît convinge pe deplin, iar virtuozitatea lui Caragiale în dirijarea mișcărilor interioare este extremă. Dramaturgul transpare și aici prin regizarea minuțioasă a desfășurării conflictului și obiecția lui Duiliu Zamfirescu privitoare la „artificiul" nuvelei trebuie înlăturată. **În vreme de război** abordează o temă frecventă la scriitorii realiști, ilustrată de Balzac sau Gogol, iar la noi de Slavici și Delavrancea : dezumanizarea oamenilor în goana după înavuțire. Contrastul izbitor dintre iluzia îmbogățirii, cultivată de Stavrache și coșmarul întoarcerii fratelui îi zdrobește echilibrul sufletesc și Stavrache înnebunește. Cît despre nebunia lui Ion din **Năpasta,** ea nu mai trebuie explicată. Cultivarea cazurilor ieșite din comun, nu reprezintă la Caragiale expresia unei influențe naturaliste. Ocupîndu-se de asemenea personaje, Caragiale a avut prilejul să contureze **oameni compleți,** cum ar zice Ibrăileanu, adică dispunînd de bogate și puternice resurse sufletești, înzestrați cu sensibilitate și vibrație emoțională, capabili de sentimente complexe. Eroii ne apar în același timp ca individualități distincte, neuniformizate de ticurile burgheze.

Opera tragică a lui Caragiale completează, în mod armonios, realismul marelui scriitor și ilustrează, o dată mai mult, inepuizabilele sale resurse artistice.

Mult e dulce...

Întîlnirile lingviștilor cu scriitorii, în paginile revistelor noastre literare, sînt întotdeauna utile. Ele constituie o confruntare a teoriei cu practica, un colocviu între cercetători și dăltuitorii valorilor artistice ale limbii poporului nostru, un act de colaborare creatoare. **Cronica limbii,** inițiată de redacția revistei **Luceafărul** și inaugurată în numărul trecut de tovarășul acad. prof. Iorgu Iordan, poate fi, în această privință, o tribună de rodnice discuții și un îndemn.

Creația literară este, fără îndoială, și o luptă cu materia poliformă a limbii, o materie mai puțin dură decît piatra, dar mai vie și cu atît mai greu de înfruntat. Aspectele diverse ale vorbirii, tonalități și nuanțe stilistice care caracterizează fiecare slovă așternută pe hîrtie, dorința legitimă de a găsi forme de expresie proprii, cuprinzătoare, de a nu fi „trădat" de cuvinte și, mai ales, perspectiva permanentă, implicită, a unui cititor exigent, căutător al unui conținut înalt și răscolitor de idei, toate acestea ridică în calea scriitorului acute și complexe probleme. O biruință asupra limbii în arta literaturii este o operă în egală măsură de știință și de creație.

Rîndurile **Cronicii** de astăzi le vom închina limbii creațiilor tinerilor poeți. Munca făuritorilor de versuri, supuși de cerințele genului, la forme concentrate de comunicare, condensînd, în puține cuvinte, înalte valori ale emoției artistice, merită, în primul rînd, atenția noastră. Poetul are a turna în limitate tipare bogăția vie și inepuizabilă a limbii. De ce să nu-i înțelegem licențele, construcțiile sintactice particulare, uneori chiar contorsionate, care dezvăluie străduința de a găsi procedeele de exprimare cele mai potrivite ? Nu de aceste aspecte stilistice individuale ne vom ocupa în rîndurile care urmează ; ele se explică în funcție de o serie de elemente literare.

Există alte abateri de la normele limbii noastre actuale pe care nu le justifică criteriile artistice sau expresive. O tînără poetă, Suzana Delciu, într-o poezie recent publicată în **Gazeta Literară,** IX, 11 (418) vorbește despre **pletele azvîrlite spre spate.** De ce întrebuințează oare poeta prepoziția **spre** în construcția general cunoscută **azvîrlită pe spate ?** Conținutul poeziei nu ne dă un răspuns ; este o variație sintactică gratuită și, desigur, greșită. Și, pentru că sîntem în domeniul construcțiilor prepoziționale ne putem, pe bună dreptate, întreba de ce preferă unii poeți prepoziția compusă **fără de,** construcție muntenească de limbă vorbită, chiar argotică, prepoziției simple **fără ?** Al. Andrițoiu scrie, de pildă, în **Tribuna,** VI, 10 (226) : **fără de flori prin anii mei te plimbi,** iar alt poet ardelean scrie într-o poezie publicată în **Gazeta Literară (Nimic nu se stinge) : nu se stinge fără de ecou / Nu, nimic din cîte sînt iubite.** Fără îndoială, ritmul și metrica **versului** își au partea lor de vină. Dar limba literară nu are oare imperative mai mari ?

Și topica este citeodată jertfită. Iată, bunăoară, două versuri ale unui talentat poet : A. Dumbrăveanu, **Fluviile visează oceanul** (colecția **Luceafărul,** p.

65) : **Din cupe mari de aur și jad, strălucitoare / Poeții vin de purpur golesc și veseli cîntă ;** ele ne pun la prima lectură, în încurcătură : **vin** alături de cuvîntul **poeții** poate părea verb, în loc de substantiv, iar **de,** cuvîntul următor, o conjuncție într-o construcție, evident eronată, de tipul **poeții vin de golesc purpur** (ultimul cuvînt e greu de identificat, din cauza înlăturării vocalei finale). Cît de mult ar cîștigat poezia (și cititorul) dacă, pentru claritate, poetul ar fi ordonat părțile propoziției într-o succesiune mai apropiată de normele topice ale limbii noastre ! Dar pentru aceasta s-ar fi cerut să întîrzie mai mult asupra acestor versuri care, în treacăt fie spus, prea aduc cu versurile lui D. Bolintineanu... Poetica romînească actuală a renunțat la licențe de felul lui **purpură / purpur** sau de felul inversiunii menționate.

Și I. Rahoveanu comite uneori greșeli de topică. Iată un vers desprins din volumul său de debut **Creanga de măslin** (colecția **Luceafărul,** p. 12) : **Tot mai adînc te simt cu anii / Și constelații în privirea tinerilor sînt ei. / Trec în dreapta cîntecului meu / În zări prietene, contemporanii.'** Se înțelege oare la cine se referă pronumele **ei** din versul al doilea ? Desigur că nu, pentru că autorul schimbă funcția sintactică a pronumelui. Într-adevăr, pronumele de persoana a III-a are o funcție referențială, anaforică, trimițînd la numele anterior menționat sau mai dinainte cunoscut. În strofa lui Ion Rahoveanu, ei se referă însă la **contemporanii,** adică la un substantiv care apare abia peste două versuri !... **Rezultatul :** primele două versuri devin ermetice, fără voia autorului.

Observațiile ar putea continua. Am menționa unele fapte lexicale care ar îmbogăți exemplele din acest domeniu al limbii, însemnate de tovarășul acad. Iorgu Iordan. Iată, de pildă, un nou verb (cu sens factitiv) **a nemuri** „a face pe cineva nemuritor" ieșit de sub pana lui Nichita Stănescu în versurile : **Peste el își poartă gîndul / Clipa, în volute lente / Fermecîndu-l, nemurindu-l** (G. L. IX., 10 (417). Și **depărtatic** este un cuvînt nou destinat a înlocui pe **îndepărtat,** în următoarele versuri : **deodată fosnește un zăvoi depărtatic și miroase a pămînt și a cer** (G. L. 15 dec. 1960). În sfîrșit, I. Crînguleanu dă un sens nou verbului **aromi** „a răspîndi arome" : **aromind a pîine și fîn,** pe care limba română nu îl întrebuințează decît cu sensul „a amăgi, a se ameți, a dormita".

Să ne oprim însă aici. Însemnările noastre de azi, culese în urma lecturii multor pagini de poezie semnate de tineri scriitori în reviste sau în volume, arată că numărul erorilor de limbă, în poezie, este destul de redus. Se poate spune, fără a exagera sau a greși, că poezia noastră de azi respectă structura limbii romîne, normele literare în vigoare. Faptele semnalate mai sus pot fi, cu ușurință, înlăturate. Dacă am insistat mai mult asupra erorilor, am făcut-o numai din dorința de a le elimina cu un ceas mai devreme, din dorința de a vedea, curate, florile nemuritoare ale **Poeziei,** către care ne înclinăm întotdeauna cu dragoste și respect.

Alexandru Niculescu

N. B. O propunere : nu ar fi oare potrivit să ia cuvîntul / în cadrul acestei tribune de discuții asupra limbii / și scriitorii înșiși ? **Cronica limbii** ar uni, într-o strădanie comună : cultivarea limbii poporului nostru, pe cercetători și pe creatori. O strădanie demnă de efortul unanim creator din patria noastră de azi.

Mult e dulce...

În același articol „Un film adult" de Alice Mănoiu (Tribuna, 15 martie 1962, p. 9) întîlnim : „Pornită de la frumoasa idee artistică a **transfuziei** de energii și valori spirituale..." **„Transfuzia** în timp între generații a fost trecută în subtextul acțiunii concrete". „Există slăbiciuni în concepereа unor secvențe — **transfuzia** de pildă prea seacă, simplistă, ori scena petrecerii nemțești grotesc, distonînd cu stilul sobru, subțire al filmului". (s. n.).

„Fiindcă vorbeam **de vid.** Am mai întîlnit, în cursul acestor spectacole franceze, și un altfel **de vid** de o mai bună calitate".

(D. I. Suchianu — Săptămîna filmului francez — Viața Romînească — ian. 1962, p. 141).

„Mazilu are darul unui palpit al ideilor noi, al sensibilității contemporane (în sensul acordat de Benda) și o combativitate în apărarea lor, care atrag, încîntă și instruiesc".

„În timp însă ce Moromete, prin contemplare transformată în pasivitate și izolare, pune în primejdie acest tezaur de valori etice și sentimentale, Vițu, dimpotrivă, prin caracterul fundamental activ al personalității sale, iradiază și răspîndește luminile umane al căror deținător este, departe în jurul său, în semenii apropiați".

(Ion Vitner : „Tineri prozatori : Teodor Mazilu" — Viața Romînească nr. 1, an. XV)

„Peisajul **Jurnalului** proiectează o biografie spirituală și un portret moral care este acela al unui umanist, petulant, deschis spre viață și noutate, om al timpului său."

(Eugen Simion : „Lirismul unui moralist" — Contemporanul nr. 12 23 martie 1962, p. 5)

„I se părea o bună inițiativă aceasta a lui Costin de a discuta în organizație cazul celor doi scandalagii cît mai era cald, de a trage toate concluziile, de a trasa anumite sarcini mai precise."

(Mircea Șerbănescu : „Eh, tinerețe !" — Scrisul Bănățean nr. 1 — ianuarie 1962, p. 12)

EROII SATULUI SOCIALIST

Desen de DAN HATMANU

Milioane de țărani, risipiți altădată pe tarlalele lor, formează acum o singură familie a muncii. Visul aprins al lui Petre Petre și al veteranului Furtună iată-l realizat în sensul cel mai plin. Sentimentul legămîntului cu pămîntul patriei, estompat continuu de petecul de glie, primește în noua ipostază economică plenitudine și consistență. Omul se leagă prin colectivizarea muncii nu de un pogon de pămînt, ci prin marea proprietate obștească ființa lui se descoperă a poporului și a marei mulțimi. *Milioanele de țărani și-au înfrățit destinele, și-au legat nădejdile de ființa partidului. Și această încredere înseamnă nu o simplă schimbare de holdă, ori o preschimbare a actului de proprietate. Transformările afectează structura vitală a satului. Totul se reclădește pe temelii noi, de la obiceiuri pînă la practica muncii. Căci actul colectivizării implică ieșirea și renunțarea la ceea ce mărginea conștiința și amputa simțirea. Cererea de primire în colectivă a fiecărui țăran era cererea de a fi primit în prezentul nostru, înscrierea voluntară în armata socialismului. Însă aceste schimbări au fost posibile pentru că fuseseră precedate de schimbări profunde, în modul intim de a concepe viața, al țăranului, înțelegînd prin gospodăria agricolă colectivă o nevoie vitală și indispensabilă.*

Literatura noastră țărănească, expresia acestui mesaj de înnoire a satelor, a prezentat pe țăranul comunist ca un factor central cheie, al desfășurării unei intense lupte politice, Sărăcimea satelor, din Malul Surpat și din Lunca nu s-ar încumeta la acțiuni măreție, de proporție epocală, dacă inițiativa și comanda luptelor nu ar aparține comuniștilor. Apariția acestei figuri, a lui Mitrea Cocor, Mitru Moț, Teodorescu, Dohotaru, Anton Filip, în lumea satelor, schimbă pulsul satului și îi modifică ritmul. Firește că fără comuniști nu s-ar fi putut trece la lupta revoluționară organizată și la un asemenea plan de o îndrăzneală necutezată înainte. Dar, simultan, eroul lui Sadoveanu, Marin Preda, V. Em. Galan, Al. Ivan Ghilia, Titus Popovici, Pop Simion, Sutő Andras, Vasile Rebreanu, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, trăiește într-o atmosferă propice organizării bătăliei pentru socialism la sate, avînd o adeziune de masă din partea țăranilor, care, altminteri, nu ar putea acționa dacă destinele vieții lor nu ar fi călăuzite de comuniști.

Personajele literare aduse din noul univers rural se disting prin unele însușiri caracterologice, expresie a vremii noastre revoluționare : demnitatea înalt umană, izvorîtă din conștiința țăranului că este un om liber, o anume robustețe spirituală, o manifestare tinerească a energiilor. De la țăranul timorat și supus, scoțînd un sărut-mîna fals, care vorbește cu coane *și* boierule *din unele opere dinainte de 23 August 1944, la omul încrezător, cu un simț al dreptății de clasă, din literatura țărănească contemporană ; de la țăranul legat de pămînt, cum l-au format vechile orînduieli economice și cum ni l-a prezentat literatura de pînă la Eliberare, cu un aer de religiozitate, ca pe un condamnat etern să suporte*

NOI TIPURI LITERARE

povara peticului de pămînt, la omul înfățișat în operele scriitorilor generației noastre, care muncește în colectivitatea rurală, legat de glia obștească. Așadar o realitate economico-socială nouă a generat o nouă tipologie literară.

Omul jignit în modul cel mai crud și ofensat, lovit pe moșia boierească cu sfîrcul biciului, a fost înnobilat de epoca noastră cu titlul de Om. *Acțiunea partidului e înglobată în interiorul acestui proces. Noua organizare economică, pe principii socialiste, a agriculturii, înseamnă și o reorganizare a vieții sale morale. Isaia Ioța din* Pămînt amar *de V. Rebreanu, însurat cu fata chiaburului Iroftei, lichidează, cu ajutorul comuniștilor Luncan, Noa, Vasile Ropotă, condiția de slugă care rezultase implicit din înrudirea cu bogătașul satului.*

Gospodăria colectivă nu e un fapt în sine, nu numai o instituție economică mai avantajoasă materialicește pentru săraci și mijlocași, ci și o adevărată școală morală care aduce pe o altă coordonată de viață pe muncitorul rural. Altfel va arăta cîmpul, dar altfel vor arăta și oamenii. Ilie Barbu alege între petecul de pămînt și gospodăria colectivă, pe cea din urmă, nu ca o rezolvare de nevoie, ci, ca singura cale de a pune capăt mizeriei materiale și morale.

Imaginea țăranului patriarhal, molcom și încet, cu o existență mai mult vegetativă, „rusticitatea" atît de cultivată într-un anume gen de literatură, în trecut personajul blazat sau excesiv de violent, este o realitate străină creatorului actual. Actele revoluționare și salturile de milenii care se produc într-o primăvară sau într-o zi cer o participare sufletească extraordinară, niște spirite apte pentru a înțelege și a transpune în realitatea imediată, ideile revoluționare. Există date mari, festive, în istoria satului romînesc contemporan, care imprimă propulsii curentului revoluționar și îi dă un ritm mai viu, însă trăirea revoluționară e o caracteristică generală și permanentă a eroului rural. Înfăptuirea reformei agrare ori apariția gospodăriei colective nu e idealul realizat și nu încheie ciclul dialectic în acest moment. Valul revoluționar se împrospătează cu oameni noi, crește în intensitate, nu descrește de la un an la altul, dispărînd cu timpul. Procesul are o linie ascendentă, ridicînd omul, o dată cu producția și organizarea economică, spre un mod superior etic și spre o meditație mai adîncă asupra realității. Înființarea Colectivei *e un moment de mari elanuri de viitor.*

Acești oameni sînt într-o veșnică luptă pentru realizarea treptată a idealului comunist. Mitrea Cocor, Anton Filip, Mitru Moț, Dohotaru trec de la o baricadă la alta, de pe un front pe altul pentru biruința revoluției socialiste în economia agricolă. Mobilul moral, stimulatorul vital al veșnicului urcuș în viață, e ideologia revoluționară pe care le-a transmis-o partidul. Eroii literaturii țărănești actuale sînt concepuți pe această dimensiune uriașă a vieții, într-o mișcare permanentă. Actualitatea noastră a devenit, potrivit concepției marxist-leniniste, un cîmp al frumuseții umane. Personajul romanului țărănesc, schiței sau nuvelei, nu-și încheie viața și nu părăsește scena o dată cu înființarea gospodăriei colective. El încheie o etapă de luptă dintr-un lanț. Mitrea, în povestirea lui Sadoveanu, va duce mai departe pe țăranii din Malul Surpat, Mitru pe cei din Lunca, Vlaicu cu feciorii săi nu vor apuca niciodată să spună că au terminat ceea ce aveau de făcut. Filozofia noastră de viață a schimbat structural fizionomia morală a personajului rural, făcînd din el un om al prezentului socialist, îmbogățind universul literaturii romîne clasice, cu eroi ai țărănimii contemporane.

Marin Bucur

CULESUL DINTÎI

de GEORGE BĂLĂIȚĂ

Sacii fiind în căruță, Torică socotitorul, spuse :

– Ultima – și cu asta trei mii cinci sute șapte zeci și doi. Griu. Dă o țigară.

El era un om de neînlocuit, asta se vedea din ce-i făceau mîinile și-i spunea gura.

Cineva îi întinse o țigară. El nu văzu. Acela se aplecă peste umărul lui. Torică tresări. Zîmbi stingherit și parcă nemulțumit, oricum îndatoritor. Spuse, și se adresă mai mult oamenilor din jur decît celuilalt :

– Scuzați.

Înainte de a o aprinde, întoarse foaia scrisă din fața lui, o păturî peste celelalte.

Oamenii adunați buluc, întinseră gîturile, văzură foaia albă nescrisă. Se priviră apoi între ei. Cu toții știau ce făcea Torică : socoteli, ce-ar fi putut să facă altceva, de vreme ce se împart avansurile ?

– Am spus cifrele **exacte,** tovarășu' Florea, unde ești, acu erai aici, tovarășuuuu...

Cuvintele ieșite din gura lui se terminau între vîrful limbii și buza de jos, toate spuse întregi, cu mare meșteșug ; făcuse armata la Caracal.

Căruța lui Florea Inu stătea încărcată, virfuită, grea. Avansul. Pămîntul gros, negru, umflat de apă, făcea cui știa să simtă, leagăn dulce. Tălpile oamenilor scobeau urme late. O învălmășeală de urme late era toată curtea, așezare întinsă peste trei sute de prăjini, plină cu oameni, căruțe, bătută de glasuri, de soarele greu, topit după ploaie, îndărătnic înainte de asfințit. Și în fierbințeala asta oamenii fumau.

– Țilică, vino-ncoa Țilică – strigă Florea Inu.

Băiatul cel mic, Țilică, se apropie, cu picioarele cam crăcănate, cu obrajii mușcați în toată zeama verii, zeamă de dudă neagră, pepene și roșii și zeamă de strugure acru. Tatăl îl apucă de mijloc.

– Urcă tu aici de-asupra, spuse, și-i făcu vînt.

Mai bucuros decît băiatul nu se afla altul acum, fiindcă de sus, el putea să vadă multe lucruri dintr-odată.

– Clementină, strigă tatăl.

Fata cea mare veni rușinată. Avea cozi groase și șolduri voinice, la ea se gîndeau în fiecare seară, tatăl și mama ; e mare, spuneau ei, trebuie să avem grijă.

– Urcă, tu, Clementină, zise tatăl și avea atita blîndețe în glas încît fetel îi pieri rușinea.

De lîngă fratele cel mic, ea privi în jur : negăsind pe cel căutat își tot împletea și despletea cozile groase cu degetele.

Mîna tatălui rămase pe sacii plini. Țesătura aspră se îndulci sub palma lui. Se făcu ușoară, borangic, mătase.

Pe urmă omul căută în mulțime :

– Hei, Marie, vină.

Femeia stătea mai încolo, vorbea cu femeile și Iconia lui Geagă o lovi cu umărul :

– Te strigă, fa !

– Urcă femeie, zise el și o ajută, da chiar așa, o ajută cu mîna lui să se urce în car, lîngă copii.

Mîna aceea era o mînă tare, neînvățată cu asemenea gesturi. Pe neașteptate, femeia se simți rușinată, îi venea să intre în pămînt de rușine, un simțămînt depărtat, din vremea fetiei. Era ca și cum ea ar fi fost fată mare și el flăcău și în fața oamenilor s-ar fi purtat altfel de cum se cuvenea. Își ascunse obrazul de ochii fetei de lîngă ea, își trase basmaua peste frunte, chipurile din cauza soarelui. Ciudat lucru : era bărbatul ei și nu era. O cuprinse fără voie aproape, un gînd tînăr, de dragoste. Dar nu voi să se mai gîndească la ce simțea acum. Știa ea : nu trebuie să te bucuri prea mult chiar cînd ai de ce, fiindcă poți pierde repede bucuria.

– Tu, Marie, stai bine ? întrebă bărbatul.

★

Femeia era din nou, cea de acum.

– Taci, omule, zise, taci, bine că avem, bine că-i podul plin, și carul ăsta, dar taci...

– De ce să tac, nu vreau, zise bărbatul și peste el, din vorbele femeii, căzu o întristare rece.

Și deși nu voia, tăcu.

Cu totul întîmplător Inu își aminti acum de fîntîna lor veche. Era un loc din care, de mult, nu mai băuse nimeni apă. Ciutura putrezise, și apoi, uscată, o mîncase vremea. Fusese săpată de cineva din neamul lor și avea o poveste pe care toți o uitaseră, sau cel puțin așa credeau, fiindcă nu vorbeau despre ea. Stătea uitată, o fîntînă veche de cînd lumea.

Cum de-i venise acest gînd, Florea Ion nu se întrebă. Și fiindcă nu-l lăsa în pace, socoti să-i pună capăt : „am s-o astup, poate cădea întrînsa vreo vită ; de pomană stă acolo".

Ușor, strecurat subțire, se ivi nechemat, un gînd vechi : încercase și altădată s-o acopere și nu izbutise ; ajuns acolo îi era greu s-o facă. Și se petrecu astfel, ca și atunci, de fiecare dată, abia acum văzu asta : îi veni în minte, întreagă, povestea fîntînii, în care erau amestecate neamurile și pămîntul. Cu un fel de ușurare pe care el și-o dorea de mult, și crezu că a găsit-o acum, își spuse, repede : „am să curăț numaidecît fîntîna, o adîncesc, o scol eu din morți".

Rosti ca să fie auzit :

– N-am să tac, muiere, taci tu dacă așa vrei ; vorbesc eu și pentru tine, de ce nu ? Vreau să văd unul acuma, să nu mă lase să vorbesc dacă așa îmi place mie, vreau să-l văd eu, acuma să-l văd.

El vorbea nevestei lui, cu gura îndreptată spre oameni și ar fi vrut să știe dacă se găsește unul care să nu-l fi auzit.

Aștepta.

Dar oamenii uitaseră de el. Florea Inu luase ce i se cuvenea, erau alții la rînd. Strînși în jurul lui Torică ședeau aceiași oameni, fumau, aruncau vorbe de șagă, grăiau între ei. Așteptau să le vie rîndul sau stăteau doar așa, să vadă. Unii se foiau încolo, încoace, treceau cu ale lor, parcă nu l-ar fi văzut pe Inu ori nu știau cine-i el. Nu-l ascultaseră.

Caii se opinteau în hamuri, doi cai bine aleși pentru povară, lați în crupe, cam fălcoși, cam păroși însă tari pe picioarele lor, rostuite la dîrvală, nu la jocuri. Trăgeau cu nădejde, țineau grumajii plecați, hamurile la fel de întinse, astfel își împărțeau între ei, ce aveau de dus.

Florea Inu văzu, de la locul lui, din car, cum nădușeala le moaie părul, alungă ațe lucioase de-a lungul spinărilor. Slobozi hățurile. Simțind, caii îi mulțumiră pe dată.

Inu se lăsă într-un cot, puse capul pe o pernă de grîu, își lenevi piciorul pe altă pernă de grîu, mari, umflate amîndouă. Carul mergea sub el și familia lui. Ridică ochii. O pasăre plutea chiar în drumul lor. Omul vru să întindă mîna, s-o ia de pe cer. Dar nu-i trebuia pasărea, o lăsă cu zborul ei.

Atunci simți că n-are ce face cu mîinile, cu picioarele, ele deveniră ușoare, străine. Neînvățat să stea, trupul lui se nedumeri ; aștepta să fie dat jos. Nu-l dădu nimeni, așa că își luă grija asta și curînd, uită de ea.

Din cerdacul lui, scos la drum, vopsit în multe culori, Fănică Alistir strigă :

– Unde stai tu, acolo sus, tot ca pe la noi e vremea Inule ? Ce spune, mai plouă sau nu ?

Alistir era unul colțos, purtător de multe vorbe. Era bine să n-ai de-a face cu el.

Florea Inu opri caii. Cobori jos din car. Fiecare mișcare o făcea încet, cu migală, ca și cum niciodată n-ar mai fi făcut asta. Ai lui îl priviră curioși dar cine știe ce li se păru, nu întrebară nimic.

Fănică Alistir cosea un ham. Îl văzu venind pe Inu și spuse fără să-și ridice ochii de pe lucrul său :

– Ia uite, vine **personal** să-mi spună. Mai plouă Inule ?

Celălalt era în fața lui. Urcase treptele de lemn, stătea la un pas. Mirosea a praf și sudoare. Abia acum Alistir ridică ochii. Parcă n-ar fi știut nimic, parcă nu l-ar fi văzut pe Inu de multă vreme, zise mirat, într-un fel subțire prefăcut :

– Ce mai faci ? la un scaun, **stați** la noi, cu ce **ocazie ?**

Cosea cu două ace, strîns, ciubotărește. Băgă un ac într-o parte și altul într-alta, trase de amîndouă o dată. Ca să fie treaba bună, trecuse ața printr-un bulgăre de ceară.

– Uită-te, tu, la mine Fănică, uită-te la mine, zise Inu.

Partea casei în care stăteau ei era prinsă în umbră, soarele trecuse de ea. Și era o liniște, un pustiu ; ogrăzile ce se vedeau în jur erau goale, amorțite. Vîntul tăcea, ciinii tăceau.

– Ce să văd, întrebă Alistir.

Dospea de batjocură ; el se înscrisese de formă în colectivă, avea afacerile lui, de unul singur, și lipsea din sat cu săptămînile. Cineva îl văzuse nu de mult, bînd bere, tocmai în restaurantul gării din Ploiești. Era o distanță mare orice s-ar spune.

– Uită-te, Fănică, și vezi-mă pe **mine.**

Alistir se opri din cusut. Ceva în glasul omului nu-i plăcu.

– Vreau să termin hamul ăsta de cusut și abia am inceput, crede-mă, zise.

– Intîi fă ce-ți spun eu, vezi-mă.

Erau aproape unul de altul. Alistir nu muncise la pămînt în viața lui, poate de aceea mirosul celuilalt îl inspăimîntă. Căută în minte un răspuns, scotoci la repezeală, dar înainte de a găsi, gura spuse fără el :

– Păi mă uit, mă uit mereu, de ce să nu mă uit.

– Caută-mă.

– Cum adică, ce-s eu ?

– Caută-mă, **pe mine,** Fănică.

De necrezut, mîinile lui Alistir se apropiară de el, îl trecură pe umeri, îi atinseră gîtul. Aici se înfiorară, stătură o clipă locului, apoi își urmară drumul : erau reci, fricoase, prea uscate.

– Gata, Fănică, gata ? M-ai găsit, mă vezi acuma ?

– Te văd, te văd, zău dacă nu te văd.

– Ei, asta-i – Florea Inu zîmbi larg scuipă într-o parte ; glasul i se făcu bun, moale – bine că mă vezi, eu credeam că nu mă vezi, de asta te întrebam.

Coborîse scările, vorbea din mers. În poartă îl prinse mirarea : „mă, tu-i ceara mă-si, ce mi-a venit ! Auzi, să mă caute. Și ăsta, cîrpă, baligă, cine ar fi crezut. De ce i-o fi fost frică, mort era de frică".

– Ce spunea ? întrebă femeia.

– Nu spunea nimic, căuta, zise bărbatul și nu-și putu ține rîsul.

În ograda pustie, o găină cîntă cocoșește și era tot atît de caraghioasă ca un cocoș care s-ar ouă în loc să fie cocoș. Atunci Fănică Alistir începu să injure. Atît de tare, încît diavolul care-i umbla prin gură sări și se ascunse de el.

★

– Tare-i bine, cînd e bine, zise Inu.

– Asta-i cam în dodii rostită nu știu cum, spuse femeia.

– Trebuia să-l vezi, trebuja să ne vezi pe-amîndoi.

– Lui Fănică nu-i prea suflă nimeni în borș, suflă el la alții.

– Dacă nu l-ai văzut cum sufla, ți se rupea inima : i se crăpaseră buzele, îi sărea albușul din ochi și el sufla.

Femeia nu-i dădu răspuns ; își trase basmaua, mai mult peste frunte, își acoperi ochii. Bărbatul își cunoștea nevasta. El știu că acum ea se îndoiește, se teme de spusele lui. Era veche această teamă, veche și adîncă. Ocoli cu băgare de seamă un gînd rău care-i da tîrcoale.

Nu, nimeni nu poate cere unui om să se întristeze atunci cînd n-are de ce. Iată, ai ostenit o vară întreagă. Grîul pe care stai a fost lucrat în fiecare zi. I-ai luat bobul în palmă. Întîi bob moale, verzui, lăptos, pe urmă pălit, mai închegat pe muchiile care dau tărie seminței și mai încolo, bob puternic, roșcat, piinea ta...

– Clementină, zise Florea Inu, și tu, Marie, să vorbim în seara asta, după cină, despre ce trebuia să vorbim.

Mama și fiica se priviră cu mirare și teamă și bucurie. Tatăl e altul, acesta era adevărul curat, sau doar o amăgire ? Ele se înțelegeau bine una cu alta. Capetele se apropiară. Între saci, locul era strîmt. Nu, nu puteau crede că-i amăgire. Era altul sau abia acum, cel adevărat, cine știe ?... Amîndouă se gîndiră : astă seară, după cină chiar, vorba asupra căreia de mult erau înțelese, se va desăvîrși.

Cum stătea răsturnat în car, Inu îl văzu venind pe Axinte Sava Cuculeț.

Avea un picior mai scurt, astfel fusese zămislit și mai avea darul beției și altele încă. Dar glasul îi era fără asemănare. Asta plăcea muierilor ; metehnele lui parcă n-ar fi fost, ciudat lucru, cînd te gîndești.

Axinte Sava Cuculeț era îmbrăcat de duminică. Vezi bine, la el sărbătorile se țineau lanț, și le făcea doar singur.

Călcînd cu grijă pe șchiopia lui, ajunse în dreptul carului. Puse mîna pe capul oiștii, între timplele cailor, îi opri. De duhul vinului din gura lui, caii feriră nările în părți.

Florea Inu tocmai se lupta cu gîndurile lui.

Iar Cuculeț, dulce-glas, craiul crailor, spuse :

– Cum sînt eu singur cuc și cum v-am văzut azi pe voi stînd la un loc, m-a cuprins pe mine o ciudă și un dor, și vreau să mă îmbăt ; și sînt singur cuc, că așa am vrut și-mi pare rău, mă, auzi – el striga acum și astfel, chiar fără să cînte, glasul lui era frumos, plin, rotund, adînc... Nu-i bine singur, cînd îți spun eu, Cuculeț, că nu-i bine, așa este, poți să crezi. Eu sînt cucu ; mamă, unde ești să mă auzi, că acuma mă fac apă și mă duc la vale, uite-așa din piatră-n piatră... Ce-ți pasă ție, mă, stai tolănit, n-ai nici o grijă, ce vă pasă vouă...

– Cuculeț, cîntă ceva, spuse încet, Clementina.

Ea își ascundea fața în spatele mamei, de acolo vorbise.

– Hai, Cuculeț, cîntă, zise și mama, neașteptat cuprinsă de ce fusese ascuns în glasul fetei.

Tunetul, depărtat, bun vestitor al ploii, căzu peste ei spart în bucăți nevăzute.

– Cîntă, Cuculeț, cîntă ! se trezi și Florea zicînd.

Acela însă dădu din cap și se depărtă. În mersul lui se ridica și cobora, la fiecare pas, umărul din partea piciorului beteag.

Nu trecu mult și în urma sa pluti cîntecul de toți cunoscut, și de mulțeri mai ales.

Era un cîntec bine cotit, în care dorul își făcea de cap.

Florea Inu se întoarse pe jumătate spre ai lui și cum tăcerea nu-și mai avea rost, ei începură să vorbească, să-și spună cîte în lună și-n stele, ca să le treacă vremea : tot felul de vorbe. Multe din ele stîrneau rîsul, unele se iroseau în vînt. Printre altele, Florea Inu se pomeni zicînd :

– Ai să vezi ce ochi limpede fac eu din fîntîna veche, cum o sap, o adîncesc și cum o curăț eu, rouă să bei din ea.

– Mai bine spune încă o dată, cum te-a căutat nea Alistir, chihoti fata.

Înainte de a intra în ograda sa, Florea Inu sări jos din car. El însuși trebuia să ducă, singur, caii de dîrlogi, să-i călăuzească prin poartă. Așa trebuia să fie.

După ulucile date în lături, îi întîmpină Gheorghe, mijlociul dintre copii.

Părea mai mare decît îl erau anii, fiindcă se voia flăcău, înainte de vreme.

– Dă-te jos, fa, ce te-ai cocoțat tocmai acolo, nu te uiți de loc la caii ăștia, zise el către soră-sa, Clementina.

– Nu te-am învățat eu cum să-ți ții limba-n gură, așa-mi trebuie, sări mama, de lîngă ea. Nu vezi că stă cu mine alături ?

– Și cu mine, spuse Țilică, pruncul.

Tatăl întoarse capul spre ei : era aici toată familia. O rază de soare căzu fierbinte, roșcată, și prinse călciul femeii, rotund, puternic, plesnit de țărîna pămîntului și o clipă, el păru un călcîi de aur.

★

– Cînd vorbim ? întrebă mama după cină.

Oprindu-și umbletul, îi măsură pe cei din odaie. Nu erau decît mama și fiica. Gheorghe păzea porțile, păzea vilcelele, trăgea clopotele pe semne, treaba lui. Cel mic dormea, unde o fi dormind, că nu era de văzut.

Mama și fiica se priveau pe furiș.

Clementina își făcea de lucru la cozile ei, degetele îi umblau repede. Obrazul părea cel de toate zilele, ca și cum nu despre ea ar fi fost vorba. Dar toate acestea erau prefăcătorii, era toată numai urechi.

– Vezi, fată-hăi, ar mai fi unele de făcut pe la păsări, la vite, ori în cuhnă ; du-te de vezi poate s-au făcut singure, spuse tatăl.

Fata ieși. Vorbele tatălui stăteau în obrazul ei. Dar din ușă ochii mamei o liniștiră : toate se vor petrece cum se cuvine.

În odaie stăteau acum mama și tatăl. Vorbeau. Era o treabă greu de pus la cale, se înțelege, în asta sînt amîndoi de aceeași părere.

Fata poate să mai stea ; de ce să mai stea ? Băiatul are armata ; mai sînt și alții cu armată ; zestrea-i gata ; președintele a spus că le face casă **geaceul ;** în casă poate să stea și cu altul...

Femeia nu-i lua vorba din gură. Bărbatul trebuie lăsat să creadă că e în voia lui, dar tu, femeie, o întorci, răsucești lucrurile, le potrivești cum nu se poate mai bine : altfel n-ai fi ce ești.

★

Din întreagă cum era, noaptea rămăsese doar jumătate. Și această jumătate, subțiată, se călătorea cu toate semnele ei, cînd Florea Inu ieși din casă.

Era somnul apelor, timp de odihnă și cugetare, și timp de dragoste. Dar nu se vedea luna.

– Inu se așeză pe prispă și ascultă somnul casei sale,

Cum putu de ușor, fără zgomot, omul străbătu ograda. Și așa le văzu pe toate dormind, cum le apucase odihna.

Toată această liniște, Florea Inu o văzu cum intră în el, nu dînd năvală, ci cu încetul, pătrunzîndu-l tot.

Hotărî să se culce în cerga de pe prispă, alături de fecioru-său Gheorghe, care dormea acolo.

Dar somnul nu veni. Parcă i-ar fi turnat cineva nisip în ceafă, prin gura cămășii. Începu iarăși să umble prin ogradă. I se păru că scara nu stă bine în gura podului. Ba, chiar numai din întîmplare nu căzuse pînă acum, fiindcă așa cum era proptită, se putea ușor prăbuși. Injură scara, o luă în brațe ca pe un dușman viu și o întinse de-a lungul coșarului. Nici acolo nu stătea bine. Izbind-o și căutînd pricină lemnului ei, o tot mută mereu, fără noimă.

Cîntară cocoșii, unul după altul, din menirea lor. Era prima cîntare, după intratul hoților în sat, cum se spune.

Florea Inu se pomeni în grădină, pașii îl duseră într-acolo. Pămîntul era moale, cădea roua.

Fîntîna îi ieși în cale, mută. Ghizdurile, mîncate pe jumătate, se vedeau negre. Fusese o fîntînă cu cumpănă, dar nici cumpăna și nici furca ei nu se mai păstrau. Din ciutură beau apă morții, poate, era de mult putrezită. Însă locul era bun de apă, dacă se curăța, ar fi fost o bună fîntînă.

O broască, atunci trezită, sări din iarbă pe lemnul negru ; mai mult ghici decît văzu omul, gușa ei albă, subțire cum se umflă și se strînge. Broasca sări în fîntînă. Fundul nu era departe, ridicat de bolovani și pămînt și de ce mai căzuse înăuntru.

Florea Inu puse mîna pe lemnul ghizdului.

Lemnul putred se desfăcea numai la atingerea mîinii. Era de mirare cum se păstrase întreg pînă acum. Mîna omului căuta mereu, deși știa că n-are ce căuta.

Acolo era povestea aceea uitată cu pămîntul, cu neamurile lui...

Cu încetineală, ferindu-se parcă să-și piardă vlaga, Florea Inu se întoarse în ogradă.

Toporul i se păru greu ca pămîntul, ca piatra sau greu ca moartea. Din coada toporului și coada cazmalei, făcu o cruce strîmbă pe care o sprijini pe umăr.

Se îndreptă spre grădină. Dar își aduse aminte de ceva. Se opri, chibzui îndelung. Și cînd socoti că gîndul era bun, îl trezi pe Gheorghe, mijlociul. Gheorghe semăna la chip bunicului, tatăl tatălui ce-l zămislise pe el.

Flăcăiașul dormea schimbat de somn.

– Hai, spuse Florea Inu, ca și cum feciorul ar fi fost treaz, nu înghețat de somn.

– Hai, zise și flăcăul.

Capul îi cădea în piept, somnul de dimineață era greu, adînc, el mai vorbea cu visul.

Și visase frumos și tot la asta se gîndea, cînd se pomeni în fața fîntînii, noaptea, cu tatăl său alături.

– Măi tată, mi-e frig, ce m-ai sculat, ce ți-a venit, eu mor de frig.

Și tremura.

– Tremuri că se apropie ziua, ăsta-i frigul ei, de asta tremuri.

Glasul lui era domol, bine cumpănit, flăcăul se liniști. Dar continua să tremure, își freca mîinile una de alta, ca în miezul iernii.

– Visam nu știu ce, îmi era bine, și mă scoli să dirdii ca prostul și nu știu de ce.

Tatăl n-avea timp de ascultat. Dădea ocol fîntînii, căuta ceva. Atunci se stîrni un vînticel care aducea ziua și nenumărate mirosuri, purtate cu el pe unde umbla : un miros de noapte, un miros de ziuă, altul de om, de dragoste și de iesle caldă și de așternut încins, miros de scaldă neîncepută.

Fîntîna tăcea. Florea Inu dădu prima lovitură cu toporul, sfărîmă un ghizd.

Fîntîna era încăpătoare. Poate înăuntru erau șerpi, broaște, lilieci, poate erau șopîrle și păianjeni, dar nu se arătară vederii.

Cînd își simți umerii țepeni, tatăl dădu feciorului locul.

Acela atît aștepta. Voia să se încălzească, nu mai întrebă nimic, frigul pusese stăpînire pe el, așa că lucră bine.

Grădina cobora în malul apei. De acolo tatăl și fiul cărară pămînt, lut galben, greu și umed. Fîntîna se umplea prea încet. Aduseră mereu pămînt, clisă din malul apei.

După care, așternură un strat de pămînt negru, din grădina lor.

– Ia de vezi, pentru ce-am pierdut eu somnul, spuse Gheorghe.

Stătea sprijinit în hîrleț, năpădit de sudoare, nu-i mai era frig. Apoi deodată își încreți fruntea, se miră ca de un cal cu coarne, prostește, fără noimă :

– Parcă nici n-a fost, tu-i nuca măsii.

Desen de CORNELIU BABA, Artist al poporului

GEORGE LESNEA LA 60 ANI

Poetul George Lesnea împlinește șaizeci de ani. A debutat în anii dintre cele două războaie mondiale cu versuri în care războiul adesea ecouri ale suferințelor îndurate de cei ce muncesc, din mijlocul cărora s-a ridicat. După 23 August 1944 George Lesnea a continuat să scrie cu entuziasm versuri despre viața de astăzi a patriei noastre. Poetul ieșan a desfășurat, cu roade însemnate, de-a lungul mai multor decenii, o bogată activitate de traducător din clasicii literaturii ruse și din scriitorii sovietici.

Revista „Luceafărul" urează harnicului și sensibilului poet George Lesnea ani mulți și tinerească putere de muncă pentru a dărui literaturii noastre versuri noi, versuri ale zilelor măreț pe care le trăim.

CASA LUI ILIE PINTILIE

de **George Lesnea**

Luna plină, luminînd aprins,
Peste primăvara timpurie,
Cu argint și aur a cuprins
Casa lui Ilie Pintilie.

Vișinul din curte a-nflorit
Și se uită-n casă pe fereastră :
Unde-o fi Ilie ? A murit
Tînăr încă pentru viața noastră.

Vișin alb, nu-l căuta că nu-i...
Dar trăiește nou în orice faptă.
A murit în lanțuri. Casa lui
Stă sub deal și tot îl mai așteaptă.

Niciodată prin salcimii mici
N-o să urce dealul pe-ndelete.
L-au luat jandarmii de aici
În căutuși și între baionete.

Și l-au dus în negre închisori,
După ziduri cu zăbrelua deasă,
Unde nu sînt vișini și nici flori
Și de unde nu-i fu dat să iasă.

Casă scundă, nu-l mai aștepta,
Cu iubire peste el să sameni,
Pintilie-i viu, nu te-ntrista,
Este viu în viață și în oameni.

Vremea lui se-nalță ca un val,
Tu să-i fii duioasă mărturie.
Casă scundă, casă de sub deal,
Casa lui Ilie Pintilie...

COR PESTE MARILE PĂMÎNTURI

de **Radu Cîrneci**

Stau la marginea cîmpiei întinerite
și privesc uimit marile pămînturi legănate,
răsturnate peste apele cerului,
și-n picla subțire, piuitind, navele-n șiruri,
tractoarele.

Inima-mi bate și fruntea-i încinsă de febră,
și ochii nu pot cuprinde marea pămîntului ;
auzu-mi distinge, crescînd ca ape descătușate,
corul uriaș al țăranilor,
tălăzuind ca o pădure mișcătoare,
de neînvins,
și am revelația împliniri totalei noastre puteri.

Mă aplec, pe pămînt și-l ascult muzica
înnoitoare,
— pătimașă, adîncă, înaltă —
a sevelor pornind vertical ;
și beau nesătios răsuflarea brazdelor vălurite
de ger,
a pămîntului descătușat.

Calc peste marile pămînturi cu mulțimile mele,
purtînd în păr floarea livezilor scuturată,
învăluirea răcoroasă a dimineților de salcie,
pe umeri, amiezile cu văile aerului legănate,
iar pe frunte cununa soarelui în care
strălucesc
visurile.

Și mulțimile mele cîntă, muncind,
și eu sînt între ele — fir de iarbă-n valuri de
vegetație —,
și oboseala ne cuprinde ca un cîntec
tărăgănat,
iar mulțumirea e adîncă și proaspătă,
ca o apă în care ne scăldăm prima oară.

PRIMĂVARĂ LA BERGEN BELSEN

de **Victoria Dragu**

Pe locul crimei merii se mlădie.
Cresc din cenușă, din zdrobite ruguri
Și de cenușă apa e sălcie,
Cenușa suie-n meri pînă la muguri.

Și mugurii șoptesc : „Am fost o mînă".
Și merele șoptesc : „Am fost un trup".
Și oamenii de-acolo nu le rup,
Și merele cad singure-n țărînă.

„Aici domnit-a moartea". N-ai să crezi.
E verde, proaspăt înflorit pămîntul.
În lagărele morții cresc livezi...
...Și merii lor vorbesc cînd bate vîntul.

Cercul Literar „George Bacovia" — Bacău

TELEGRAMELE PRIMĂVERII

Dimineața ogoarelor

de **Anghel Dumbrăveanu**

Poate ar trebui să fiu un clopot,
Un clopot albastru,
Un clopot de ape,
Un clopot sonor de bronz neștiut.
Poate c-ar trebui să fiu un clopot de lut.

Cum mă umplu de vîntul acesta curat!
De lumina izbucnind din pămînt,
Și din inimile de soare ale țăranilor
Și din pădurile lor de vise, încălt tremătînd!
Cum visez, ca un clopot, în vînt...

O, marea dimineață-a ogoarelor noastre-nfrățite!
Ultimele sumane de umbră
Sînt zmulse din umerii drepți
Și palmele luminii șterg inima închisă și sumbră;
Ard ultimile sumane de umbră.

Poate-ar trebui să fiu un clopot
Sau un strigăt al acestei mari primăveri,
Un clopot al bucuriei pămîntului
Și-al oamenilor rupți din învrăjbiri și tăceri...

Mă rotesc ca un clopot de cîntece al acestei mari primăveri.

Stăm alături

de **Darie Novăceanu**

Stăm la capătul tarlalelor alături
Parcă astăzi cunoscuți întîia oară.
Grîul sparge-ncet întinsele omături
Și se suie, crud, spre primăvară.

El și-apleacă fruntea, a vinovăție,
În pămînt, și tace ca zăpada care
Coborînd în țărnă se subțiie
Sub miraculoasa curgere din soare.

Mai de mult pe-aceste locuri, pe arătură,
S-a bătut cu tata și-a lovit cu jugul
Pentru că i-a spus că-n fiecare an ne fură
Cîte-o brazdă, din pămînt, cu plugul.

Și-acum stăm tăcuți de-un ceas alături,
Parcă astăzi cunoscuți întîia oară.
Grîul sparge-ncet întinsele omături
Și se suie, crud, spre primăvară.

Ca un ren

de **Cezar Baltag**

Trupul meu, acest soare de iarnă
cu adaos fierbinte-l sporea.
În ovale, patetice zboruri,
răsărea, asfințea, răsărea...

O, primăvară adîncă,
scut al marilor noastre iubiri,
din pulsul zăpezilor încă
le auzeam cum respiri!

Zbucnindu-și din umbră statur
ca un ren visător și frumos,
la capătul vîrstei aleargă
tînărul meu echinox.

Aprilie de soare

de **Mihai Elin**

„Bine ai venit", mă sărută castanii.
„Flori multe" — răspund.
Fără umbră-mi port trupul
peste imperiul ierbii, fecund.

Aprilie limpede,
aprilie de soare.

Departe, copiii întind
palmele albe, să prindă lumina
sau încearcă să zboare.

Crengile toate
stîngaci îi imită.
Și se rotește-n neștire
zarea adîncă, de-argint,
cu arbori subțiri zugrăviță.

Iubire, ce vii să aprinzi
zilei acestela nimbul,
furtunoasă, intimă, te simt
străbătînd anotimpul.

Aprilie de soare,
aprilie limpede,
copiii întind în văzduhul tău tare
palmele albe să prindă lumina —
și învață să zboare.

Fără de margini
acum
ni-s ogoarele!
Tractoare,
în țarina larg revărsată
Intrați,
ca-n primăvara țării
soarele
Cu toate
brăzdarele razelor
de-odată!

PRIMĂVARĂ

Foto: DAN GRIGORESCU

PĂMÎNTURILE

ION LĂNCRĂNJAN

Înainte vreme, și asta pînă nu de mult, pămînturile au trecut și prin mîinile oamenilor, prin mîinile celor care le munceau și-i țineau și pe alții cu munca lor aspră și grea, — dar ale lor, cu adevărat, n-au fost niciodată. Pămînturile au fost ale domnilor și-ale moșierilor, ale ciocoilor și-ale găzdoilor. Pămînturile n-au fost mutate niciodată din hotarul satului, din apropierea celor care le-au lucrat, de dimineața și pînă seara, din primăvară pînă-n toamnă, ani și ani la rînd, — dar de trecut tot au trecut pe lîngă oameni, ca niște ape vrăjite. Și dacă s-au oprit locului, arareori s-au oprit în mîinile celor care le arau și le semănau. Și chiar și-atunci, cînd se opreau, nu se opreau pentru mult timp. În cele din urmă, mai de vreme ori mai tîrziu, pămînturile erau rupte și împucătățite. Sărăcia era împărțită adeseori în două și-n patru, și-n patruzeci, și oamenii o luau din nou de la capăt, cu așteptările și cu răbdările. S-au întîmplat multe și poate că, în vîrtejurile astea surde și cumplite, au pierit multe visuri și multe vieți, dar de deosebit nu se deosebesc prea mult între ele, întîmplările și vîrtejurile astea, fiindcă umilința și suferința au același gust sălciu și amar, indiferent cum se manifestă. Și poate chiar de aceea, fiindcă au suferit și au răbdat atîta, au ieșit oamenii pe cîmpuri cu atîta năduf, în 1945, înainte de a se desprimăvăra. Războiul nici nu se terminase și pămînturile abia se dezghețaseră și-abia se muiaseră. Și vînturile nu adiau încă a primăvară. Dar oamenii nu mai aveau astîmpăr. În imnul celor ce muncesc, în „Internaționala", există un vers care era scris, parcă, anume pentru ei:

Pămîntul este al celor harnici!...

Și oamenii au ieșit pe cîmpuri împreună cu muncitorii, să împlinească un act de dreptate, să le ieie domnilor și boierilor pămînturile care și-așa nu erau ale lor, fiindcă nu le munciseră niciodată. Acesta, însă, nu era decît un început. Adevărata luare în stăpînire avea să vină abia după aceea, cu timpul, pe măsură ce oamenii au început să înțeleagă. Credincios principiilor sale de muncă și de luptă, Partidul a venit și le-a spus oamenilor că singura și cea mai bună rezolvare a străvechii probleme a pămînturilor este calea socialistă, calea muncii în comun. Pămînturile n-au fost duse nicăieri nici de data asta, dar acolo unde oamenii s-au hotărît să le muncească împreună, punînd jugăr lîngă jugăr și pogon lîngă pogon, pămînturile au început să rodească mai bine. Iar oamenii au început să trăiască mai bine și-au început să gîndească altfel.

Din 1949 și pînă acum nu-i chiar așa multă vreme. Sînt treisprezece ani! Doar atît! În acești treisprezece ani, însă, în viața satelor noastre, — ca și-n viața întregului popor, de altfel — a avut loc o schimbare și-o transformare deosebită, profundă, înnoitoare. De obicei, în reportajele, în articolele și-n cărțile noastre, noi rămînem la consemnarea strictă a faptelor, la ceea ce-i mai evident. Haturile și brazdele care despărțeau pămînturile oamenilor, au fost pomenite și răspomenite. Celelalte haturi și celelalte brazde, care nu se vedeau și nu se văd, despărțaniile și stavilele care au fost strecurate între oameni, de vechile stări de lucruri, au fost mai puțin amintite. Despărțaniile și stavilele acestea, însă, au jucat în viața oamenilor un rol însemnat și cumplit de multe ori. Dintre ele, cea mai neîndurătoare și mai chinuitoare, cea mai aspră și cea mai cumplită, este însingurarea, lege de bază a modului de viață burghez și capitalist. Și pentru oamenii pămînturilor, mai ales, această lege a acționat permanent, ca o pedeapsă. Oamenii trăiau laolaltă la urma urmei, pe aceeași uliță și în același sat, se duceau la lucru împreună și-adeseori cîntau și se veseleau împreună, dar de petrecut își petreceau viața, fiecare în parte, în cea mai deplină și mai cumplită singurătate. Oamenii stăteau pe pămînturile lor, fiecare pe-al său, ca pe niște insule, și de păsat nu-i păsa nimănui, nici cît îi negru sub unghie de ce se întîmpla alături, în vecini. Și familia era familie numai atîta timp cît nu intrau pămînturile în discuție, împucătățirea și împărțirea lor.

Acum, în pragul acestei primăveri molcome și bogate, — nu se poate să nu fie bogată! — oamenii stau pe pămînturile lor și cercetează hărți și completează planuri de cultură, rostesc cifre și se gîndesc cu seriozitate la ei și pămînturile lor, discută și o cumpănesc, să vadă cum pot să se gospodărească mai bine, să lucreze mai bine, fiindcă pămîntul, atunci cînd e al tuturor, trebuie lucrat bine, trebuie să fie forțat să deie tot ce poate da, să rodească din plin. Se rostesc cifre și se fac asemuiri, se nasc și, se încing dezbateri aspre și grave.

— Nu se poate!...
— Noi, anul trecut!...
— Anul trecut am obținut 26 la zi!...
— Acum putem atinge 36, dacă nu mai mult!...
— Dacă o vacă dă 3200 de kilograme!...
— Și dacă-nmulțim 3200 cu 60!...
— Ia-nmulțiți, mă!...
— Și-mpărțiți după aia!...
— Socotiți, fraților, fiindcă pentru voi o faceți!...

Oamenii și-au unit de curînd pămînturile, într-o singură tablă și-ntr-o singură moșie, din toate satele și din toată țara. Și poate că acum, în aceste zile și-n aceste nopți, în care toate vînturile adie a primăvară și a belșug — cei din Oarda îi pomenesc pe cei din Cîlnic, iar cei din Lancrăm îi pomenesc pe cei din Apold ori pe cei din Gîrbova, fiindcă știa din urmă stau bine, s-au desfășurat mai de mult și au ajuns mai repede la bine și la bucurie. Iar cei din Murgașu îi vor pomeni pe cei din Gorunești ori din Poiana Mare, cei din Adam pe cei din Smulți, cei din Oltina lui Paul Anghel poate că se vor gîndi și-i vor pomeni pe cei din Lenauheim, ori pe cei din Iecea Mare, din Banat. Satele s-au urnit și s-au pornit și poate că nu peste mult timp satele nu vor mai fi sate, — ci mici orășele curate și frumoase, așa cum se cuvine să fie niște așezări în care vor viețui stăpînii pămînturilor, oamenii epocii noastre noi și-nnoitoare.

ÎN MARTIE, CIMPURILE...

Constantin Țoiu

Străbătînd cu mașina, noaptea, raionul Sighet în acest anotimp al întrăririi pămînturilor, farurile luminează drept înainte, alungindu-și, scurtîndu-și bătaia, atente, și brusc, intrînd în sate, smulg din beznă, una după alta, cu o evidență tulburătoare, tablele noi de lemn, proaspăt înfipte, ce indică, nu distanțe geografice — ci un drum, alt drum, unicul drum, cu o săgeată sigură spre fericire:

COMUNĂ
COMPLET COLECTIVIZATĂ

Dimineața, în acest început de martie, satele trăiesc intens. Parcă s-ar treca la ochi, încă amorțite de somnul lor lung, chinuit. Porțile se deschid sărbătorește. Primul pas pe uliță are ceva din ușurința mirată a imponderabilității. Zăpada se duce. Șindrila caselor fumegă, tremură, sună, sub șiroaiele repezi ale înprimăveririi.

Răspîndite în toate satele republicii, cifrele planului de perspectivă... „În 1965, producția agricolă globală va fi cu 70—80 la sută mai mare decît în 1939"... „Pînă în 1965 trebuie să producem 14—16 milioane tone de cereale" — aici vă izbesc mai tare ochiul. Întîi, pentru că Maramureșul avea prin excelență taima, întreținută de burghezie, că — primitiv — nu știa nici aritmetică și nici să se iscălească.

Uneori maramureșenii trec de-a dreptul cu tibișirul pe fețele porților bătrîne, migălos dăltuite, propozițiile, procentele directivelor. Și gramatica aceasta nouă, înscrisă pe lemnul vechi, înnegrit, care îți vorbește într-un grai viguros, nepriceput pînă azi, cu un dor patetic de cunoaștere, de frumusețe, de bucuria de a fi, săpat în blăni de stejar, tocmai fiindcă nu se afla împlinit în lume... acest limbaj modern pe obrazul venerabil al porților, îți dă emoția unui moș foarte înțelept, buchisind o broșură agrotehnică.

La Vad, în raionul Sighet, oamenii scoseseră afară din cămin băncile, scaunele, iar ușile, larg deschise, erau blocate de mulțimea strînsă în curte; ședeau cu toții în picioare, înghesuiți, umăr lîngă umăr, nemaidespărțindu-se unul de altul — o masă compactă — și cel ce voia să vorbească, trebuia să se facă văzut prin săltări impacientate ale minii. Cunoșteau bine brigada, așezată acum în față pe un podium înalt, festiv. Luni de zile o hărțuiaseră cu întrebări: Pe ce planete mai există viață? Cum e mai bine, să-i faci sau nu porumbului mușuroi? Țăranii colectiviști fără putere de muncă ce drepturi vor avea în G.A.C.? Care e cea mai înaltă clădire din țară? Ce vitamină e în mare? Dacă inima, plămînii, rinichii se pot înlocui? Ce venituri va aduce în G.A.C. un ha de livadă față de un ha de ineață?

Acum întîmpinările — răzlețe altădată, prudente — se preschimbaseră deodată într-un șuvoi. Curgeau într-o albie comună, precise, nerăbdătoare, într-un iureș general:

„Cîți litri de lapte dă o vacă bună, mulsă electric?" voia să știe Apan Gheorghe, de la nr. 506.

„Bătrînii în putere ar putea să ajute și ei cu ceva gospodăria ce vrem s-o întemeiem?" se interesa Lăscăian Ion, de la nr. 142.

„De ce pămîntul din gospodăriile agricole colective e mai roditor și vitele dau o producție mai mare decît în cele individuale? întreba Helbil Anuța, de la nr. 246.

Cei din Vad aveau două întovărășiri zoo-pomicole. Sala tălăzuia. La fel s-au revărsat apoi spre case: val cu val, contopiți într-o singură gospodărie, în marea familie colectivistă a patriei.

Lîngă Vișeu, în ținutul descălecătorilor, mă oprii, pios, înaintea unui monument. La Moisei, printr-una din acele potriviri pline de tîlc ale istoriei, chiar la locul numit Izvorul lui Dragoș, *unde grăbitul voevod și-ar fi astîmpărat setea, înainte de a se arunca pe urmele bourului, în lătrăturile vitezei lui Moldave, pierită în riul ce-avea să-i fure numele, pe cînd zimbrul, alergînd către propria lui legendă, își isprăvea cursa, încremenit pe stema noii așezării — chiar la acest izvor al întemeierii, se înalță un obelisc al Eliberării.*

Aici au fost executați, în 1944, douăzeci și nouă de țărani antifasciști de bandele hortiste în retragere; urmașii iobagilor care au luptat la Bobîlna cu Doja și la 1848; care, în 1917, cot la cot cu muncitorii, români, unguri, au arborat primele drapele roșii ale revoluției socialiste; care, pe vremea celui de-al doilea război mondial, conduși de partid, au zdrobit în păduri fiara fascistă la Runc, Poiana lui Ștefan, Huta, Colibi...

desen de MARIN IOAN

Maramureșenii trăiesc astăzi liberi pe un pămînt trainic unit. Țara zimbrului legendar cunoaște o nouă și deplină întemeiere.

COLECTIVISTĂ

ECHINOCȚIUL APELOR

Ilie Purcaru

În popasurile Dunării la marginea Cîmpiei Romîne, se află locuri și clipe în care apele au zăbovit mai mult. Sînt locurile care i-au fost cele mai dragi, sînt clipele care au vrăjit-o și au făcut-o să-și uite acolo, în cîmp, parte din valurile devenite oglindă de lac.

Există o veșnică dorință a fluviului de a se trezi din amorțirea-i stîncoasă, de a căpăta sînge cald, de a se repezi afară din albie, de a cuprinde în brațe cîmpia și tot orizontul...

...De unde o asemenea dorință, de unde această năvalnică izbucnire de sentiment, de care riveranii din șes se apără ca de o catastrofă ?

Dunărea e îndreptățită, se pare, prin sațiul față de destinul ei milenar. A străbătut prea multe șiruri de munți, au sugrumat-o prea multe chingi de stîncă, i-au stăvilit drumul prea multe zăgazuri și lanțuri. Răceala minerală a pietrei i-a înfiorat unda și i-a făcut adesea suflarea glacială. Ariditatea rocilor i-a dat o limpezime nefirească, pînă la neființă. (În Alpi, Dunărea pare un rîu aproape imaterial, un rîu de aer). Se săturase de această stare. Voia altceva, năzuia către o izbăvire. Rîvnea să încerce undeva, unde s-o putea mai bine, să cuprindă cu apele ei orizontul... Drept care a ales locul acestei experiențe aici, în Cîmpia Romînă.

Asaltul începe în echinocțiul de primăvară. Din logodna Fluviului cu Cîmpia rezultă acel miracol de luxurianță denumit *primăvară dunăreană*. Luncile se fac mai frumoase ca oricînd. Ca să vegheze somnul Dunării, să-l ocrotească, să-l legene, Cîmpia creează un umbrar fastuos de frunză și floare, însoțind apele lenește pînă în preajma Deltei.

Un evantaliu de cîteva sute de kilometri, țesut în fir și culoare, decorat cu risipă de bijuterii, creat de fantezia prodigioasă a Cîmpiei și a Fluviului. Evantaliul se leagănă, în amiezile toride de vară, răcorind obrazul Cîmpiei și alintînd somnul apei. Evantaliul acesta vegetal, care își schimbă culorile și aromele din primăvară pînă în toamnă, e un rafinat instrument de cochetărie, pe care Cîmpia îl folosește cu îndemînări feminine. El acoperă, atît cît trebuie, obrazul cast, rumenit sau ars de soare al cîmpului, dezvăluind din cînd în cînd farmece neștiute, și adormind, atunci cînd e nevoie, curiozitatea aprinsă a Fluviului, sub legănarea sălciilor pletoase, a plopilor și arinilor rămuroși. Evantaliul acesta amăgește năzuința latentă, pînă toamna sau pînă în primăvară, cînd brațele talazurilor îl dau la o parte, dezvăluind Cîmpia în toată nuditatea ei.

Retragerea apelor nu a fost însă totală. Se mai află locuri și cotloane pe care Cîmpia Romînă le pregătește anume, ocrotindu-le de ochiul indiscret. O ghirlandă de bălți și de lacuri, Nedeia, Suhaia, Potelu, Călărași, Greaca și altele, însoțesc Dunărea pe tot profilul ei romînesc, anunțînd de pe acum miracolul de bogăție al Deltei. Sînt locuri de taină, de reverie și pitoresc, punți prin mijlocirea cărora Cîmpia și Fluviul își continuă logodna. Sînt cotloane de bogăție, mine doldora de privelești rare, și care abia azi strălucesc pentru omul eliberat, în toată frumusețea și măreția lor.

Am poposit pe țărmul dunărean, în acest echinocțiu al primăverii lui 1962, și evantaliul din fir și culoare mi-a descoperit o priveliște nouă, desenată de mîini omenești. Exodul satelor alungate de furia apelor a trecut de mult în legendă. A trecut în legendă și zbaterea de odinioară a sărmanilor neajutați de nimeni, siliți să țină piept, fără mijloace, fluviului dezlănțuit care le pustia ogoarele. Omul socialist a barat drumul apelor cu zeci și zeci de kilometri de dig. Satele s-au înarmat cu excavatoare și cu dragline. Cei ce fugeau, cîndva, înspăimîntați de catastrofă, s-au întors rușinați înapoi, urcînd bărbățește pe mașini și pornind împotriva talazurilor cu puterea tehnicii moderne. Pînă în primăvara aceasta s-au construit, la Dunăre, peste 200 de kilometri de dig, însumînd un front vast, care apără zeci de mii de hectare de teren fertil.

...Dar logodna Fluviului cu Cîmpia continuă !

O favorizează și o conduce, însă, de data aceasta, omul. Am văzut, în nenumărate unități socialiste răspîndite pe malul dunărean — la stațiunea experimentală I.C.A.R. din Chișcani, la gospodăria agricolă de stat Cernavodă, la gospodăriile colective din Ceacu, Satu Nou, Izlaz, și în alte zeci de puncte — mari stații de pompare, ridicînd Dunărea la nivelul Cîmpiei, îndrumînd-o să ude și să fertilizeze uriașe lanuri de grîu și porumb, de tomate și sfeclă, cuprinzînd orizonturi pe care apele nu visau niciodată să le atingă. S-a socotit — îmi spunea un tovarăș de drumeție, tînăr inginer hidrolog — că în Oltenia, Muntenia și Moldova, în fiecare secol, 50 de ani sînt bîntuiți de secetă. Ani în care cîmpia tînjește arsă, neputincioasă, la un pas de unda răcoroasă și dătătoare de viață a fluviului și a afluenților săi... O fatalitate ! Dar iată că în anii din urmă, chiar și pe tabela anilor de resemnare agricolă s-au înscris surprinzătoare producții-record, ca urmare a acestei „logodne permanente", dirijate de om, a Cîmpiei cu Fluviul. Stațiunea experimentală I.C.A.R. din Chișcani, de pe malul Dunării, s-a făcut vestită prin cele peste 3.330 kg. semințe de floarea-soarelui la hectar (pe cînd în cultura neirigată, producția a fost sub 1.800 de kilograme). Mi s-a relatat că în 1960 (an secetos !) gospodăria agricolă de stat Cernavodă a dat 6.200 kg. porumb boabe la hectar, pe o suprafață irigată de 34 hectare, iar colectiva din Satu Nou, de pe coasta dunăreană a Dobrogei, peste 6.400 de kilograme.

Îndrăzneala acestor cifre, cu care vom deschide tabela viitorilor ani de producții agricole, dă primăverii dunărene — sonorizate, pînă nu de mult, doar de vîntul leneș al apelor — rezonanța amplă, puternică, a unor bătălii care vor decide o epocă agricolă nouă. Vechiul vis de fertilitate al Dunării — un vis pe care ea, cu propriile-i forțe, nu-l poate atinge — omul erei socialiste l-a înțeles și îl traduce în faptă.

A irumpt, iată, o nouă primăvară în Cîmpia Romînă. În echinocțiu, peste fluviu plutește o firavă somnie, ca o boare... A irumpt o nouă primăvară dunăreană, și e vremea, acum, cînd „folosirea pe scară largă a apelor Dunării" (formulă consacrată, am auzit-o în multe așezări riverane) e din nou o problemă la ordinea zilei.

Trei G.A.C.-uri din raionul Călărași — Roșeți, Dichiseni și Coslogeni, situate de-a lungul Borcei pe șoseaua Călărași-Fetești, — au hotărît să-și îmbine eforturile pentru irigarea tarlalelor lor. Cele trei gospodării au devenit, de fapt, una singură ; împreună au săpat canalul principal de irigare, lung de 5 kilometri, împreună lucrează, în clipa de față, la amenajări și curățiri, la deschiderea de noi canale. Adusă prin marile pompe de irigație, apa Dunării va îngrășa aici peste 5.000 de hectare, despărțindu-se de canalul principal în ramificația vastă și fantezistă, de desen chinezesc, a canalelor mici, gîlgîind prin fiecare răzor, prin fiecare plantă, pînă în capilare și celule. Fiecare din cele trei gospodării și-a propus să irige, în anul acesta, cîte 500 de heotare. Și fiecare și-a propus să realizeze un vagon de porumb la hectar... Țința e aceeași, planurile de măsuri coincid, oamenii s-au învățat să muncească alături, Dunărea le îngrașă deopotrivă pămîntul... Toată Cîmpia Dunării a devenit, de fapt, o singură și necuprinsă tarla, pe care privirile se alungă slobode, de la o zare la alta, și în care belșugul de culori și miresme nu se va mai frînge în linia arbitrară, meschină, a hatului.

— O să fie o primăvară bogată ! rezumă, simplu, Nicolae Rișnoveanu, președintele din Roșeți.

O să fie o primăvară bogată.

Preludii cu diguri, cu pompe de absorbție, cu canale de irigație, cu hotărîri importante de unire și muncă.

În echinocțiu, peste fluviu plutește o firavă somnie, ca o boare...

H. GUTTMAN

BRIGADIERA

ZĂPEZILE PRIMĂVERII

COLOCVIU PE MUNTE

Ștefan Bănulescu

— Umbra căciulii îi trecea pe pămîntul vecinului — și a vecinului pe locul lui. Vedeau asta în fiecare dimineață, în martie, cînd ieșeau la plug.

— Ești poet ?

— Nu. Ascultă-mă mai departe. Umbra unuia trecea pe pămîntul celuilalt. Se uitau bănuitori unul la altul ca nu cumva plugurile să muște pe dedesubt pînă la lungimea umbrelor culcate deasupra.

— Spui povești — zice altul.

— Lasă-mă. Odată, înfierbîntați de bănuială, și-au spart capetele. Dar cînd au privit mai bine, au văzut că lungimea umbrelor pierise : era vremea prînzului, cu soarele deasupra capetelor sparte, erau istoviți, umbrele le stăteau mici și scurte sub tălpi.

— Basme. Dar spune mai departe — zice al treilea.

— Lucrurile au rămas prea mult în urmă și ne place să facem din ele basme. Ascultați-mă. Erau vecini cu pămîntul de vreo treizeci de ani. Într-o dimineață, unul a stat mai bine de un ceas și a privit mirat la vecin. A numărat de cîte ori acesta își întoarce plugul la capul locului. Și a văzut că vecinul mai mult se întorcea decît se ducea. Și a strigat la el : „Mă, Vasile, tu știai că de treizeci de ani mergi de-a-ndaratelea ?"

Un timp, cei patru de pe băncile mașinii, care urcă muntele, nu-și mai povestesc nimic.

Șoferul stopează. Lăsat pe spate, rîde tare, cu întîrziere, de povestea cu Vasile. Începe, apoi, să claxoneze lung.

Apare un grănicer.

— Am bănuit — strigă șoferul — am ajuns la graniță. Întoarcem.

Și întoarce „Gaz"-ul cu un viraj scurt. Stopează din nou. În față, au acum coborîșul spre depresiunea adîncă, în trepte, unde se văd, desfășurate spre cîmpie, satele.

— Sîntem pe muntele cel mai de miază-noapte. Am ajuns la miază-noapte — spune cel cu povestea umbrelor. Să coborîm și să privim puțin. N-am știut unde mă va prinde clipa asta de răgaz.

Au coborît din mașină.

— Zece ani am călătorit mai mult pe la miază-zi — începe din nou povestitorul, simțind că, într-un fel, vorbește și pentru ceilalți trei. Iernile, zece, le-am trăit la miază-zi. În meseria noastră, anotimpul cel mai potrivit a fost iarna. Voi ați lucrat pentru colectivizare, mai mult pe la miază-noapte. Miază-zi și miază-noapte, — puse alături, sună bine pentru noi, activiștii.

Își trece cu mîneca peste fruntea încrețită.

Stau toți patru rezemați de botul mașinii. Șoferul a rămas înăuntru, la volan. Se opriseră în punctul cel mai înalt al șoselei.

Privesc tăcuți depresiunea de la picioarele lor. Undeva, lucește în abur cîmpia. Zăpezile se topesc, pe dungile văilor, curg șuvoaie. Jos, pe întinderea depresiunii, zăpada mai e, pe locuri mari, încă albă. Satele, răspîndite pe platoul alb, se văd limpede, cu pereți colorați mai ales în albastru, cu acoperișuri înalte, țuguiate. Casele, învelite cu țiglă roșie și cele cu acoperișuri în nuanțe de verde și galben, măresc jocul puternic de lumini și culori din depresiunea albă. Soarele rece și clar de martie descoperă platoul spre cîmpie, în contururile cele mai depărtate ale livezilor care coboară pe marginea drumurilor. În satele mai apropiate, se zărește mișcarea străzilor, o mișcare neastîmpărată, distanțele dintre grupurile de oameni, șterse de depărtare, abia se observă, oamenii par că se mișcă în convoaie care-și întretaie, din cînd în cînd, calea. Se aud vocile oamenilor pe uliți, ca o discuție fără sfîrșit. În fața caselor sînt arborate steagurile colectivizării. Mașinile circulă cu greu prin mulțime, claxoanele răsună des. De pe ulițele laterale, se desprind, spre cîmpuri, șiruri de tractoare cu pluguri și semănători. Cei aflați sus, pe șosea, privind atenți platoul, satele, ulițele, oamenii, livezile, arăturile ieșite — ici-verzi, dincolo-negre — de sub zăpadă, își încordează auzul să prindă, prin zgomotele zăpezii topite, sunetele din vale. Șoferul stinge contactele. Coboară de la volan și se așează pe capota motorului ca să privească mai bine. Se descoperă, îi e cald, șapca îi lunecă neobservată la marginea șoselei pe un petec de zăpadă.

— Se prea poate să fi citit de curînd undeva, îmi vin în gînd niște versuri, — nu sînt poet, m-ați întrebat și v-am spus că nu — începe din nou povestitorul.

Ceilalți privesc mai departe, tăcuți.

— Cîmpie, cu porți dărîmate, cu grîiele-n cer vărsate, crește grîu în cer și-n stele, și în călcîiele mele. M-am ridicat în picioare, și-mi văzui umbra pe soare.

— Poate că le-ai gîndit chiar tu. Nu sînt rele — zice unul, vrea să mai spună ceva, dar se oprește. În satul cel mai apropiat din vale, se făcuse dintr-odată liniște. Se mai auzea, încet, vîntul. Brusc, răsună o tobă. Toba încetează. Tot dintr-acolo, foarte clar, o chemare: Vasile. Vasile, de cîteva ori. Apoi un hohot gros de rîs, urmat de altele, în cor.

Izbucnesc în rîs și cei opriți sus, pe șosea, rezemați de botul mașinii : doi activiști, un agronom și un reporter. Rîd tare, cu capetele date pe spate, trecîndu-și brațele peste umeri. Șoferul claxonează scurt și repetat. Rîzînd și el, le spune, filozofic :

— Plecăm din nou, mai departe, pe aceleași locuri.

Mașina coboară spre cîmpie.

Cîmpie, cu porți dărîmate, cu grîiele-n cer vărsate. Crește grîu în cer și-n stele, și în călcîiele mele. M-am ridicat în picioare, pe umeri am lună și soare.

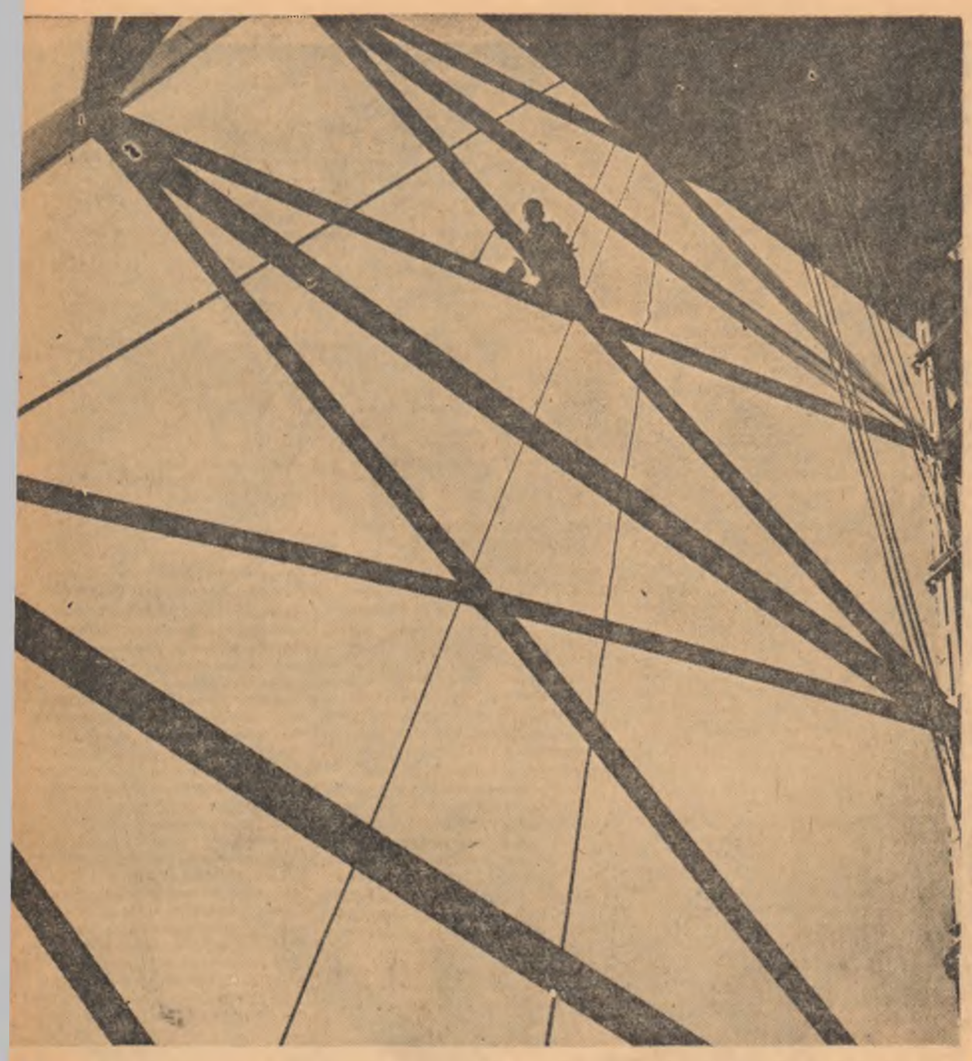

DANTELĂ METALICĂ

Mic dicționar poetic

Individualitatea versului

Pentru a stabili caracteristicile versului liber și, deci, pentru a-l putea defini, va trebui să luăm ca punct de plecare ceea ce îl diferențiază, ca fond, față de versul clasic.

Unul dintre atributele versului clasic este tendința de a împărți frazele în componentele lor firești, prin mijloacele fixe de distribuire a atenției (cezură, rimă). Prin însuși mecanismul prozodic, versurile tind să se identifice cu părțile gramaticale ale frazei. Faptul este îndeosebi evident în poezia populară, unde versurile sînt precis delimitate :

Frunză verde peliniță,
Zace-mi, zace în temniță,
Pus de vodă Ștefăniță,
Zace-mi Corbea viteazul,
Zace-mi Corbea haiducul.

Poezia clasică, adoptînd reguli severe de versificație, procedează la fel, întrebuințînd rima drept virgulă, sau punct :

Acum trecem prin poiene, acum trecem prin zăvoaie ;
Crengile-aninate-n cale ning steluțe și se-ndoaie.
Iată-o gingașă mlădiță cu șirag de mărțișori...
Tu o rupi ?... Ea te stropește cu fulgi albi, răcoritori.

(V. Alecsandri : „Sania")

Mecanismul este de asemenea natură, încît impune lectorului o pauză după fiecare vers, stabilind versului o individualitate care nu poate să corespundă întotdeauna realității. Tendința, însă, rămîne.

Această aparentă individualitate a versului se distruge de cele mai multe ori, atunci cînd lectura încearcă să restabilească adevărata construcție a frazei. Este ceea ce se întîmplă cu piesele de teatru în versuri, cînd actorii trec nepăsători peste rime, ca și cînd nu le-ar vedea, și pe drept cuvînt, restabilind astfel cursul logic al gîndirii. Textul din „Vlaicu Vodă", de exemplu (un exemplu luat la întîmplare, chiar de la începutul piesei) arată astfel :

(Ce ?) He ! Multe ! Tu ești mîndru că te vei învrednici
Să spui, mîine, Clarei-doamnii ce-au făcut aici boierii ;
Mîndră e și Clara-doamna, azi — cînd frînele puterii
Par pe mîini a-i fi lăsate de nevrednicul voivod — ;
Mîndră și papistășimea că se-nfige prin norod ;
Și e mîndru Kaliany — ce-și închipuie, nerodul,
Că el toate le-nstrunează, sfatul, doamna și voivodul —.

Urmărind structura frazei, actorii dau pasajului o altă înfățișare, cum ar fi (una dintre posibilități) :

(Ce ?) He ! Multe ! Tu ești mîndru
Că te vei învrednici să spui, mîine, Clarei-doamnii
Ce-au făcut aici boierii ;
Mîndră e și Clara-doamna, azi
— cînd frînele puterii par pe mîini a-i fi lăsate
de nevrednicul voivod — ;
Mîndră și papistășimea că se-nfige prin norod ;
Și e mîndru Kaliany
— ce-și închipuie, nerodul, că el toate le-nstrunează.
Sfatul, doamna și voivodul —.

Cu alte cuvinte, poezia, în asemenea cazuri, își distruge forma fixă, lăsînd-o doar ca o convenție tipografică, și încearcă să redea în mod firesc dezvoltarea gîndirii. Este evident că rimele își pierd în mare măsură importanța, iar din măsură rămîne numai ritmul. Individualitatea versului clasic este, deci, minată, și restabilirea procesului logic al gîndirii poetice apare pe primul plan. De aici a pornit și Maiakovski la utilizarea vestitelor lui „trepte". „Măsura și ritmul unei lucrări — spunea el — sînt mai însemnate decît punctuația și ele își subordonează punctuația, cînd este folosită după vechiul tipic. Toată lumea citește versul lui Alexei Tolstoi :

Șibanov tăcea. Din piciorul străpuns
Sîngele se scurgea într-un roșu șuvoi...

astfel :

Șibanov tăcea din piciorul străpuns...

Mai departe :

Destul, de rușine mă fac
Înjosindu-mă în fața trufașei poloneze...

se citește ca o discuție provincială :

Destul de rușine mă fac...

Pentru a citi așa cum a gîndit Pușkin, versul trebuie să fie împărțit, cum procedez eu :

Destul,
de rușine mă fac...

Împărțind astfel versul în jumătăți, nu va mai exista nici o confuzie de sens, sau de ritm."

De fapt, deci, „treptele" maiakovskiene nu făceau altceva decît să urmărească gîndirea poetică, distribuind-o logic.

Tendința de contopire a unității metrice cu unitatea gramaticală a versului n-a putut constitui, însă, un factor de stagnare, deoarece marii poeți nu și-au canonizat niciodată versurile după o prozodie sterilă, ci au supus ritmul și rima unor continui prefaceri înviorătoare. Printre altele, de aici s-a născut și acea „încălecare", dornică să puncteze ruperea monotoniei metrice :

Si de la sfîntul palid, sfîrșit și blînd pe cruce,
La biciul ce-l izbește și-l sîngeră-n obraz,
Pe nesimțite nu știu ce-nvecinare duce
Și rînd pe rînd sînt unul și celălalt. Zăplaz
Între atîtea inimi ce bat cu toate-n mine...

(Arghezi : „Rugă de vecernie")

Este evident că, deși structura strofei este „clasică", poetul rupe fixitatea formei, redînd curgerea gîndurilor.

Mihu Dragomir

UN NUME NOU

Valeria Mihăescu

Tocmai se pregăteau să încheie procesul verbal cînd s-a mai ridicat o mînă.

— Aha, s-a trezit a lu' Gălăgie. Ia dă-te mai la o parte, să-l văd. Asudat, roșu la față, flăcăul înaintează anevoie. De la masă, din prezidiu, taică-său, Anghel Gălăgie, îi face cu ochiul și-și ghiontește vecinul, zicîndu-i :

— Chiar mă miram, de băiatul ăsta al meu, prea tăcut, că doar neamul nostru... de-aia ne-au și poreclit.

— Zi-i, taică, zi-i, făcu el, întorcîndu-se spre fecior.

Băiatul nici nu-l vedea.

Cuprinde cu ochii mulțimea și-ncepe să vorbească măsurat, cu răbdare, cum îi era felul.

Cînd își dădu seama care-i problema, președintele sări în sus.

— Cum ? Ce spui ?

— Ce spun ? Asta spun, dacă n-ați înțeles. Prea multă laudă. Toți nu vorbesc decît de ziua de muncă, de școala nouă, de transformator. Avem lumină, televizoare. Avem. Dar că sîntem niște înapoiați, nu spuneți ? C-avem obiceiuri rușinoase. Asta nu ? Tăceți, nu vă convine !

În sală era într-adevăr tăcere. Se uitau unii la alții, nedumeriți. Ce-o fi vrînd să spună ?

Și nu se știe ce s-ar fi întîmplat, dacă n-ar fi intervenit moș Anastas.

De cînd era președintele comisiei de împăciuire, nu-i mai tăcea gura. Cum întîlnea vreo femeie : „bună ziua, Ufedereule, cum o duci cu bărbat'tu ? Dacă te-atinge, vino la mine, că-i arăt eu lui !"

În situații ca acestea, cînd toată lumea-și pierdea capul, moș Anastas era în elementul lui.

Așa că-și făcu loc în față, ridică mîna, cerînd liniște, și-i zise băiatului :

— Măi, băiete, măi, te-ai grăbit, fiule. Ia gîndește-te și spune : ce nu-ți place la noi ? Lasă-l în pace — făcu semn lui Gălăgie cel bătrîn care se tot foia pe scaun, lasă-l că știe el să vorbească. Voi, aia din fund, gura ! Dă-i drumul, Tudore, concret.

Toți ascultau încordați, ascultau vorba curgătoare a lui Tudor. Cînd pricepură unde bate, începură murmurele. Mai ales femeile.

Caterina lui Caltaboș nu mai putu să răbde ocara. Se proțăpi în fața tînărului și începu pe nerăsuflate :

— Ce-ți veni, băiete ? Mă ierte dumnezeu, dar tineretul de azi toate le-ntoarce pe dos. Ce-ai cu rachiul ? De ce să-l desființăm ? Așa-i datina la noi. Ce dacă-n alte sate nu se mai face ? Noi așa am apucat din bătrîni. Datina-i sfîntă !

Nici nu-și putea închipui o nuntă fără rachiu.

Rachiul se sărbătorea înainte de nuntă, dacă tinerii erau fugiți, sau după cununie, dacă totul se întîmplase cum se cuvine. A doua zi după nuntă soacra mare poftea rubedeniile mai apropiate — călțunăresele.

Apoi se pornea zaiafet mare. Mîncare, băutură, lăutari. Nu mai purtau soacra prin sat gătită cu rufăria miresei, ca acum douăzeci de ani. Dar porneau să plimbe sticlele pline cu rachiu înroșit, legate cu fundă roșie. Chiuiau și săltau după muzică.

Călțunăresele tropăiau, chiuind subțirel :

Hi-hi, hi-hi !

Joacă sticla cu rachiu.

Săltau sticlele roșii ca pe niște trofee, măsurînd drumul cu pași mărunței. Și alaiul colinda tot satul.

Era rușine mare să faci nuntă fără rachiu.

— Și ăstuia ce-i veni, auzi dumneata — nu-și găsea Caterina locul. Sala fremăta. Cineva de la prezidiu se hotărî să facă ordine și-ncepură înscrierile la cuvînt.

Anghel Gălăgie plecă de la masă și făcu semn feciorului să vină la el.

Cît vorbi Tudor, n-o scăpase din ochi pe Maria lui Doldur. Erau de mult în vorbă. De înainte de-a pleca Tudor în armată. Și fata — ar fi putut să jure — era înțeleasă cu băiatul. Ba roșea, ba lăsa capul în jos.

Nu e lucru curat la mijloc. Nu cumva ?... Și el nu știe nimic. De-aia s-a speriat de rachiu. Dar las'că-l acoperă el.

— Ce-i, tată, de ce m-ai chemat ?

— Măi, băiete, măi — își căuta cuvintele, netezindu-și mustața. Mă, uite ce e. Dac-ai trecut Dunărea cu fata lui Doldur, dac-ați trecut Dunărea zic, ce nu mi-ai spus și mie, ai ? Taică, uite-așa și așa. Dar las'c-aranjăm noi. Facem rachiul și nu află nimeni. Numai să nu fie cu altul, c-atunci.

Ar fi vrut să-i mai spună ceva, dar Tudor, să-ți faci cruce nu alta, se uita la el cu niște ochi, să-l înghită și mai multe nu. Apoi se-nvîrti i. călcîie și se-ntoarse la locul lui. În juru-i se strînsese tot tineretul. Moș Anastas nu prididea să facă liniște. Pînă cînd secretarul ciocăni în masă.

Într-adevăr, Ilie Niță, secretarul, luă cuvîntul și arătă că tineretul hotărîse să înlăture acest obicei. Și, de — adăugă el — o să vreți și dumneavoastră bătrînii, că altfel n-ați avea pe cine să mai însurați. Vă obișnuiți încetul cu încetul. De altfel o să vă vorbească și tovarășul Creța, că el v-o lămuri mai bine.

Creța Vasile, profesorul de istorie de la școală, de fel din Ardeal, un bărbat înalt, bine legat, cu părul negru smoală și mersul ușor legănat, se apropie de masă, scoase dintr-o servietă niște hîrtii și începu să vorbească despre acest obicei cu rachiul care e o moștenire „păgînă", încă din „paleoliticul superior" — hăt de mult. Și începu să le țină o lecție de istorie în lege, pornind de la comuna primitivă.

Pe moment ce vorbea, scotea cîte-o planșă cu ilustrații care mergea din mînă-n mînă.

Ascultau toți, bătrîni, femei, bărbați.

De la masă, Anghel Gălăgie își arunca ochii cînd la feciorusău, cînd la Maria lui Doldur.

„Au fost înțeleși, toți au fost înțeleși".

— Și vedeți fotografiile de aici — arăta profesorul — sînt niște scene din paleoliticul superior, de care v-am vorbit, și reprezintă o ceremonie asemănătoare cu rachiul. Poftim, priviți.

Și — continuă el, după ce ilustrațiile făcură ocolul sălii — e și rușinos pentru comuna noastră — mîine poimîine avem colectiv milionar.

Gîndiți-vă bine !

★

Grupuri, grupuri se îndreptau spre casă.

— Ce stai, soro, așa bosumflată ? îi zice Petra, Caterinei lui Caltaboș. Dă-te bătută și gata. Nu l-ai auzit și pe președintele și pe secretarul de partid ? Și la urma urmei noi am pornit în tinerețe cum am apucat. Dar poți să întorci timpul înapoi pentru tineretul de azi ?

În grupul bărbaților cuvînta ca de obicei Anghel Gălăgie.

— Și ce ziceți de moș Anastas, ai, cum mai sărea scoaba bătrînă și-nvîrtea pălăria și striga cît putea : sînt cu utemeul, sînt cu utemeul. Și mutălaul, el, ai, ai, mă văitam că-i mut, și cine a pornit toată tărășenia ? Mutălaul !

Sticlele Roșii

Petra Dragomir, șefa mulgătoarelor, spuse că se poate ca Tudor să aibă dreptate, dar știe ea bine : nici o mireasă n-a murit de pe urma rachiului. Asta-i un obicei de petrecere, las' să joace sticlele, să se veselească lumea, că n-o fi mare păcat.

Nu-și termină bine vorba că sări ca arsă Maria lui Doldur.

— Nu, tușă Petră, noi n-o să mai fim umilite, noi... de fapt o să vă spună tovarășul secretar al U.T.M.-ului ce-am discutat.

CERCUL LITERAR AL UZINEI

De curînd, cercul literar „Vladimir Maiakovski" de la Uzinele de tractoare din Brașov și-a aniversat al zecelea an de existență. Membrii lui, lucrînd nemijlocit în producție : strungari, oțelari, ajustori, montori, inovatori, sînt pătrunși de dorința fierbinte de a face cunoscute, prin scrisul lor, feluritele aspecte din viața și munca eroică a constructorilor de tractoare.

Comitetul de partid și sindical s-au ocupat și se preocupă cu dragoste de îndrumarea ideologică a membrilor cercului, pe care îi antrenează în același timp la numeroase acțiuni obștești, de sprijinire a activității culturale și de producție. Creația literară a cercului a dobîndit, de-a lungul anilor, numeroase realizări. Asupra unora dintre ele vom vorbi în aceste rînduri.

După cum se știe, la Brașov s-a născut vestitul „proces al milimetrilor". Inițiativa, fiind stimulată de organizațiile de partid, s-a transformat într-o mișcare de masă. În această bătălie pentru metal, care a adus economii în producție de ordinul zecilor de milioane, membrii cercului literar au adus o contribuție substanțială. Daniel Drăgan și Attila Socaciu au organizat, cu ajutorul artiștilor amatori, un spectacol mobilizator, agitatoric. Astfel, în urma criticilor usturătoare din jurnalul satiric „procesul milimetrilor", reprezentat mai apoi și pe scena Teatrului de Stat din Brașov, tehnologii de la uzinele metalurgice au reproiectat numeroase piese, recuperînd sute de tone de metal.

Lucrarea dramatică a tinerilor a avut unele sincope. Dar cine să le vină în ajutor ? Desigur, oamenii muncii care au apreciat-o și au avut de tras învățăminte de pe urma ei.

„Procesul milimetrilor" și opera „Trandafirii Doftanei" (libret de Daniel Drăgan), a cărei premieră a avut loc de curînd pe scena teatrului muzical din Brașov, sînt două din cele mai însemnate lucrări ale membrilor cercului literar din Brașov.

V. Coliban, Al. Brad, Eleterie Voiculescu, G. Cojan, St. Croitoru, Illi Ferenț, S. Gologan, Săpunaru Simion, Dinu Aurelian, Al. Handrea, Eugenia Pavel — iată cîteva nume și tot atîtea speranțe care activează în acest cerc literar. Dintre aceștia, unii au publicat versuri, reportaje, povestiri, atît în ziarul de uzină, „Tractorul", în ziarul local, „Drum Nou", cît și în presa centrală : „Munca", „Romînia liberă" și „Scînteia tineretului".

Deosebit de valoros este sprijinul pe care tinerii autori îl dau la întocmirea programelor pentru brigăzile artistice de agitație din uzină.

Cercul duce o bogată activitate cultural-organizatorică : șezători, emisiuni la stația de radioamplificare, colaborarea cu celelalte cercuri etc. Am vrea să amintim schimbul valoros de experiență stabilit de cercul din Brașov cu cercul literar „Valțovka" al uzinelor „Secera și Ciocanul" din Moscova.

Într-o scrisoare adresată prietenilor săi din Brașov, scriitorul sovietic Alexei Filatov arăta, printre altele, că scriitorii Nazarova, Scorocodov, Sedov, astăzi autori cunoscuți ai unor cărți valoroase, unanim apreciate, membri ai Uniunii Scriitorilor Sovietici, activează și acum în cercul literar „Valțovka", unde își ajută tovarășii.

Credem că din acest exemplu trebuie să învețe și tinerii noștri scriitori. Alexei Filatov, a cărui scrisoare au primit-o cei de la Brașov, l-a cunoscut pe Maxim Gorki, despre care își amintește : „Am avut fericirea să-l cunosc pe Gorki. Marele scriitor, aflînd că lucrez la uzină și că învăț la un institut seral, mi-a urat succes și mi-a spus: Tinere poet, cînd ai să-ți termini studiile, să nu pleci din uzină. Știu bine că acolo unde este uzina, acolo e clasa muncitoare, iar unde e clasa muncitoare, acolo e viața și poezia".

Cei zece ani de activitate au însemnat pentru cercul literar „Vladimir Maiakovski" prilejul unor realizări demne de laudă. Dorim să fie continuate și sporite.

Gavril Mihai

POȘTA REDACȚIEI

Ion Lazu: Există, fără îndoială, calități certe în manuscrisul d-tale. Ar fi deajuns să citățm poezia „În noaptea asta, luna...": *„În noaptea asta, luna / a deslușit prin ramuri flori străine. / Copacii, uluiți și neîncrezători, / încremeniră în prelungul tăcerii: / li se părea că au intrat într-o stranie primăvară / cu ierburi, cu zări și petale de gheață. / Iar în zori, / vraja se năruia cu fragila podoabă / și arborii, întorși ca dintr-o părere, / începură să vîslească în ei, pe dinăuntru / spre primăvara adevărată — / pătimașă în flăcări și seve".* Ceea ce am reținut este capacitatea de a nu spune vorbe de prisos, de a merge direct la sensul imaginii poetice. Pentru început, este foarte mult. Dar (veșnicul „dar" !) trebuie să remarcăm și tendința de a utiliza noțiuni oarecum vagi, insuficiente pentru plasticizarea „ritmului adînc și curat al vremilor noastre". Compararea inimii cu marea, frunții cu o petală albă etc., poate să aibă pentru d-ta un sens adînc, dar pentru lector rămîne de domeniul unor convenții destul de neclare. Ai calități, dar lasă-le să se dezvolte în contact direct cu viața din jur.

Andrei Permuter: Se simte o încordare plină de promisiuni, dar deocamdată multe versuri sînt încă legate de expresii tip; prea mult abuz de „flăcări", „lumini" etc. Chiar în cele mai reușite poezii își fac loc aceste expresii deficitare, de care ar trebui să te ții cît mai departe, deoarece întunecă unele imagini virtual interesante. Astfel, în „Șantier" este un decalaj vădit între început și final: *„Păduri de vuiete și foc / ridică pulberea din loc / Și la căldura razelor de soare / li dă putere, formă și culoare. / Fiecare sunet își cunoaște / Putințele mărimii / Dar toate se înalță / Cu buza arsă / De văpaia înălțimii. / De-aici la steaua / cea mai depărtată / E doar un pas mărunt de fată. / De-aici, răsucită printre stele, / Fișia dură a visului / Are prin ochelarii de sondor / Dimensiunile abisului".*

Badea Done: Voluntara artă poetică exprimată în „Catren" poate fi luată în considerare cu o singură condiție: să se transforme în realitate. Altfel, nu este decît un joc de cuvinte: *„Nu mă născui poet, e drept / Dar firea mea e harnică / Și de nu e natura darnică / Îmi dărui eu. Nu-i înțelept?"* Versurile pe care le alături acestei declarații nu răspund într-un mod prea pozitiv întrebării d-tale : *„Mărgăritar de rouă / Scînteie-n floricele, / În aer parcă plouă / Parfum de viorele"* etc. Cu „floricele" nu se mai face de mult poezie, iar cînd se mai adaugă și : *„O gîză-mpestrițată / Cu mii de curcubeie / De-o floare agățată / Încearcă ca să steie"*, — nereușita este perfect clară.

Constantin Enache : Dacă ai într-adevăr numai 13 ani, versurile merită să fie luate în considerație. Nu pentru realizarea lor, deocamdată încă discutabilă, ci pentru faptul că denotă un promițător simț al versului. Influiența lecturilor este, însă, mult prea împovărătoare în prezent. Altfel nu pot fi explicate versuri ca: *„Totul trece ...amintirea, / Florile și primăvara, / Tinerețe fericită, / Dimineața și cu seara. / Peste toate vremea zboară / Ca o pleavă spulberată / Și nimic din tot ce trece / Nu mai vine niciodată".* Sînt meditații ap[illegible]inînd altei epoci, de care d-ta ai luat cunoștință în mod indirect. Scrie despre viața de elev și pionier, despre munca și frumusețile comunei unde trăiești și, citind, nu uita să te gîndești și cînd au fost scrise poeziile respective. Așteptăm.

Dumitru Costaș : Nu orice imagine, chiar reușită, este egală cu poezia însăși. D-ta te rezumi la acel gen de imagini care rămîn neconcludente, nu slujesc direct unei idei poetice. Este drept că o faci cu talent, și tocmai această prezență ne îndreptățește să-ți atragem atenția asupra limitelor. „Răsărit" este reprezentativă pentru această manieră : *„Ridicîndu-se în capul oaselor / Soarele s-a mișcat alene / Cu ochii lipiți de somn. / Și-a udat fața în apa sărată / a oceanului. / Și s-a șters cu frunzișul unduitor / al pădurii / Și cu petala gingașă a trandafirului. / Apoi și-a încins șorțul strălucitor / De mărgăritare / Și a început să mături pămîntul / Cu un tîrn de raze".* Ne place imaginea, dar... nu ne spune prea mult. Nu este, în fond, decît o comparație dezvoltată, fără nervurile unei idei majore.

Dumitru Cepănaru : Dacă ar avea mai multă vibrație, chiar în dauna corectitudinii, versurile ar fi mai convingătoare. Iar vibrația vine, desigur, din intensitatea sentimentului. Din moment ce sînt prea multe elemente idilice, versul își minimalizează substanța ; *„Pătrund sfios în hale-nmiresmate / De flori ivite din oțel lichid. / Pe buze-mi pîlpîie cuvîntul „frate", / Surîsul cald în suflet vi-l închid. / Ca voi nu-i nime-atîtea aripi noi / Și-atîta cîntec visului să-i deie. / Ca după-o caldă ploaie, printre voi, / Se arcuiesc în mine curcubeie. / Din bolta lor, curînd vor curge vise, / Poeme noi vor dezveli culori / Și vor sui spre casa voastră flori, / Căci v-ați lăsat ferestrele deschise".* Poezia este intitulată „Printre oțelari", dar în afară de cel de-al doilea vers, nimic nu sugerează atmosfera indicată în titlu. Oare aceasta nu este din cauză că sînt prea multe flori, vise, curcubee ?

Gh. Dumitrescu : Din noianul de versuri trimise este greu să ne oprim numai la unele. D-ta ai un debit interminabil, rimînd tot ceea ce îți trece prin fața ochilor sau prin minte. Cu o asemenea metodă de lucru este greu să realizezi ceva cît de cît notabil, în afară de o pură întîmplare. Idila din „La cules", pentru a da și un exemplu, este o regretabilă parodie a atmosferei coșbuciene : *„Ici, în mijlocul grădinii / Pus-am scara la cais — / Luatu-mi-am cu mine coșul / Și urcatu-m-am pe sus. / Scara mi-o ținea iubita / Bine-pînă într-atît / Că fiind în siguranță / Să culeg am început. / Iar caisu-n legănatu-i / Ne-a cuprins pînă-n călcîie... / Și i-a spus iubitei mele : / „Să-l iubești mereu duduie !"* Unele versuri vorbesc despre profesorul d-tale de limba romînă. Ce părere are despre aceste versuri, ca și de altele ?

Mioara Baltag, Cluj ; C. Alexandrescu, T. Severin ; Cotea Constantin, Brașov ; G. Spineanu, Scăieni ; Roman Alexandru, București ; Ionescu Șerban, Tătaru ; Șoiculescu Stere, București ; Malaca Păun, Ianca; Ioan N. Constantinescu, București ; Dumitru Beiușeanu-Belenеș, București ; Popa Gr. Ioan, Curtea de Argeș ; Tudor P. Ioan, Potlogi ; Olteanu Florea, Craiova ; Bilițiu Sebastian, București ; E. Drăghici, București

DEOCAMDATĂ — NU

Abdiș Abdișa, Constanța ; Victor Nistea, Vatra Dornei ; T. Florin Sandu, București ; Aurel Turcuș, Arad ; Balada Anisia, București ; Virgil Tănase, Galați ; Beti Iosif, Cluj ; Florea Ștefan, București ; Cabat Alfons, București ; Mircea Vaida, Cluj ; Valeriu Drăgoi, București ; Turcu Marcel, Timișoara ; Ionescu Venera, Fieni ; Ion Negescu, București ; I. Ciuchi, Mircești ; Alexandru T., Iași ; G. Vasile, Timișoara ; Alexandru Zodieru, București ; Condrea Dumitru, Iași ; Băra Ion, Soveja ; Farkaș Isvan, Vadu-Crișului.

MAI TRIMITEȚI

CROITOR PENTRU SĂRACI

Schiță de EUGEN TEODORU

Era ultima zi de toamnă — o zi posomorită, cît se poate de posomorită, într-o mahala sărăcăcioasă ca a noastră ; frigul se așeza, picioarele oamenilor, ale ciinilor, rădăcinile garduriior clefăiau de apăraie, fâpturile și casele se zgribuleau, presimțind iarna ajunsă pînă la pădurile de sălcii de peste Dunăre.

Toamna pregătise totul pînă la despuierea copacilor.

Într-o asemenea zi urcă pe strada noastră din deal, împingînd o roabă amărîtă, un om scund, firav, cu o șapcă îndesată pe ochi. În roabă ducea un manechin răsturnat, o masă cu picioarele strîmbe și altele — n-am putut să vedem prea bine. Nădușise. Vîntul îi flutura haina tocată. Pe strada noastră, vîntul se pornea fie de jos, dinspre fluviu, aducînd ceață, fie din deal spre apă, rece, tăios și uscat, așa cum se întîmpla și acum. Îi ieșise în întîmpinare omului cu roaba și-l izbea în fața zbîrcită și în pieptul îngust, cu cămașa tăiată pe la cusături, dar țesută cu grijă.

De unde să ne treacă prin minte că într-unul din buzunarele hainei smucite de vînt se află cheia lăcatului de la magherniță cu două geamuri spre stradă, unde nea Chirică vinduse zarzavat toată vara ? Eram cu atît mai nedumeriți cu cît omul acela necunoscut nici măcar nu ne băga în seamă. Ca de obicei, stăteam peste drum, sub scara lui moș Necula, cîrciumarul, ghemuiți unul într-altul, gata în orice clipă să dăm cuiva o mînă de ajutor pentru vreun franc. Căram vreascuri, coșuri cu surcele, spărgeam pe la cei mai norocoși butucii sau rîneam zăpada din curți. Și uite, omul ăsta nici măcar nu ne băga în seamă ! Altora, pe vreme de îngheț, le aduceam maldăre de stuf dintr-o baltă de lîngă Siret. Tot acolo, în cotlonul puturos de sub scară, așteptam și harabaua cu ghele, fochist pe „Neptun". Din șase în șase luni nea Vanghele își lua zborul spre Levant, iar cînd vaporul stătea în dană, el acosta cu bani cu tot în „dană" la moș Necula. Nu avea pe nimeni flăcău ăsta tomnatic, decît doar o bătrînă care îi purta de grijă. Cum se întorcea, lăsa femeii ceva bani, păstrînd grosul pentru inima lui, mult bălăcită în durerile lumii și în sudoarea meseriei, la focăraia vasului.

Cînd se îmbăta cui, atunci să-l fi ascultat ! Povestea despre uragane ca nimeni altul. Ne făcea un semn, noi ieșeam buluc de sub scară și haide în crîșmă să-l ascultăm. Ne cuprindea groaza ce vuiete putea să scoată pe gură : „Ru-ru-ru, bliu-bliu, ru-bliu... !" Apoi scrîșnea îndelung din dinții puternici, ca de sălbăticiune.

— Uite-așa trosnesc închieturile vasului cînd îl bintuie uraganul !, ne spunea Ia-n mai ascultați o dată... Și-o lua de la capăt. Și din nou auzeam vuietul acela înfricoșător, urmat de scrîșnirea aprigă a dinților. O dată și încă o dată... Pînă într-atîta ne pătrundeau toate acestea, încît vedeam ca aevea lupta dintre cochilia de fier unde trudea nea Vanghele și furtuna nimicitoare. Nu știu, dar parcă și lampa din tavan își împuțina lumina.

Moș Necula se trăgea între ai lui, la bucătărie, cu ochii pe gemuletul ce dădea în prăvălie, ca nu cumva nea Vanghele să plece neplătit. Deși era ultimul client, cîrciumarul nu avea încotro, trebuia să-și piardă vremea, căci pe cît ne încălzea pe noi povestirea, pe atît se bucura nea Vanghele să vadă că-l ascultăm cu sfințenie.

Cînd „uraganul" se potolea, nea Vanghele apuca într-o mînă carafa cu vin și turna în pahar, clătinîndu-l cu cealaltă mînă, în așa fel încît scotea un clipocit ciudat, ca de valuri. Ne spunea să închidem ochii, se pornea să fluiere ușor din vîrful buzelor și ne mințea că a ieșit soarele, că ruliul s-a domolit și că ne apropiem de Bosfor. Și zău, parcă ne aflam într-adevăr pe puntea vaporului.

— Bosforul ! Ta-gà, ta-gà, ta-gà... i-auziți pescărușii ! striga nea Vanghele triumfător. Mare minune, fraților, că nu ne-a-nghițit marea și nu ne-a luat dracu' !

Ne poruncea să stăm mai departe cu ochii închiși ; în vremea asta, el turna încă o dată în pahar, tot așa, de sus, noi simțeam legănarea vaporului, tangajul și ruliul se liniștea din ce în ce, pînă atingeau Bosforul.

— Ei, acum deschideți ochii, fraților ! S-a făcut noapte. Zvîrlim ancora. Zît ! — și ne gonea ca pe niște pisici...

— Mai stai, nea Vanghele ! ne rugam noi, socotindu-ne, pe bună dreptate, prieteni la cataramă cu el. Mai stai numai nițel, să ne spui cum e la nea Bălan în baștă ! Și toate capetele se îndesară în jurul marinarului, pe chipul căruia mai stăruia încă bucuria întrării în Bosfor, bucuria că nu l-a luat dracu' în timpul uraganului.

— Păi, cum să fie, taman cum era și-nainte. Adică, nu, se răsgîndi el. E mai curat. Da' o sărăcie, bă !

— Mergem și noi cînd te probezi ?

— Poftim ! făcu el măreț și nepăsător, ducînd pentru ultima oară carafa spre gură și scurgînd-o pînă la ultimul strop pe limba-i roșie și lată. Apoi închise un ochi și se uită cu celălalt pe gîtul sticlei, așa cum te uiți pe țeava unei puști. Zît... strigă iarăși nea Vanghele, întorcîndu-se spre noi. De astădată îl ascultarăm și plecarăm. El mai rămase acolo cît să plătească.

În seara aceea — o seară cu lună — făcurăm uitați încă doi maldări de stuf la ușa lui nea Bălan ; umbra lor se lățea pe peretele scund și noi ne jurarăm cu toții să ne îngrijim să aibă căldură.

★

La vreo cîteva zile, într-o după-amiază, ne luarăm după nea Vanghele și coborîrăm o dată cu el în baștă, să vedem proba.

„Bălan, croitor pentru săraci", ne întîmpină cu bunăvoință. Nu se mira cîtuși de puțin că dăm buzna pe ușă, așa, tam-nisam cu hainele numai petice, cu pantofii cîrpiți, sfișiați de pietrele portului. Îndopați cu hîrtii de baloturi, ori cu obiele legate cu sfoară de Manilla. Ne lipirăm de un perete și ne uitarăm în jur. Eram vineți de frig, el părea palid ca lujerul de cartof, care nu vede lumina soarelui. Ochii săi dogoritori și negri ne priveau într-un anume fel, de parcă ar fi vrut să ne spună : „Vă știu eu, ce, credeți că nu vă știu ?". Mai ales cînd văzurăm, lîngă sobă, cum a drămuit maldărul de stuf, pe tainuri, așa cum fac toți săracii, privirea asta ni se păru și mai grăitoare...

Ochii ne alergau cu neastîmpăr de colo-colo și se opriră la niște cuie, în care stăteau atîrnate un triunghi de lemn și un metru de croitorie.

Lîngă perete, sprijinită pe doi bufuci, se afla o stinghie ceva mai lată, dar noi nu îndrăznirăm să ne așezăm decît la îndemnul bătrînului. Ne simțeam în al noulea cer : era întîiași dată cînd aveam prilejul să privim asemenea lucruri de aproape. Pe Brașoveni, pe Mavromol, sau pe altundeva, ori de cîte ori încercaserăm să ne vîrîm nasul în vreo croitorie, ne văzuserăm alungați cu ocară : „Voi de colo, ușchială !".

Acum eram poftiți să privim cît ne place și ni se părea că ne-am cîștigat dreptul ăsta îngrijindu-ne de nea Bălan, să nu înghețe. Un asemenea hatîr nu ne mai făcuse viața niciodată, cum niciodată nu avuseserăm parte de o „călătorie" cu vaporul lui nea Vanghele, spre Bosfor. Trăiam aceeași bucurie ca deunăzi. În liniștea din baștă — noi amuțiserăm cu toții — nea Vanghele se dezbrăcă, rămînînd în cămașa lui neagră de fochist. Tremura nițel. Meșterul puse pe el o haină fără mîneci, prinzînd-o în ace, de nu-l mai cunoșteai nici pe nea Vanghele, nici ruptura pe care o adusese cu cîteva zile în urmă.

Cătam lung la **„Bălan, croitor pentru săraci"** ; din vreme în vreme se uita și el la noi, peste

Ilustrație de EUGEN MIHĂESCU

umărul fochistului. La plecare, cînd ne îmbulzirăm după nea Vanghele, pe trepte, ca și cum ne-ar fi ghicit gîndul, ne strigă cu bunătate :

— Cînd vreți, poftiți !

Nouă, atît ne-a trebuit...

Parcă a mai putut scăpa de noi ? Cum ne întorceam de la haimanalîc, din port, deschideam ușa și dădeam drumul unui maldăr de stuf de sus, din capul treptelor, vestindu-ne astfel sosirea. Și pe nesimțite ne-am trezit că nu ne mai facem veacul sub scară la moș Necula, ci pe stinghia din baștă la nea Bălan.

Într-o zi pe la amiază, ieșind la lumină din hruba cîrciumarului, unde rostogoliserăm două poloboace de vinaț, ne pomenirăm clipind mărunt, dar nu de soarele care îți lua ochii, ci din cu totul altă pricină.

Ce să vezi : căpitanul portului, în carne și oase, tocmai ieșise din baștă.

— Ete, căpitanul portului, mă ! se minună unul dintre noi.

— Să-i dea Dumnezeu și lui da' mal cu seamă lui nea Bălan !

Ce, parcă ne-am mai încumetat să trecem strada ? Cine nu știe, să afle : un căpitan de port e tot ce-i mai mare pe lumea asta. Rămaserăm loculuí, ca țintuiți, uitîndu-ne cu gura căscată să vedem încotro apucă, dacă-i vine birja cu un marinar pe capră, așa cum se întîmpla ori de cîte ori pleca în oraș, sau cine știe, poate că azi i se urîse de trăsură și avea chef să meargă și el pe jos. Încotro apucă ? ne tot întrebam. Și ne pitularăm în umbra zidului, cu inima cît un purice.

— Dacă-i pică ochii pe noi și nu-i place de mutrele noastre, adio hamalîc, adio treabă !

El, nici gînd să se urnească de acolo. Își tot privea haina, pantalonii și de două, trei ori se răsuci pe călcîie, în loc, întocmai ca un cîine care vrea să-și miște coada. Chipeș mai era, măiculiță !

Deodată dădu să treacă strada. Unul dintre noi încercă să deschidă gura, dar i-o retezarăm într-un glas, numaidecît : „Mucles, țață !".

— Nu tac, bă ! se îndîrji el, arzînd să ne spună ceva.

Mai mare belea nici nu se putea !

— De-ar fi căpitanul portului, ar avea manta pe el, doar e iarnă. Ce, v-a plecat mintea cu sorcova ? Ăsta-i altul !

— Cine ?

— Uită-te bine la labe și la mutră ! E nea Vanghele !

— Nu-i el, mă, nici pomeneală ! sări altul de lîngă mine.

Celălalt o ținea morțiș :

— S-o crezi tu, cu cine ți-a spus. Cască ochii ! Nu vezi că rîde la noi de fudul ?

— Da, chiar așa ! mă amestecai și eu în vorbă. I-auziți-l cum face ruliuri !

— Are dreptate ! întăriră ceilalți.

Și, într-adevăr, nea Vanghele făcea ruliu ca niciodată : Ru-ru,ru-ru, bliu-bliu-bliu, ta-gà, ta-gà ! se rostogoleau din gura larg deschisă sunetele cunoscute, și totul ni se părea mai frumos ca înainte...

— Așteaptă, Bosforule, să vezi ce n-ai văzut de cînd ești ! Ru-ru-ru, ta-gà, ta-gà...

Și așa apăru nea Vanghele în „dană" la moș Necula, strigînd din ușă :

— Cinci chile, frăție, să le ud !

Nu-l slăbirăm, ne ținurăm scai de el. Unul dădu fuga la nea Bălan de-i aduse pantalonii de doc, flanela cîrpită în coate și „fesul", și atunci îl rugarăm aproape în genunchi să-și scoată hainele să i le ducem acasă.

— Nu te mai vede Bosforul înțolit, nea Vanghele, dacă le tăvălești !

Cum auzi de Bosfor, își descheie nasturii, apoi scoase haina cu grijă, încet, iar înainte să ne-o întindă, o mîngîie. Și din nou se porni să facă ruliu și tangaj, din nou ne aminti de seninul plin de pescărușii Bosforului : Ta-gà, Ta-gà !

— Nu v-o dau, bă ! întîi spălați-vă pe labe, c-o murdăriți, zise el, fudul.

N-am avut încotro, ne-am dus la tejghea și ne-am spălat. Altfel nu era chip, stătea cu ochii pe noi. Și țineam nespus să atingem minunea aceea croită în baștă.

Pe unul dintre noi îl trimise peste drum, la nea Bălan, cu trei carafe cu vin, o pîine și o jumătate de salam, strigînd nemaipomenit de voios :

— Dă fuga la vrăjitor și zi că-s de la mine ! Că bani n-a vrut : furnituri, ață, un chil de gaz, un maldăr de stuf, asta i-a fost plata ! Ba mai e ceva. Mi-a spus să-i fac rost de-o picătură de vopsea să-și scrie firma, că i-a șters-o ninsoarea și vîntul. Da' lasă, i-o scrie mandea la noi, la vapor ! Pe toți amărîții din port, la el îi trimit, să-i îmbrace și pe ei, s-arătăm și noi, ca oamenii...

În vremea asta noi tot pipăiam și ne tot minunam de haina lui nea Vanghele ; într-un tîrziu, o așezarăm binișor pe speteaza unui scaun și ne traserăm în lături, că venise jupîn Necula și nu-și mai lua ochii bulbucați de la ea. Fochistul, plin de aceeași voie bună, se pornise iarăși să îngîne pescărușii.

— Mă, Bosforule, mă, ne face frumoși, mă ! Și-ți spun tot eu de ce ! Ne iubește, mă ! Și cît ne iubește... Aici e-aici... Tu-i duci o gioarsă și el te face amiral.

Două carafe veniră îndărăt de peste drum : nea Bălan nu putea să bea mai mult.

Cînd se întoarse tovarășul nostru cu vinul, îl auzirăm pe nea Vanghele strigînd la moș Necula, care rămăsese cu ochii pironiți pe haine. Avea fochistul o putere de te cruceai, și un glas, ce glas ? Muget !

— Măi, moș Necula, mi-e nu știu cum să-ți spun, da' eu tot îți spun ! Cîte zile oi avea, nu te-mbracă pe tine nea Bălan. Nea Bălan numai cu amărîții are treabă. De bogătani, să n-audă, nu-i trebuie aurul lor. Mda ! întări el, plescăind din buze. E numa'al nostru, auzi ? Bagă la cap !

Căscă gura mare și răsturnă o carafă în dreptul buzelor, golind-o fără să înghită, de parcă băutura s-ar fi scurs pe o țeavă. Și deodată se cătrăni, i se căsună din senin pe noi și ne alungă răstit :

— Ziiit !

Plecarăm, luînd hainele să le ducem bătrînei. Nea Vanghele era zob de băutură și-ar fi uitat pe unde le lasă. Din stradă mai auzirăm încă o dată mugetul lui fericit, și un crîmpei de cîntec cu niște catarge și pînze de corabie.

Vestea despre meșteșugul lui nea Bălan se lăți repede printre cocioabe. Din ziua aceea, baștă se umplu ca prin farmec. Toți amărîții veneau și-i încredințau zdrențele, să le dreagă cu răbdarea lui dumnezeiască. Nea Bălan schimba piepții, întorcea în fel și chip spatele, unde era urzeala rărită, țesea cu migală, pînă în crucea nopții, se căznea să ascundă peticile mai mari, să nu se vadă. Și așa, unul cîte unul, oamenii noștri începură să iasă din baștă lui cu altă înfățișare.

Știind pățania cu nea Vanghele, căutam întîi să ne apropiem, iar cînd ne dădeam seama cine ame s-a înnoit, ne strîngeam ciotcă și strigam în gura mare :

— Să le porți sănătos, nene !

— Să trăiți și voi ! zicea omul repede, în vreme ce ochii lui căutau în felul lui nea Bălan, la acoperișurile din vale, nădușite de căldură, întorcîndu-se plini de năduf către cocioabele din deal. Oare ce le spunea nea Bălan, că unul nu ieșea din baștă fără să-și pironească privirile spre cartierul fericiților, cu trunchiuri drepte și groase de fum, care se spărgeau de cerul scund, ca de un tavan.

Cum isprăveam treaba în port, sau pe aiurea, zoream spre baștă. Ne opream, pe vine, la o fereastră, toți grămadă, cu scăfîrliile ca niște pepeni așezați pe un maldăr de zdrențe însuflețite. Ne îngrijeam să nu-i luăm lumina, avea nevoie de ea. Nu intram, să nu-l stingherim, fiindcă îl înecase lucrul. Dar nu ne puteam lipsi de bucuria să-l vedem măcar o dată pe zi. Capul sur, tuns mărunt, stătea neclintit între umerii încovoiați, numai degetele lungi se mișcau iute, atît de iute, că nu prindeam de veste cînd a încheiat o mînecă, un spate, sau mai știu eu ce...

Într-un tîrziu, ne ghicea că sîntem acolo, la fereastră, asta din vina cîte unui nătărău, care se îndesa cu bostanul înainte, de-i lua lumina. Ridica îndată fața colțuroasă de pe haină, zîmbind cu ochii lui mici, și ne făcea semn să intrăm. Înăuntru, stăteam iarăși să privim : priveam și el tăcea. Nu știu de ce, cu noi nu vorbea aproape de loc. Pe cît stătea la sfat cu cei mari, pe atît de scump la vorbă se arăta față de noi. Cîte un ceas, două, nu auzeam decît împunsătura acului sau huruitul mașinii de cusut, închiriată de la o mahalagioaică mai pricopsită.

Ce-i drept, ascultam uneori vîntul cum chinuia firma, ori se freca de acoperiș ca o jivină cu burta șolzoasă, și deodată îi auzeam răsuflarea în sobă, de ne cutremuram.

De la alții mai aflarăm cîte ceva despre nea Bălan, o istorie cu un patron care l-a izgonit fiindcă i-a ridicat lucrătorii în cap, încolo nimic. Treptat-treptat, ne obișnuirăm cu tăcerea și, de la un timp, și cu tusea lui. Cu cît se adîncea vremea în iarnă, cu atît mai înverșunat îl chinuia tusea. Cînd tușea, își pierdea răsuflarea, i se bulbucau ochii, se făcea covrig pînă ce-l lăsa. Atunci se ridica și bea o sorbitură de apă fierbinte dintr-o cană pusă pe sobă, să-și moaie coșul pieptului, căptușit parcă cu zgură.

Mi-aduc aminte cum o dată, abia scăpat de cazna tusei, se porni să ne vorbească cu un glas pe care nu-l mai auzisem niciodată. Tremura, zgîlțîit de o putere fără margini, încît te minunai ce poate să tăinuiască trupul acela puțintel. Mai bine nu ne-ar fi spus nimic, pentru că ne luase liniștea și ne zăpăcise capul.

Îl văzurăm că-și îndreaptă fața mînioasă spre noi, își șterge ochii bulbucați, împăienjeniți de lacrimile icnirii încordate a tusei, și începe. Ne spunea lucruri pe care atunci le auzeam întîia oară, dar lui pe semne i se părea că ni le-a împărtășit de multe ori.

— Țineți minte vorba mea, într-o noapte o să vă pomeniți că oamenii din mahala smulg scîndurile din gard, le aprind și dau năvală spre „centru", să pună foc ălora de huzuresc în căsoaiele lor calde, de-au să iasă din ele ca guzganii. Țineți minte vorba mea !

— Păi de ce ? îndrăzni să întrebe unul dintre noi.

— Că nu se mai poate, s-a umplut paharul ! — și iarăși îl năpădi tusea. Pînă să se liniștească, nouă, care priveam la tăciunii din fierul de călcat, ni se și năzări că vedem faclele năvălind la vale, împresurînd ca un brîu rubiniu cartierul cu case din piatră, care se mistuiau de-a valma în flăcări. Oamenii noștri deveniră pe dată stăpînii portului, ai gării, ai șlepurilor, ai magaziilor, și toate astea ne umplură inima cu o tainică bucurie.

— Și după aia, ce-o să fie, nea Bălane ?

— După judecată ? ! Ce să fie ! O să miroasă în sărăcime tot a stofă dintr-o bucată, călcată în abur, și cîrpaci ca mine n-o să mai aibă nimeni nevoie.

Rîdeam într-un chip nou, cu sughițuri, ne îngrămădeam în jurul lui nea Bălan, să întrebăm cîte ceva, care mai de care mai bucuroși că ne învrednicește cu o vorbă.

— Și-o să apucăm noi vremea asta ?

— Mai cu seamă voi o s-o apucați ! rosti el, plin de încredințare, lăsîndu-se cu toată puterea pe mînerul fierului de călcat.

Vîntul își hîrșîi solzii de ferestre și jivina gîfîi în cenușa sobii, spulberînd-o prin crăpătura ușii, dar de astă dată nu ne-am mai speriat.

— Hai, duceți-vă acasă, ne sfătui nea Bălan, după ce isprăvi de călcat pantalonul. Cine știe multe, îmbătrînește curînd !

Toată noaptea ne perpelirăm în așternut, de fo-

— Bună seara, nea Bălane ! ziceam și auzeam, ca din fundul pămîntului :

— Bună, băieți — și apoi tusea aceea nemaipomenită.

În port era mare fierbere. Sosise „Ciclop", un vapor egiptean uriaș, de ocupa Dunărea pînă la jumătate. Înghițea încărcătura zi și noapte, pe șase guri, secînd cerealele și cheresteaua, de pe chei. În acele zile de trudă înfrigurată, auzirăm o vorbă de la un hamal, care se lega oarecum cu spusele lui nea Bălan. „Greu e, zicea, pe puntea suspinelor !". Adică, pe pasarela pe care alergam cu poverile pe umeri, de ne trosneau oasele și trosnea și scîndura sub noi.

„Vezi, dacă puneam foc, era altceva !" cugetam noi în taină.

Pe chei se vînturau mai departe gabrioletele de lac, purtînd coconi înfofoliți în blănuri, cu ochii jucînd în grăsime, sub căciulile de jder.

— Nea Bălane, cît îi mai lăsăm să-și facă mendrele ? întrebam de la fereastra bașcăi, după miezul nopții, cînd urcam dealul cu vîntul în spate.

— Răbdare ! — și iarăși tușea, întorcîndu-se pe o parte pe masa cea șchioapă, căci pe ea dormea. Îl lăsam să se odihnească.

★

Mîngîierea că se apropie clipa cînd, apucînd ce ne-o cădea în mînă, ne vom năpusti asupra avuților, mîntuind cu ei o dată pentru totdeauna, se irosi curînd. Tocmai cînd baștă ni se părea înaltă și călduroasă ca un palat, cînd poposisem într-însa, legîndu-ne inima de omul care ne însuflețea toate nădejdile, tocmai atunci doi dintre noi pieriră din port, ca luați de vîrtej. Parcă-i înghițise pămîntul.

Urcarăm dealul spre casă, înfricoșați. Îi dădurăm lui nea Bălan de veste, și ochii lui aprinși de boală ne priviră într-un fel de uitare de sine, îngîndurați și plini de tulburare în același timp : deodată se ațintiră spre fereastră, de parcă o mutră hîdă și slinoasă s-ar fi lipit de geam, spionîndu-ne. Și rămase așa multă vreme.

— Bine că știu, acum plecați, șopti el tainic, și trase de alături o minecă, „să o încheie". Vreo cîteva zile, să nu mai dați pe la mine, să uitați că sînt pe lume...

Urcarăm în neștire treptele și ieșirăm în pustia nopții de iarnă, zorindu-ne spre cocioabele noastre. Nu făcuserăm nici zece pași și văzurăm țîșnind de lîngă maldărul de stuf din ușa baștă, o mîță. Da, chiar așa. O mîță mare, neagră. Începu să mieune lung, ca un țiuit de țignal. Un șir de tînguiri răsunară îndată, una după alta, înfiorînd văzduhul sub cerul șters și negru.

Curînd, se dovedi că mîțele cele negre erau polițai așezați la pîndă. Unul dintre noi, a cărui fereastră dădea chiar spre baștă, scrută întunericul mai bine de două ceasuri, urmărind cu spaimă mulțimea de umbre, care răsărea de pe maidan.

Totul se petrecu pe mutește, fără pic de zgomot, în bezna tainică a nopții de iarnă. Prinderea lui nea Bălan era dinainte pusă la cale. La ceasul acela nici ciinii din Calicie nu se încumetau să scoată nasul afară din bîrlog...

Ni l-au luat satrapii.

A doua zi, amărîții din mahala văzură manechinul prăvălit pe dușumea, țeapăn ca un om răpus și despuiat la drumul mare, iar pe ușa ostenită, zăvorul tras și două șuvițe de hîrtie pecetluite. Pe cea de deasupra scria cu slove ticluite în grabă :

„Sechestrat".

Pe cea de dedesubt :

„Intrarea interzisă"

Trei greve au bîntuit portul, bazinul vechi și gara, cerîndu-se, printre altele, și eliberarea lui nea Bălan. L-am așteptat mereu, cu ochii în patru, să-l vedem iarăși pe strada noastră. Dar n-a mai venit. S-au întors doar cei doi tovarăși ai noștri. Ne-au povestit că, după ce-i schingiuiau, se așezau cu urechea la zid și ascultau ce se petrecea

în celula unde-l țineau pe nea Bălan. Striga la gealați, să-i lase degetele tefere, numai peste degete să nu-l bată. „Vine vremea puterii sărăcimii — le striga — și trebuie să le cos haine, că voi i-ați lăsat goi..." Și ei tocmai peste degete îl băteau, și peste piept. Peste piept și peste degete...

Multă vreme, firma lui a gemut sub vîntul iernii, de parcă ar fi strigat să audă toată mahalaua :

— Bălan, croitor pentru săraci... săraci... săraci...

cul care mistuia avuțiile orașului, cu negustorimea și prăvăliile de unde de atîtea ori ne alungaseră slugile cu ocări : „Voi de colo, ușchială !"

— Așa ? ! ne mîniam noi prin somn. Lasă, v-arătăm noi, vă venim noi de hac, cum ne-a învățat nea Bălan ! Și ne trezeam furioși, gata să pornim...

Baștă lui nea Bălan ne ațînea calea și cînd plecam, și cînd ne întorceam acasă. O bucată de vreme, furați de nevoi și de treburi, ne mulțumirăm doar să-i batem în fereastră, să-i dăm binețe dintre glodurile împietrite sub zăpadă.

GHEORGHE TOMOZEI

RITM UNANIM · POEM · DE

Partea întîia

CASA CU OBLOANELE PORTOCALII

Istoria casei cu obloane portocalii
s-a încheiat pentru mine în clipa în care
am citit în ziarul de seară
următorul

COMUNICAT :

CASA CU OBLOANE PORTOCALII
A FOST CONDAMNATĂ
LA MOARTE.
SENTINȚA
A FOST EXECUTATĂ !

...Casa cu obloane portocalii,
a fost casa copilăriei mele,
copilărie a cărei imagine pilpîie, vie,
în oglinzile memoriei
și pe care arborele băncii mele de școlar
— cu seve de cerneală Pelikan —
și-o mai reamintește, poate,
ca pe o crizantemă ațipită-n zăpadă,
ori ca pe o haină uzată,
cu petice de frunze,
pe care o găsești în vitrina unui bazar
și pe care o cumperi cu bănuțul strîns cu
disperare în pumn.
(Monedă săracă, subțiată de degetele înghețate,
monedă cu care cumperi sare sau gaz...)

Am luat haina veche, cu petice de frunze,
spunîndu-i : „Tu vei fi copilăria mea...“

Mă-nchipuiam învăluit într-o mantie albă,
scăpărătoare
și surîdeam caldarîmului și felinarelor,
fericit că am o copilărie.

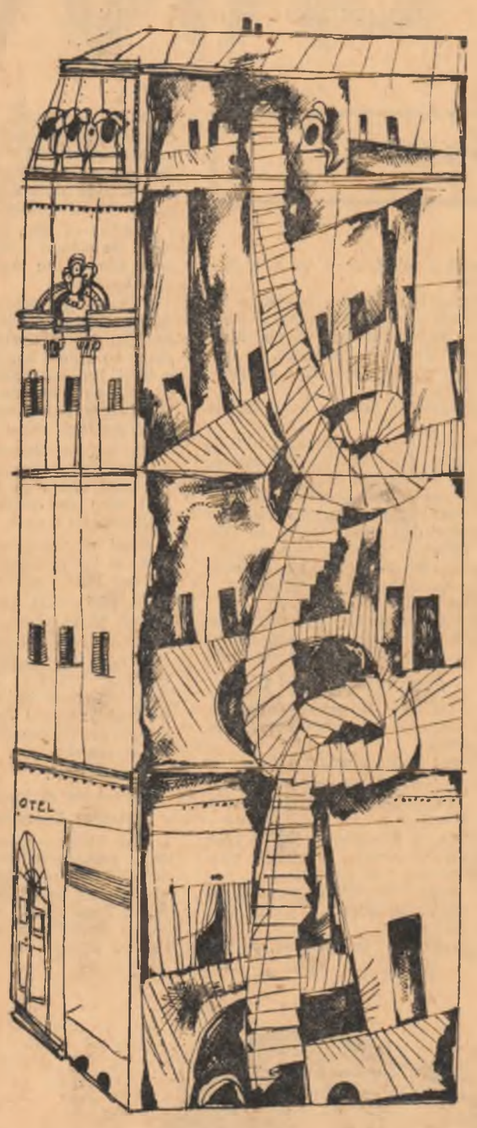

Zăpezi sunau în juru-mi, în treacăt atingîndu-și
cristalele-ncrustate cu negăsite ferigi,
iar eu pluteam, în visu-mi, pe-o sanie ușoară,
prin aerul de clopote-amețit.
Sub stelele de staniol, smerite,
goneam spre o cetate-n care focuri
chemau în turle umbrele pădurii
și unde-o fată, lunecînd pe trepte,
pe scări ametitoare coborînd,
cu palmele — căuș, spre mine-ntinse
— asemeni unui cuib de veverițe —
mă-ntîmpina, cu glasul nins, în prag...

Ajuns, într-un tîrziu, acasă,
în casa cu obloanele portocalii,
m-am zărit în geamul plesnit, al cinematografului :
eram îmbrăcat în haina cea mai ruptă cu putință
și-n jurul meu se-adunau zăpezi...

Am urcat treptele scării de fier
și cu fiecare pas, se desprindea de pe haina-mi săracă,
lunecînd în întuneric, cîte o frunză uscată.
...Și nu puteam să-i întîrzii căderea
și n-o puteam opri să nu mai moară...

Se destrunzea copilăria mea...

ÎNTR-O NOAPTE DE IARNĂ

Într-o noapte de iarnă, l-am însoțit prin
încăperile întunecate ale casei
pe un bătrîn bărbos, împovărat de un sac,
un bătrîn grav, cu pași apăsați, care mi-a
întins la plecare (deși nu știam să citesc)
o carte de vizită, albă...
„Sînt Sfîntul Nicolae“, mi-a spus...

Am fost nespus de fericit că-l întîlnesc,
iar bătrînul mi s-a adresat cu niște cuvinte
prietenoase, pe care nu le mai știu,
cuvinte de turtă-dulce,
tulburîndu-mi auzul.

...Afară ningea și casa părea o gură de peșteră
iluminată de torțe zadarnice, aprinse ca să
sperie lupii...

Bătrînul a bătut mai întîi într-o ferestruică
înghețată, ascunsă sub streșini,
apoi a intrat în camera micului lustragiu.
SFÎNTUL : „Spune, copile, ce ai voi să găsești în
ghetele tale, mîine,
cînd va veni dimineața ?“
LUSTRAGIUL : „Dacă nu vă supărați, aș vrea să găsesc
mai întîi ghetele,
— știți, eu am umblat totdeauna desculț —
și-aș mai vrea, dacă nu vă supărați, aș mai vrea
să-mi găsesc în ghete, picioarele,
picioarele mele, tăiate de automobil !...
Eu mă tîrăsc, pe asfaltul ud
în vreme ce picioarele orașului calcă, aleargă
— o, mai ales aleargă ! —
nepăsătoare,
ele nu mi-au văzut sîngele amestecat cu periile
tocite și cu cutiile de tablă,
cu cremă roșie sau cu cremă neagră...
Dați-mi picioarele înapoi
și vă voi lustrui pantofii
în fiecare zi și n-am să vă cer bani
niciodată !...“

Am mers mai departe, în cămăruța spălătoresei,
de la subsol,
cămăruța cu pereții sfîrtecați de sodă,
cu scaunele arse de leșie, cu masă putredă,
cu geamul zgîriat de întuneric,
încăpere în care am găsit o imensă albie,
ca un mormînt de umbre.
Acolo, pîinea avea gust de săpun
iar prin aer
spînzurau frînghii sărate, de care erau prinse,
ca niște nori halucinanți, cearșafuri.
Pe ele se orînduiau — rîndunele de lemn —
cîrligele de rufe...
SFÎNTUL : „Spune-mi femeie — e o noapte a bucuriei,
a așteptării —
ce-ai vrea să găsești mîine, în zori,
în albia ta sărmană ?“
SPĂLĂTOREASA : „Mîinile, domnule,
îmi caut mîinile, de douăzeci de ani,
îmi caut mîinile,
nu le găsesc,
s-au topit,
nu mai sînt...
Vreau să vină o clipă în care să le pot scoate
din apa tulbure,
să-mi pieptăn părul, în fața oglinzii,
să așez perdele colorate-n ferestre,
să ating clanța de argint răcoros
a unei uși care să se deschidă-ntr-o pădure,
să ating frunzele verzi.
Îmi caut mîinile,
îmi caut mîinile, domnule.
...Și zăpada de-afară, parcă-i o rufă murdară,
o spăl și nu e niciodată albă
și aerul, domnule, aș vrea să-l spăl, cu săpunul lunii
și-apoi aș vrea să-l limpezesc cu păsări...“

Bătrînul n-a mai spus nici un cuvînt. A coborît
scara cu trepte de tablă
și a bătut în fereastra studentului, tînărul palid,
din camera plină de cărți...
SFÎNTUL : „Tinere, spune-mi
ce ai voi să-ți aducă
dimineața ce se apropie de oraș ?“
STUDENTUL : „Vreau să găsesc Speranța. Să incendiez
zidurile împăienjenite între care mă zbat,
s-o întîlnesc limpede,
apărîndu-mi, poate, sub chipul unei flori,
vreau să-mi mîngîie palmele
ca o scrisoare venită „din afară“, găsită în pîine,
menită să îmi înlesnească fuga.
Nu mai suport apăsarea acestor ziduri negre,
pe fiecare cărămidă care-mi rînjește, dincolo de
tencuială,
văd degetele unor oameni care nu mai există,
și-mi văd, săpat — de pe acum — în ele,
conturul cald al frunții,
precum înneguratul prinț danez
își zărea, în mîinile groparului, propriul craniu :
Nu, bătrîne, tu nu-mi poți dărui nimic !
Smulge-mi de pe retină peisajele tragice
și-adună-n locul lor imagini de alge și frunze,
risipește zăpada peste surîsul meu coclit,
fă astfel încît să pot uita nopțile foamei,
cînd adormeam, cu pîinea visului, apăsîndu-mi pieptul,
zdrobindu-mi coastele,
torturîndu-mă cu mireasma sălbatică a grîului,
picură liniște în nervii mei, zbătîndu-se,
îngroșați de insomnii,
sparge cîte-o fereastră în fiecare perete,
oglinzile inundă-le cu-arginturi,
tatuiază-mi pielea cu ancore
și redă-mi vîrsta, adevărata vîrstă !“

Bătrînul s-a strecurat afară, din odaie,
mut,
și s-a pierdut, printre zăpezile iernii,
lătrat de cîini,
sub legănarea galbenă a felinarelor...

Partea doua

RITM UNANIM

Varul,
nisipul,
cărămizile,
piatra,
lemnul și fierul
ni se supun !

...Am străbătut deșerturile foamei,
cu ucigașe nisipuri,
varul lunii cădea peste noi,
inimile ardeau, înăbușit,
ca flacăra cuptoarelor de cărămidă,
sîngeram printre lespezi,
iar brațele ni se arcuiau, făcînd să vibreze lemnul
pădurii,
asemeni unor șine de fier, străbătute de locomotive...

Așa am cunoscut focul,
așa am cunoscut apa,
văzduhul
și lutul...

Noi
am știut să smulgem varul, din gropile comune,
amestecîndu-l cu nisipul de aur al mării,
am avut răbdare,
am șlefuit piatra, cu palmele goale,
— piatra, pragul casei de azi —
noi am zărit, ivindu-se din conul de brad
fruntea de lemn visător, a casei de țară,
noi am modelat, cu ciocane greoaie, de fier,
scînteile liniștii...

Noi știm să visăm !

Luptăm cu Trecutul.
Tobe de apă bat peste cîmpul de luptă,
cavaleria schelelor încremenește în așteptare albă,
în turnuri suie flamuri,
mistriile ne scapără în mîini.
Sîntem gata.
Umplem, cu cîntece, cartușierele,
macaralele, în înălțime, așteaptă semnalul radar
al inimii.

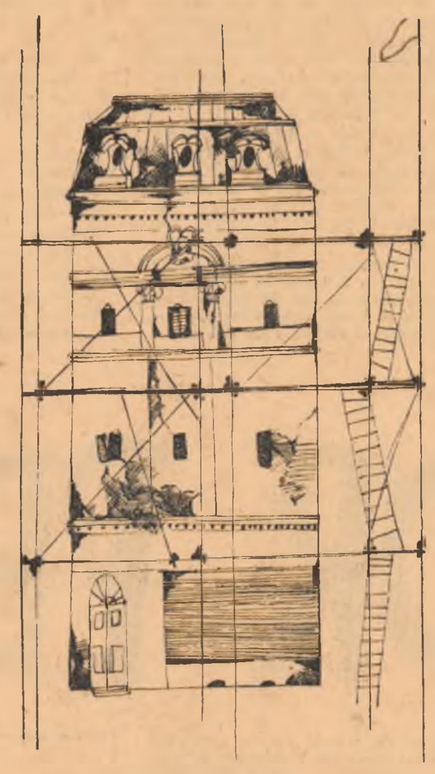

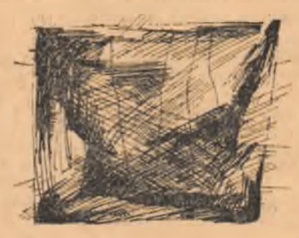

Alături de noi, stau gata să țîșnească din tranșee
varul,
nisipul,
cărămizile,
piatra,
lemnul și fierul !

ULTIMA NOAPTE ÎNAINTEA DEMOLĂRII

(Decor :

Orașul, sub lună. Casa cu obloane portocalii trăiește o noapte ciudată. E înconjurată de schele. Lemnul cu miez pîlpîitor, e gata să strivească zidurile părăginite. E un asediu mut. Nimeni nu așteaptă să se înalțe peste acoperiș steagul alb al capitulării. De sus, de la ferestrele rotunde, ca de corabie, ale mansardei nu aruncă nimeni cu smoală topită și nu vibrează funii de clopot. Cărămizile respiră. Nisipul strivit între ele, sîngeră. Asediatorii — nouă zidari tineri și un meșter — sînt chiar aici, în casa muribundă. Stau într-o încăpere cu ferestre fără geamuri, așteptînd dimineața. Întunericul le ascunde chipurile și nu le auzim decît vocile, spărgînd, în răstimpuri, tăcerea...).

Glasul întîiului zidar : *Nu pot s-adorm,*
umbre nezărite, se-alungă, tropăie, dincolo de
ferestrele fără ferestre,
țevile de apă, crăpate, se-ncovoaie în aer,
pe scări se rostogolesc ceasornice uriașe, de tablă,
cu cadrane-afumate,
varul se prelinge, desprins de pe ziduri
și o dată cu el moare conturul mobilelor vechi
— pe care le aud cum scîrțîie, cum se zbat, —
conturul desenat de flacăra palidă
a candelabrelor coclite,
aud
oglinzi zăngănind
și aud cum picură ceara luminărilor, stîrîind,
pe negre dantele.
Amintirile casei nu mă lasă să dorm...

Glasul meșterului : *Nimeni nu doarme.*
E totul pregătit ? Putem începe-n zori ?

Glasul celui de-al treilea zidar : *E gata, totul.*
Tîrnăcoapele-s aliniate pe scară.
Putem începe atacul din clipă în clipă...
Oamenii așteaptă blocul cel nou.

Glasul celui de-al șaptelea zidar : *Bătrîna spălătoreasă*
de la subsol
și-a cumpărat de pe acum perdele noi.
Spunea că le visează de un veac.

Ilustrații de N. ȘERBAN

Glasul meșterului : *După măsura perdelelor ei*
vom face toate ferestrele casei, dar pînă atunci
le vom sparge pe-acestea,
vom arde grinzile putrede, vom topi fierul strivit între
ziduri.
Casa trebuie să moară !

Glasul celui de-al zecilea zidar : *Cu ce începem*
dărîmarea ?
mîine, cînd va răsări soarele ?

Glasul meșterului : *Începem cu subsolul !*
Ucidem întîi rădăcinile. Spargem pragurile de piatră,
zidurile gîlgîind de apă și de sudoare,
aerul pietrificat pe conducte
și casa, cu temeliile roase
va continua să rămînă-n picioare și nu se va prăbuși
nici atunci
cînd vom zdrobi cu tîrnăcopul, întîiul cat, ori al doilea,
va rămîne, suspendată-n văzduh, pînă în ultima clipă.
Nu vrea, nu vrea să moară,
cu camerele ei sumbre, cu obloanele groase,
străjuite de îngeri de gips,
nu ni se supune fără luptă,
urlă, bolborosește, înecată în sîngele rănilor ei,
se tîrăște, arsă de sete, spre gura canalelor,
hrănindu-se cu propria ei cenușă,
cu arborii ei uscați, cu iarba bătrînă.
Rămîne în aer,
încearcă să se agațe de zborul păsărilor
cărora le-a prădat cuiburile,
rămîne, pînă în clipa în care
îi despicăm acoperișurile umilate de ploaie.
Dacă noi
n-am dărîma mai întîi tot ce e umbră în ființa noastră
ne-ar acoperi în ruinele ei fumegînde.
Și-n sufletele noastre
e ceva care se dărîmă, e ceva care moare.
Moare culoarea cenușie cu care ne-am deprins,
moare teama,
privirea speriată aruncată spre ușă
cînd se-auzeau pași neștiuți,
obișnuința de a trăi în camere mici,
cu ferestre mici, dar cu trei rînduri de chei la uși,
cu pereți apăsîndu-ne umerii.
Parcă tot ce era sortit bucuriei, în noi,
nu avea loc să izbucnească-n afară.
Mutîndu-ne între pereții caselor albe,
ne mutăm și visele și dragostea, definitiv,
între pereții inimii, subțiri...
În noi, moare teama de noapte !
În noi, arde gardul de lemn, cioplit strîmb și
bătut în piroane neîrești,
care ne despărțea de casa vecină,
ori de casa de peste drum.
Se năruie naive granițe. Acum
nu mai putem respira decît laolaltă !

Glasul celui mai tînăr zidar : *Răsare soarele !*
Bună dimineața, meșteri mari !
Eu, cel dintîi am să cobor. Alerg
pînă la brutărie și mă-ntorc
cu prima pîine, prima pîine caldă ieșită din cuptor
Sărbători-vom ultima noapte-a casei !

Corul zidarilor : *Ce noapte lungă, ce noapte lungă,*
fără de capăt parcă !
E timpul să începem. De pe pleoape
ne scuturăm în dimineață, scrumul
cumplitei nopți trăite-n casa moartă,
noapte amară, noapte blestemată...

Ecou : *Noapte amară, noapte blestemată...*

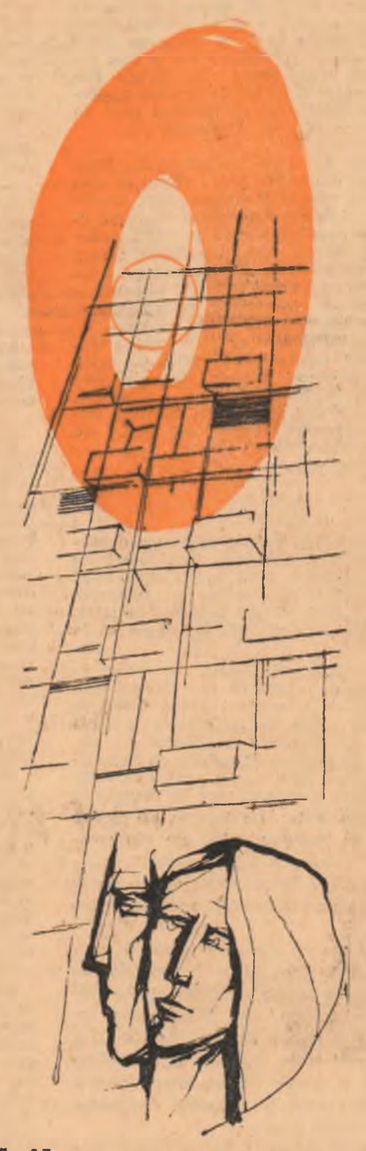

Epilog

(Personaje : O fată și un tînăr)

Orașul doarme. Dezbinate, culorile
urcă în miezul coralilor de neon
pe bulevardele de piatră, umezite de lună,
pe unde pașii, limpezi se-aud...
Luminile ferestrelor se sting și se aprind
sub privirile tîrzîilor trecători,
asemeni unor pești de aur apropiindu-se, ori
depărtîndu-se
de oglinda nemișcată a apei.

Visele se întîlnesc,
își întretaie zborul niște fosforescente liane,
atingîndu-se în legănare
și-abia acum simțim pămîntul
înclinîndu-se, înclinîndu-se spre dimineață,
ca un uriaș pocal de lut...

Fata *(cu simplitate)* : *„Arată-mi casa*
în care ai copilărit !“

Tînărul *(cu o bucurie ciudată în glas)* : *„Casa*
nu mai există !
Nu mai există !...“

ACTUAL ȘI AUTENTIC

Lucrarea lui Gheorghe Vlad **Îndrăzneala** este rodul unei îndelungate activități reportericești, al cunoașterii temeinice a realităților satului nou, în plin proces de transformare revoluționară. Este o comedie despre colectiviști, spumoasă, cu un pronunțat caracter popular, care militează pentru noul în munca, în viața și în conștiința oamenilor, împotriva inerției demobilizatoare, împotriva anchilozării în forme și mentalități vechi. Agitatorică și publicistică, **Îndrăzneala** păstrează pe țin loc lirismului și dezbaterilor de conștiință, acțiunea fiind antrenată într-o curgere dinamică, vie, susținută de disputa pe probleme ale muncii în colectiv.

Un tînăr avîntat, cu mintea plină de planuri îndrăznețe, proaspăt întors de la o școală de brigadieri, vrea să spargă rutina vechilor practici agricole, să deschidă perspectiva unor metode noi, menite a transforma gospodăria colectivă „Mereu înainte" într-o gospodărie milionară. Planurile lui cutezătoare cîștigă repede aderenți, ca tînăra Lina, inginer agronom, și inimosul Păun Ciocîlteu, dar și potrivnici. Printre ei se află însuși președintele colectivei, rău sfătuit de un individ, Buzdurică, despre care aflăm că e magazioner, intrigant și dușman al noului, dar nu aflăm din ce motive și în ce scop acționează. Disputa evoluează concentric, angrenînd cercuri din ce în ce mai largi, pentru a ajunge în ultimul act la o adevărată înfruntare publică cu prilejul căreia însăși masa colectiviștilor va trebui să aleagă între alternative și, firește, să hotărască propriul drum. Sforarul Buzdurică se va trezi izolat și neutralizat de oprobriul colectiviștilor, președintele colectivei, Pavel, își va înțelege și recunoaște greșeala, iar prezența catalizatoare a secretarului comitetului raional de partid va consfinți această primă victorie în bătălia pentru nou.

Lucru îmbucurător pentru dramaturgia noastră de actualitate, personajele pozitive, purtătoare ale ideilor avansate, sînt construite mai bine și mai convingător, subliniindu-se în acest fel preponderența și forța calitativă (nu doar cantitativă) a elementului pozitiv în viața satului contemporan, în ultimă instanță, în ansamblul realității socialiste. Tînărul brigadier Lisandru este cu adevărat elementul cel mai dinamic al acțiunii, factorul mobilizator și reprezentativ pentru categoria eroilor înaintați, slujind cu entuziasm și fermitate ideile novatoare, constructive, proprii epocii noastre. Poziția lui este poziția autorului, și meritul dramaturgului este de a ne convinge **prin personaj** și nu numai **prin textul** atribuit acestuia. Mai bogat în nuanțe se înfățișează celălalt personaj pozitiv central, Păun Ciocîlteu. Modest, de o înaltă frumusețe morală, reprimîndu-și durerea și dezamăgirea, provocate de jignirile și neîncrederea agresivă a lui Buzdurică, Păun continuă să lupte, cu acea îndîrjire de care numai marii pasionați sînt capabili, pentru triumful punctului său de vedere, cinstit, generos, profund uman. Este, de altfel, singurul personaj care concentrează puținul lirism al piesei și căruia autorul îi dedică un plus de înțelegere și simpatie, întrezărindu-se undeva o comunicare intimă, discretă și caldă, între dramaturg și erou.

Din păcate, motivarea nemulțumitoare a acțiunii „celeilalte părți", conturarea mult prea sumară a profilului lui Buzdurică sau a lui Pavel, imprimă o intensificare artificială a conflictului, slăbind prin aceasta și sensul activității personajelor despre care aminteam mai sus, puse în situația de a se frămînta prea mult în raport cu sarcina lor artistică. Din această pricină, intriga, deși se profilează de la început, intră prea încet „în viteză" și nu atinge întotdeauna profunzimile năzuite.

Pentru că este vorba totuși de o comedie, nu vom insista asupra adîncimii conflictului, dar vom sublinia umorul suculent al unor replici, hazul de esență populară care se înscrie pe linia bunelor tradiții ale literaturii noastre. Este de remarcat îndeosebi realizarea acelui cuplu comic, Mitu și Nate, un soi de Păcală și Tîndală contemporani, care, dacă nu sînt prinși organic în țesătura acțiunii, au însă misiunea de a susține, în intermezzo-urile ce le sînt afectate, principala partitură umoristică a piesei.

Lucrarea dramatică de debut a lui Gheorghe Vlad aduce pe scena noastră un ecou proaspăt și autentic al vieții țăranilor colectiviști.

Spectacolul, realizat de colectivul Teatrului Regional București, este conceput în deplină concordanță cu mesajul și factura piesei, precum și cu specificul acestui teatru destinat unui public larg și divers de spectatori. Regia lui Mihai Dimiu, despre care, după cîteva creații remarcabile, nu se mai poate afirma că e „un talent tînăr", a contribuit creator la punerea în valoare a calităților textului. Mihai Dimiu a înțeles că trebuie să realizeze un spectacol prin excelență popular, dinamic și agitatoric, îndrumarea sa artistică vizînd cu consecvență tocmai aceste obiective. Pornind în aceeași măsură de la text și de la viața reală, regizorul a dat spectacolului un aer de puternică autenticitate. A fost ajutat și de un colectiv de actori talentați care, deși veniți din teatre și școli diferite, și-au armonizat „vocile", realizînd, sub bagheta sa sigură, un spectacol cu adevărat unitar.

Pentru că nu putem vorbi aici despre toți interpreții, vom menționa creația excelentă a lui Ioan Marinescu în rolul lui Păun Ciocîlteu (momentul care precede discutarea primirii în partid a eroului este compus cu multă sensibilitate), ținuta precisă și convingătoare a lui Silviu Stănculescu (Lisandru), jocul plin de naturalețe al lui Eugen Petrescu (Vasile Băjan), precum și interpretarea surprinzător de vie pe care doi actori tineri Mihai Pălădescu (Mitu) și Constantin Florescu (Nate) o dau unor roluri dificile.

Decorurile mobile și simple ale lui Erwin Kuttler, lucrate în motive populare oltenești, sînt deosebit de sugestive, în spiritul ideii pe care a fost construit spectacolul.

Dumitru Solomon

TEATRUL NAȚIONAL DIN IAȘI:

O SCRISOARE PIERDUTĂ

Pregătindu-se în vederea manifestărilor ce vor avea loc în luna iunie, cu prilejul comemorării semicentenarului morții lui I. L. Caragiale, Teatrul Național „V. Alecsandri" a readus pe scenă, recent, spectacolul O scrisoare pierdută *care face parte din repertoriul său permanent. Piesa se bucură la Iași de o interpretare deosebit de valoroasă, în linia tradițională, cu sublinierea implicită a elementelor de puternică satiră a moravurilor epocii.*

Legăturile lui I. L. Caragiale cu Iașii sînt bine cunoscute de istoria literară. Vizitînd periodic orașul unde solicitase, la un moment dat, și postul de director de scenă al Teatrului (1896), dramaturgul a supravegheat de-aproape montarea pieselor sale, legînd relații prietenești cu actorii, apreciindu-le realizările. Aici a aflat autorul „Nopții furtunoase", și a apreciat-o ca atare, pe cea mai bună interpretă a Vetei, consoarta lui Jupîn Dumitrache (Athena Georgescu). Aici a avut, — în interpreți ca M. Arceleanu, P. P. Petrone, Vlad Cuzinski, mai tîrziu Radu Demetrescu, pe unii din cei mai buni creatori ai lui Trahanache, Cațavencu, Cetățeanul turmentat. Și tot la Iași, începînd cu anul 1912, cînd scriitorul a închis ochii, a venit să continue aceeași tradiție excepționalul C. Vernescu-Vîlcea, actor format de Matei Millo și verificat, în interpretarea tipurilor caragialiene, de marele lor autor. În acest mod se explică, fără îndoială, nota de autenticitate a interpreților de astăzi, păstrători ai stilului original, cerut de epoca și de semnificația socială a personajelor lui Caragiale.

În forma actuală, colectivul care joacă la Iași „O scrisoare pierdută" a fost închegat în anul 1948, regia fiind deținută de Nic. Moldoveanu. Parte din interpreți (Miluță Gheorghiu, Nicolae Șubă, Remus Ionașcu, St. Dăncinescu) dețin aceste roluri de mai multe decenii, șlefuind mereu imaginea personajelor corespunzătoare: Farfuridi, Cetățeanul turmentat, Dandanache, Cațavencu. Miluță Gheorghiu dezvoltă personajul cu un firesc și cu o savoare satirică situată la polul opus al creației sale de neuitat: moldoveanca Chirița. Nicolae Șubă îmbină o plastică și o frazare de un comic plin de sevă, zugrăvind cu excepțională măiestrie un „Cetățean" extras parcă din ilustrațiile lui Jiquide. Creația sa este, la ora actuală, de un autentic și de o subliniată vigoare comică, lipsită de artificiu, fiind demnă a rămîne în filmoteca teatrului românesc.

Interpreților menționați li s-au asimilat într-o perfectă unitate stilistică și realizările celorlalte personaje: Zoe (Carmen Barbu), Trahanache (M. Grosariu), Tipătescu (I. Schimbischi), Pristanda (C. Cadeschi).

Singura discontinuitate de ordin stilistic o constituie, de această dată, decorul — și tocmai această constatare stîrnește nedumerirea spectatorilor. Este logică, este satisfăcătoare, sub raport artistic, înfățișarea comediei lui Caragiale (și încă în stilul original de interpretare, bizuit pe compoziția minuțioasă și autentic-realistă a tipurilor) într-un decor stilizat? Dar să arătăm în ce constă stilizarea. Piesa se reprezintă, în adevăr, într-un cadru limitat de perdele, marcate fiind, în interiorul acestuia, numai tradiționalele uși (în fund și pe părți) prin simple draperii. Actul IV, (grădina casei lui Trahanache) amestecă elemente reale (masă, poartă, scări, balustradă, scaune etc) cu altele figurate (de ex. un copac „sugerat" printr-o fișie de perdea verde, care coboară în primul plan); fundalul nu aduce nimic din elementele constitutive ale culorii locale, cerute de autor.

Firește, nu ne declarăm principial împotriva inovațiilor. Este de văzut însă dacă cele de mai sus pot fi numite în adevăr inovații menite să ajute transmiterea textului și să completeze zugrăvirea mediului social și a preocupărilor cotidiene ale personajelor vizate de satira lui Caragiale. Evident, teatrul include, chiar în ipostaza realismului scenic, acceptarea convenționalului (o anumită doză de convențional) în expresie. Nu vom pretinde să vedem pe scenă, oricînd și în orice caz, detaliile (naturalist redate) ale situațiilor din viață, după cum, și în ce privește decorul, s-a depășit de mult faza cînd se cereau neapărat construcții greoaie, grosimi, statui adevărate, arbori adevărați, frunzare, flori etc. Sînt însă de făcut distincții de la piesă la piesă, de la un autor la altul, de la o epocă și de la o anumită structură și formă literară de expresie la una opusă.

Ion Sava proiecta cîndva să monteze piesele lui Caragiale într-o manieră nouă, tratînd personajele ca niște prototipuri ale unor vicii în genere, descarnate de identitatea individului concret, și, în acest scop, a executat chiar un număr de desene, evident interesante, cu siluetele respectivelor personaje. Încercarea se situa pe linia desprinderii tipurilor zugrăvite de autor de coordonatele determinate de ordin social-politic.

Opera lui I. L. Caragiale se încadrează realismului critic și valorificarea ei în spirit științific, pe temeiul esteticii marxist-leniniste, subliniază atributele prin care ea (și „O scrisoare pierdută" în primul rînd) devine o frescă socială și o frescă a moravurilor burghezo-moșierești, totodată. Or, deși textul are o excepțională forță de caracterizare, dispariția decorului cerut de autor, lărgirea spațiului, înlăturarea pereților, perspectivele create de draperiile grele — lipsesc reprezentația de un prețios auxiliar ce poate contribui la zugrăvirea epocii și a mediului, săracind semnificațiile piesei. Caragiale a dat el însuși indicațiile de decor strict necesare, vizînd crearea acelei ambianțe atît de sugestive în planul determinării condițiilor sociale și etice ale conflictului. Care este, atunci, justificarea „modernizării" decorului, în spectacolul Național-ului din Iași? Întrebarea este cu atît mai legitimă cu cît, așa cum am arătat, interpretarea se plasează în linia celei mai bune tradiții caragialiene, cu sublinierea notei de virulentă satiră a sistemului politic și a moravurilor decăzute ale burghezo-moșierimii — în lumina valorificării actuale, integrale, a sensurilor criticii sociale întreprinse de marele nostru realist-critic.

N. Barbu

Desene de Silvan

MIHAI PĂLĂDESCU
(Mitu)

CONSTANTIN FLORESCU
(Nate)

IOAN MARINESCU
(Păun Ciocîlteu)

CORNEL GÎRBEA
(Pavel)

NICKY RĂDULESCU
(Buzdurică)

Cartea frumoasă

De multă vreme, postulatul lui Horațiu „ut pictura poesis" care stabilea o identitate perfectă între mijloacele de expresie ale celor două arte, s-a dovedit neadevărat. Sistemul de imagini cu care operează scriitorul e altul decît cel al artistului plastic, orice încercare de egalizare fiind fără sens. Modalitățile diferite de reflectare a realității conferă deci ilustratorului unei cărți o relativă independență, ridicînd opera sa de la nivelul unei simple interpretări, în care meritul principal e fidelitatea deplină, la acela al unei creații ce îmbogățește textul cu propria viziune artistică a graficianului.

Pecetea personalității ilustratorului, departe de a scădea valoarea artistică a textului literar, contribuie în mod esențial la sporirea ei. Bineînțeles, cînd această operație complexă se produce în spiritul textului. Între ilustrațiile lui Perahim la *Poeziile* lui Eminescu, de pildă, și cele la *Balul costumat* al lui Anatole France, e o diferență limpede. De o parte ideile profunde ale poetului sînt sugerate prin alternanțe de siluete albe și negre, uneori profilate pe cer, prin spații vaste, păduri răscolite de lumina lunii, orașe încremenite într-o penumbră de moarte. Viziunea lui Perahim respinge interpretarea convențională, edulcorată, a liricii eminesciene, înlocuind-o cu alta nouă, plină de sensibilitate, dar trepidantă. În cartea lui France, candoarea tipurilor de copii te cucerește de îndată, limitele sînt rotunjite, expresiile au ceva din mirarea mută a păpușilor, universul ilustrațiilor fiind unul familiar micilor cititori. Dar pretutindeni se simte prezența unei personalități puternice, a unui artist înzestrat cu forța de selecție a momentelor concludente (fiecare ilustrație la Eminescu trimite precis la cîte un vers elocvent pentru întreaga poezie, a tipurilor celor mai grăitoare).

Val. Munteanu, unul dintre cei mai harnici ilustratori din ultima vreme, s-a afirmat și el printr-o viziune personală, printr-un stil propriu. Citeodată, însă, artistul este pîndit de pericolul repetării. Coperțile colecției *Luceafărul* de pildă, cu linia lor fluidă, elegantă, lunecînd de-a lungul unor contururi clare, amenință uneori să atingă monotonia. Dar fizionomiile exprimate într-un joc ingenios de volume în ilustrațiile la *Povestea lui Stan Pățitul* sînt create în spiritul umorului înțelept al lui Creangă, iar tăieturile de hîrtie de pe coperta *Marilor familii* sugerează lipsa umanității personajelor despre care vorbește Druon. Graficianul nu trece niciodată dincolo de intențiile scriitorului, nu le alterează, dar nici nu renunță la propria personalitate artistică. Din acest punct de vedere, se poate reproșa lui M. Orlovski că perspectiva în care privește eroii *Documentelor postume ale clubului Pickwick* e străină de aceea a lui Dickens. Aceasta spre deosebire de coperta la *Klim Samghin*, care vorbește explicit despre caracterul filistinului personaj. Infantilismul desenului, figurile diforme nu au nimic din umorul dickensian. Să treci peste toate acestea de dragul unui joc coloristic (după părerea noastră, destul de strident) nu ni se pare recomandabil.

Aceeași permanență a personalității în cadrul unor creații inspirate de volume total diferite o întîlnim la C. Müller. Cu atît mai interesant cu cît artistul lucrează într-un domeniu aparent lipsit de mari posibilități, dar în care el se afirmă ca un adevărat creator cu mijloace de o mare simplitate și putere de sugestie: compoziția de litere. Coperte ca acelea la *Război și Pace* sau la *Poemele* lui Maiakovski sugerează în mod surprinzător de precis conținutul volumelor, înscriindu-se printre cele mai izbutite creații grafice ale genului. O altă reușită în acest domeniu dificil e legată de numele unui grafician tînăr, P. Vulcănescu, a cărui copertă la recentul volum al maestrului Arghezi, *Frunze*, sugerează din plin, tot prin intermediul exclusiv al literelor desenate, forța, veșnica tinerețe a marelui poet.

Cu ajutorul unei simple vignete negre pe fondul copertei acoperit aproape în întregime de literele mari, de culoarea sîngelui, concepute într-un joc sobru, D. Ionescu, cu *Antologia poeziei latino-americane*, creează, în sfîrșit, o binevenită variație în seria de coperte ce legau obligatoriu orice volum tradus din literatura Americii de Sud de prezentarea uneia sau a mai multor figuri de țărani, de care frunte trebuia cu orice preț să fie umbrită de un sombrero. Așa cum, din păcate, procedează și un grafician talentat ca Tiberiu Nicorescu, la volumul lui Teitelboim, *Sămînță în nisip*. Nicorescu e creatorul unor coperte bine construite compozițional, ca acelea la *În portul de pescari* al lui I. Ruse sau la *Viața pe Mississippi* de Mark Twain, în care dramele umane, atitudinea scriitorului, sînt înțelese și transcrise în mod clar.

Alți artiști preferă simbolul lapidar și limpede; Aurel Stoicescu realizează, de exemplu, în coperta *Versurilor* lui Tiberiu Utan, acea îmbinare de forță și de delicatețe lirică, atît de caracteristică autorului *Cărbunelui roșu*. Arbori viguroși, urcînd ca niște coloane solide, desenați într-o linie modulată cu gingășie, într-o perspectivă frontală, uzinele și schelele ce suie spre stele se reflectă adînc în apă, sugerînd de la început universul poetic și profunzimea sentimentului prezent în volum.

La rîndul ei, Geta Brătescu folosește hiperbola. Gravurile sale, colorate și în alb-negru (mai ales cele dintîi) cu care a ilustrat *Alte povești cu tîlc*, de Al. Mitru, urmăresc sublinierea sensului social exprimat de înțelepciunea populară.

Tot la simbol face apel și C. Piliuță, interpretînd, într-o viziune personală (ce amintește de impresionanta sa compoziție *Deținuți politici eliberați de gărzile patriotice*) patosul și delicatețea versurilor poetului revoluționar spaniol, Marcos Ana. Nu am vrea să încheiem aceste însemnări rezumative care, în mod fatal, lasă deoparte importante realizări în arta ilustrației, fără să amintim de ciclul de desene inspirat de *Reportajul cu șireangul de gît* al lui Fucik, desene cu ajutorul cărora Eugen Mihăescu comentează textul literar, fără să ilustreze cu precizie un anume moment al cărții, sugerînd însă cu pregnanță idealul umanist în numele căruia s-a jertfit scriitorul. Deși lucrările lui Eugen Mihăescu nu au fost încă tipărite, le amintim aici pentru originalitatea modului de expresie și pătrunderea profundă a textului lui Fucik.

Ni se pare inutil să subliniem că succesele ilustratorilor sînt direct legate de un singur fapt: identificarea și interpretarea creatoare a textului literar.

Dan Grigorescu

BĂTRÎNUL PÎRCĂLAB

„E uimitor cît de bătrîn poți să pari la 20 de ani!" — Reproduc cuvintele unui fost admirator al lui Pîrcălab. Și-i dau dreptate.

Acum șase luni, în jocul cu Turcia, 100.000 de oameni aveau senzația unei mari descoperiri. Entuziaștii au fost gata să susțină că Garrincha n-a făcut mai mult, pentru echipa sa, în finala suedeză. Numele lui Bindea a reapărut din cronicile Ripensiei...

S-au încercat apropieri... Visătorii n-au șovăit să comprime etapele consacrării.

Așa a apărut Pîrcălab pe gazonul din care au mușcat cîndva crampoanele lui Hidegkuti, Metreveli sau Haynes.

Venea de la Arad, avînd în valiză un permis de fotbalist, contrasemnat de meșterul Petschovski. Venea după o lungă călătorie de studii în patria lui Pele, țara în care mingea de fotbal desfide stopul și toate celelalte legi ale circulației.

N-au trecut decît șase luni din ziua jocului cu Turcia. Dar a fost deajuns ca să apară scepticii: Pîrcălab? Un caz ca multe altele. Vechea poveste. Pînă la 20 ani, fotbaliștii noștri domină cele mai multe echipe europene, iar apoi, în deceniul marilor obligații, se mulțumesc să asculte la radio finala de la Berna sau Stockholm și să afle amănunte despre pregătirile lui Colev pentru Santiago.

E, într-adevăr, uimitor, cît de bătrîn pare Pîrcălab, de sus, din tribună. O economie de efort la care Greavu nu s-ar gîndi cu nici un preț. Un calm apatic care n-a pătruns niciodată în pachetul de nervi al lui Voinescu. Un complex de superioritate (vizibil în toate gesturile) pe care seniorul Apolzan l-a respins întotdeauna. O lipsă de insistență care amintește prin contrast înverșunarea lui Petschovski de-a lungul unui sfert de secol.

Ce se întîmplă cu Pîrcălab? Să fie oare de vină succesul? Nimic nu eșuează ca succesul? Să fie de vină peregrinările nocturne încheiate cu demaraje precise spre poarta „continentală" luminată cu neon? Sau o criză de suficiență care respinge gîndul că mai sînt atîtea și atîtea de învățat?

Oricum, Pîrcălab devine tot mai mult un tehnician al irosirii. Și asta sub ochii zecilor de mii de oameni care așteaptă răbdători ziua cînd jucătorii noștri își vor da seama, în sfîrșit, că un șut din voleu, cu întoarcere, e la fel de pretențios ca și piruetele îndrăgostitului Romeo.

Ioan Chirilă

TEMĂ ACTUALĂ

Piesa lui Ion Arieșanu „Ploaie de primăvară" — apărută în revista **Scrisul Bănățean** nr. 2 — are un motto edificator: „Închin aceste rînduri colectiviștilor și colectivei din Zăbrani, unul din primele cinci nuclee socialiste la sate". Realitatea contemporană a satului colectivizat reține atenția autorului, care încearcă — în cuprinsul unui act — să surprindă unele aspecte ale luptei dintre nou și vechi. În cadrul conflictului, se conturează două tipuri de țărani colectiviști: brigadierul Gligor și paznicul Mateiaș, bunul său prieten. Gligor trăiește intens, se dăruie avîntat muncii libere, transformatoare. Totuși el încă nu izbutește să cunoască și să înțeleagă oamenii din jurul său, nu știe să-i ajute, se supraapreciază, păstrînd, încă, o optică îngustă asupra vieții. Iar Mateiaș n-a reușit să se elibereze de tirania intereselor personale, de patima banului, munceste fără pasiune, aruncă vorbe neîntemeiate pe seama altora. Între cei doi prieteni se iscă divergențe serioase care au drept urmare interzicerea căsătoriei copiilor — Ionaș și Florița. Tinerii însă reacționează prompt, părăsesc locuințele părintești și se hotărăsc să-și întemeieze căminul lor. Intențiile generoase ale dramaturgului nu-și află — pe întreg parcursul — o tratare artistică de înalt nivel. În prima parte, mișcarea personajelor este prea „construită", iar în partea doua există adausuri nemotivate (apariția tinerilor). Moment nodal al piesei — discuția dintre Gligor și Mateiaș (în partea întîi) nu capătă intensitatea necesară, iar ultimele scene sînt oarecum vitregite de nerv dramatic. Logica internă a conflictului cerea ca și alte personaje să devină prezențe active, să participe la dezbaterea etică de pe scenă (în mai mare măsură decît moș Cuvinu, spre exemplu). Mai trebuie remarcat că, de multe ori, personajele se exprimă emfatic, declarativ. I. Arieșanu creează cu îndemînare scene de „atmosferă" (începutul piesei și momentul final denotă această calitate). Orientarea tînărului scriitor spre problemele satului de azi se cuvine salutată și continuată.

Mihai Botez

Fedin

de Mihai Novicov

Unul dintre scriitorii contemporani care se bucură de un înalt prestigiu în întreaga lume este incontestabil Konstantin Fedin.

E un intelectual prin excelenţă. În 1952, împreună cu Aurel Mihale, am fost la el acasă, la Moscova. Ne-a arătat un dulap plin de traduceri ale operei sale în toate limbile pămîntului. Peste aproape zece ani, în toamna lui 1961, ne-am reîntîlnit. L-am întrebat dacă traducerile mai încap în dulapul acela, dacă n-a trebuit cumva să comande unul mai mare. Mi-a răspuns că l-a desfiinţat cu totul (*„Ştii — zîmbea nevinovat — mi se părea că tot mă laud... în sfîrşit... pentru ce un dulap separat?"*). Mi-a explicat apoi că romanul *„Rugul"* e doar prima parte a ultimului volum din trilogie fără a vroi să precizeze cînd va termina restul. *„Să vedem ce o să spună cititorii despre prima..."*.

E de o modestie exemplară. Vorbeşte cu plăcere şi pe larg despre cel mai tînăr confrate, dar cu greu îl poţi determina să vorbească despre el însuşi.

Din opera lui Fedin doar *Oraşe şi ani* pot ajuta direct la anumite reconstituiri biografice. Dar observaţia e valabilă aproape pentru orice lucrare a literaturii sovietice din acei ani (1920—1930). *Torentul de fier* al lui Serafimovici, *Ceapaev* şi *Rebeliunea* de Furmanov, *Cimentul* de Gladkov, *Înfringerea* de Fadeev (şi n-am citat decît cîteva titluri) se bazează toate pe material autobiografic. Trăsătura e atît de firească, atît de organic legată de condiţiile obiective, încît o semnalau — atunci — pînă şi comentatorii lipsiţi de bunăvoinţă faţă de primul stat socialist. Un critic estet de la noi, scria în 1927, referindu-se la *„arta ciudată a noului realism rus"*, că în această ţară *„nu mai ai nevoie să cauţi subiecte, ele aleargă spre tine, te răstoarnă în stradă. Istoria fiecărei familii a devenit un roman de aventuri"* Un subiect de roman a fost şi viaţa lui Fedin; trimis de tatăl său în Germania, pentru a învăţa cît mai bine nemţeşte, este surprins acolo de izbucnirea războiului (1914) şi petrece ca prizonier civil (cu regim de domiciliu forţat) peste trei ani în ţara inamică. După revoluţie se întoarce în patrie, aderă entuziast la noul regim, activează în presa de partid şi de front, în diverse instituţii culturale, dar, ceva mai tîrziu, în anii N.E.P.-ului are iluzia că activitatea politică îi stinghereşte *„independenţa"* literară şi începe să frecventeze cercul estetizant *„Fraţii lui Serapion"*. Cu francheţea care-i este caracteristică, Fedin a explicat mai tîrziu cauza rătăcirii vremelnice, renunţînd o dată pentru totdeauna la îndoielile sale.

În parte, sinuozităţile acestui drum au fost reflectate în *Oraşe şi ani* prin *„aventurile"* lui Andrei Starţov. Acesta însă termină tragic. Tema este reluată în *Fraţii*, dar din nou, deşi forţa argumentelor logice e de partea celui care a intrat fără rezervă în slujba revoluţiei (deci s-a subordonat ca artist comandamentelor politice), confruntarea estetică rămîne favorabilă artistului izolat. Mult mai tîrziu, în 1950, cu prilejul vizitei făcute în Romînia, Fedin a căutat să ne explice cauzele acestor *„eşecuri"* (aşa le numea el). Cuvintele exacte, evident, nu le ţin minte, deoarece discuţia n-a fost stenografiată, însă sensul, cred că-l reproduc din memorie destul de fidel: *„Pe mine mă chinuia întotdeauna de ce, în ciuda intenţiilor, la mine personajul mai puţin înaintat iese mai simpatic, mai atrăgător decît omul înzestrat cu calităţile unui revoluţionar intransigent, eroul de tip nou, cum i se spune adesea"*... Fedin ne-a dat atunci următoarea explicaţie: ca să poată zugrăvi în întreaga ei complexitate şi în întreaga ei bogăţie figura omului celui mai înaintat al zilelor noastre, scriitorul însuşi trebuie să trăiască epoca socialistă ca un asemenea erou... *„În anii Războiului pentru Apărarea Patriei am activat în rînd cu milioane de oameni, fără să mă gîndesc aproape la faptul că sînt scriitor... am făcut tot ce-mi cerea patria şi conştiinţa... şi mi-am dat seama că eroul pe care, înainte, parcă-l vedeam, dar nu-l şi simţeam, că acest erou s-a cuibărit dintr-o dată în sufletul meu şi de acolo s-a cerut să iasă în lume, pe hîrtie... Aşa am scris „Primele bucurii" şi „O vară neobişnuită"*.

Spuneam că Fedin e un intelectual prin excelenţă, adeziunea lui la Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, la regimul sovietic a fost raţională, a fost rezultatul unei meditaţii adînci, al unui proces de argumentare şi contra-argumentare cu sine însuşi. Ca artist, Fedin n-a reuşit să „asimileze" operativ cu aceeaşi promptitudine realitatea nouă. A luptat cu îndîrjire toată viaţa pentru a fi, în tot ce face, şi ca artist şi ca om, ca cetăţean sovietic, consecvent cu el însuşi. S-a folosit şi de vasta lui cultură..E un scriitor rus în toată dimensiunea acestui epitet, care a călătorit şi a cunoscut multe ţări ale Europei.

Pentru scriitorii sovietici, dar nu numai pentru aceştia, pentru scriitorii ţărilor socialiste, ca şi pentru toţi scriitorii progresişti ai lumii, Fedin e un exemplu: un exemplu de atitudine cetăţenească, un exemplu de exigenţă cu el însuşi. Însă despre Fedin se poate spune că e mai ales un maestru al prozei. De bună seamă afirmaţia necesită o precizare: dar ce se înţelege propriu-zis prin proză? Tot ce nu e vers? (după cunoscuta definiţie molierească)? Sau tot ce nu e poezie?

Îmi voi permite să îndrăznesc, ca să zicem aşa, o „formulă" — proza e acea parte a artei literare, care nu se ajută de nici o altă artă. Poezia — o spune şi Sadoveanu — e întotdeauna şi muzică, drama trăieşte prin spectacol. Artistul care scrie în proză n-are la îndemînă alt material decît cuvîntul. *Toate* imaginile el trebuie să le realizeze *numai* cu ajutorul cuvîntului. Fedin e un astfel de artist prin excelenţă, iar marele său dascăl e Lev Nikolaevici Tolstoi. De la romancierii ruşi ai secolului al XIX-lea, Fedin a moştenit ambiţia maximii, aş spune a totalei obiectivări. El nu-şi permite să fie nici măcar balzacian, adică să nareze el (autorul) ce se petrece, sau să descrie cadrul acţiunii. Fedin nu face decît să înregistreze faptele, sentimentele, gîndurile eroilor. De aceea — după cum a observat-o mai de mult critica sovietică — în proza sa, în afara monologului interior, e atît de frecventă vorbirea indirectă, colorată stilistic în raport cu acel personaj, cu ochii căruia autorul urmăreşte în momentul respectiv acţiunea.

Astfel, Fedin continuă glorioasa tradiţie a romanului rus dar îi adaogă ceva: ritmul. Ritmul e al unei epoci revoluţionare. Acest ritm, Fedin a încercat un timp să-l aducă din afară în ţesătura operei. Dar sudura nu se realiza (nici prin proza ritmată, nici prin răsturnarea ordinei cronologice a evenimentelor). Originalitatea deplină a fost cucerită abia atunci cînd ritmul s-a încadrat organic „formulei" epice, adăugîndu-i concentrarea, laconismul expresiei, încordarea lăuntrică. *Rugul*, din acest punct de vedere, e o capodoperă. Aproape fără epitete, metafore, comparaţii, fără vreo intenţie manifestă de a sublinia stilistic amploarea spectacolului istoric, Fedin transmite senzaţia grandoarei prin excepţionala concentrare a mijloacelor artistice. Cuvîntul ca material brut dispare şi rămîne doar viaţa reconstituită în formele vieţii însăşi ca o mărturie de neşters pentru generaţii şi generaţii de urmaşi. Istoria literaturii universale cunoaşte puţine izbînzi de asemenea proporţii.

DESCIFRÎND TAINELE OCEANULUI AERIAN

Nesfîrşitul ocean aerian care înconjoară planeta noastră este încă prea puţin cunoscut. Nu mică a fost mirarea oamenilor de ştiinţă — ca şi a nespecialiştilor — atunci cînd prin lansarea primilor sateliţi artificiali şi a primelor rachete cosmice, s-a aflat că în jurul Pămîntului există trei brîuri în care intensitatea radiaţiilor este atît de mare, încît ea devine periculoasă pentru fiinţele vii.

Astfel în timp ce doza maximă pe care o suportă corpul omenesc este de 0,3 roentgeni pe săptămînă, în zonele din jurul Pămîntului intensitatea ajunge la 100 roentgeni pe oră, în cazul protonilor şi nu scade niciodată sub 0,3 roentgeni pe oră, deci de 168 ori mai mare decît doza maximă admisă!

Apare astfel o piedică destul de importantă în calea viitorilor cosmonauţi, care, în lumina datelor actuale, sînt obligaţi să evite aceste zone, a căror limită inferioară oscilează în jurul distanţei de 400 km. de la suprafaţa solului. Dealtminteri, toate zborurile cosmonauţilor s-au efectuat tocmai din această pricină la o înălţime situată sub limita indicată.

Menţionăm că zonele de radiaţie dispar în regiunile polare, astfel încît o primă posibilitate care se întrevede este ca viitoarele zboruri cosmice să înceapă prin decolări de pe cosmodroame polare.

Totuşi pentru viitoarele zboruri ale omului spre Lună, Marte sau Venus, traiectoriile optime nu sînt cele polare. Ele trec şi prin zonele ecuatoriale, deci prin zonele de radiaţii care însă nu sînt încă suficient de bine cunoscute. Apare atunci o alternativă: sau fixăm de la început traiectoriile cosmonavelor astfel încît ele să ocolească zonele de radiaţie — sau cercetăm sistematic proprietăţile acestor zone, „viaţa" lor, pentru a afla, eventual, dacă nu este posibil ca totuşi nave cosmice rapide să treacă prin aceste zone, fără a pune în pericol sănătatea cosmonauţilor.

Dealtminteri, este evident că însăşi determinarea exactă a proprietăţilor pe care le au zonele de radiaţie, prezintă un interes ştiinţific de sine stătător, deoarece proprietăţile acestei atmosfere superioare sînt direct legate de multe probleme ale vieţii practice — cum ar fi: propagarea undelor de radio, furtunile magnetice, starea meteorologică etc. Desigur că studierea atmosferei superioare se poate face cel mai bine „la faţa locului". De unde rezultă şi marea importanţă a actualului satelit artificial al Pămîntului, lansat de U.R.S.S. la 16 martie.

Datele caracteristice ale traiectoriei sale sînt cunoscute. Orbita sa este alungită, distanţa minimă de pămînt (perigeul) fiind de 217 km., iar distanţa maximă (apogeul) de 980 km. Înclinarea planului orbitei faţă de ecuator este de 49 grade.

Toate aceste elemente arată clar că satelitul în cauză este destinat studierii pe o perioadă mai lungă, a atmosferei superioare, tocmai în regiunea brîului interior de radiaţie, în domeniul în care ele au o intensitate maximă (regiunea din jurul ecuatorului). Acest prim brîu are limita sa superioară la circa 1.500 km., însă intensitatea maximă se află în regiunea situată la 800—1.000 km. de sol. Rezultă imediat că în mod intenţionat perigeul are valoarea de 980 km., tocmai pentru a se putea studia acest maxim.

Dealtminteri şi din comunicat rezultă clar că printre principalele obiective ale actualului satelit se află şi „studierea compoziţiei, sub raport energetic, a centurilor de radiaţii din jurul Pămîntului, pentru aprecierea pericolului radiaţiilor în cursul zborurilor cosmice de lungă durată".

Dar mecanismul formării acestor brîuri de radiaţii nu este încă pe deplin elucidat. Fluxurile crepusculare constituie unul din factorii care intervin în mod cert în producerea brîurilor. Ele vor fi studiate de către aparate speciale montate pe actualul satelit.

Programul său de lucru este însă vast, cuprinzînd atît abordarea unor probleme legate direct de zborurile cosmice, cît şi a unor chestiuni ştiinţifice fundamentale.

În prima categorie intră studierea efectului substanţei meteoritice asupra elementelor de construcţie a obiectelor cosmice. De asemenea, în actualul satelit se vor încerca şi verifica mai multe elemente de construcţie a aparatelor cosmice. Aceasta va duce la o mărire a siguranţei pe care o vor oferi viitoarele zboruri.

Menţionăm că influenţa meteoriţilor asupra navelor cosmice poate fi foarte mare. La viteza cosmică de 11 km./s, cît trebuie să aibă un obiect ca să poată scăpa de atracţia Pămîntului, cloncirile cu meteoriţii chiar mici, sînt foarte periculoase.

În marile spaţii cosmice, particulele meteorice pot atinge viteze mari. O ciocnire cu o particulă de numai un gram, care se mişcă cu numai 3 km./s în sens contrar unui obiect cosmic care are 11 km./s, echivalează cu lovirea obiectivului cosmic (presupus a sta pe loc) de către un proiectil de 14 grame, care tocmai iese din ţeava unei arme de foc de calibru mediu, îndreptată spre navă. Iată de ce a fost necesar ca în zborurile cosmice să se ia precauţii speciale împotriva acestui pericol, îmbrăcînd cosmonauţii în costume de scafandru, deşi ei se aflau într-o cabină etanşă.

Printre problemele de importanţă ştiinţifică fundamentală care se studiază de către actualul satelit, amintim în primul rînd determinarea compoziţiei razelor cosmice primare şi a variaţiei intensităţii lor. Aparatele acestui satelit-laborator, explorînd straturile înalte ale atmosferei terestre, se află în situaţia privilegiată de a observa razele primare care sosesc spre Pămînt, înainte ca ele să fie alterate de prezenţa atmosferei terestre. De asemenea, tot în această categorie intră studierea radiaţiilor de mică lungime de undă care vin de la Soare şi de la alte corpuri cereşti. Acest studiu nu se poate face decît în afara atmosferei terestre.

Dar şi chestiunile legate direct de practică, şi care sînt abordate de acest satelit, au o mare valoare. În primul rînd se va cunoaşte mai bine concentraţia particulelor încărcate din ionosferă, deci se va avea o bază ştiinţifică mai sigură pentru prognoza relativă la propagarea undelor de radio.

De asemenea — datorită altor studii — se va avea o imagine mai clară asupra repartiţiei şi formării sistemelor noroase în atmosfera terestră — ca şi asupra cîmpului magnetic terestru.

Iată cît e de vast programul ştiinţific al noului satelit sovietic. Prin lansarea altor sateliţi similari, se va crea o reţea de sateliţi care vor explora **simultan** întreaga atmosferă superioară. Se va dispune astfel de un material ştiinţific, bogat şi unic, esenţial pentru pregătirea viitoarelor zboruri ale cosmonauţilor, pentru elucidarea unor probleme ştiinţifice fundamentale şi pentru rezolvarea unor probleme concrete puse de practică.

Prof. univ.
Edmond Nicolau

note note note note note note

Premiul „Taormina" pe anul 1961 — pentru secţiunea italiană — a fost acordat poetului Leonardo Sinisgalli. Revista „L'Europa letteraria" nr. 12 publică mai multe poezii ale sale în limbile franceză, engleză, spaniolă şi română. Traducerea poeziei lui Simisgalli „Copiii bat la perete", este semnată de Maria Banuş.

★

Aceeaşi revistă anunţă apropiata apariţie în limba italiană a antologiei poetice „La vitta dalla vita" de Mihai Beniuc, sub îngrijirea lui Dragoş Vrînceanu şi Elio Filippo Accrocca.

★

Tot în „L'Europa letteraria" nr. 12, citim selecţiuni din poemul „Surîsul Hiroşimei" şi poeziile „Lied" şi „Visul", de Eugen Jebeleanu. Ilustraţiile sînt semnate de Florica Cordescu.

★

Pe scena Teatrului de Dramă şi Comedie din Moscova, se reprezintă comedia „Celebrul 702" de Al. Mirodan, în regia lui Evdochimov. Aceeaşi piesă se află într-un stadiu avansat al repetiţiilor la teatrul de dramă „Puşkin" din Leningrad.

★

O anchetă făcută la principalele librării din Roma şi Milano, stabileşte că printre cele mai citite cărţi din ultimele luni, se află romanul „Trei, şapte, as" de Vladimir Tendriakov, „Vîii şi morţii" de Konstantin Simonov şi volumul poetului Evghenii Evtuşenko, „Nu m-am născut tîrziu". Ancheta este însoţită de un scurt comentariu care semnalează creşterea vertiginoasă a interesului pe care publicului italian îl dovedeşte faţă de literatura sovietică.

★

Cunoscuta revistă franceză „Europe" închină numărul său din februarie-martie 1962, centenarului romanului „Mizerabilii" de Victor Hugo. Revista publică studii de o mare însemnătate pentru înţelegerea genezei romanului, locul său în literatura franceză şi în literatura universală. Un articol, semnat de Gerard Wilhaud, se intitulează „De la istorie la roman", urmărind răsunetul faptelor din epoca respectivă în construcţia celebrei cărţi. Alte studii tratează despre poezia în „Mizerabilii", „Parisul Mizerabililor", „Dialogul şi psihologia", despre ecoul cărţii în Rusia şi Uniunea Sovietică. Mai aflăm o cronologie a elaborării romanului şi alte materiale documentare deosebit de interesante.

PRIMĂVARĂ TRAGICĂ

DESEN DE BENEDICT GĂNESCU

„VISĂTORUL"...

Mister Kowl nu este un oarecare. Mister Kowl este unul dintre colaboratorii ştiinţifici ai faimoasei firme americane „General Electric". Ziarele de peste ocean îi pomenesc numele destul de des. Şi nu întîmplător; domnia sa desfăşoară o activitate intensă în domeniul rachetelor şi navelor cosmice. La Cap Canaveral, numele său s-a înălţat, nu o dată, a explodat în aer, nu o dată, a luat foc şi a căzut în ocean nu o dată.

Nu de mult, mister Kowl a urcat la tribuna Asociaţiei americane de astronomie pozînd drept un mare cuceritor al cosmosului. Cu acest prilej, mister Kowl şi-a dezvăluit proiectele, precum şi visul său de „aur". Un vis despre care nu se poate spune că n-ar atinge „înălţimi", şi încă ce înălţimi! Visul îl poartă departe, mister Kowl se şi vede debarcînd şi ocupînd asteroizii cu flota sa cosmică. Căci visul domnului Kowl, din nefericire, poartă uniformă miltiară.

De la tribuna Asociaţiei, reprezentantul lui „General Electric" s-a ocupat de asteroizi. Existenţa acestor corpuri cereşti care se mişcă pe o orbită în jurul Soarelui, trecînd uneori şi prin apropierea planetelor Marte, Jupiter, Pămînt a sugerat „savantului" ideea realizării unui *„asteroid-bombă"*. După părerea sa, în jurul pămîntului ar mişuna tot felul de asteroizi nedescoperiţi încă. Identificarea lor de către astronomii americani ar însemna totodată şi o contribuţie importantă la întărirea potenţialului militar al S.U.A., căci asteroizilor, conform planurilor lui mister Kowl, ar urma să li se dea o „folosinţă pămînteană".

În expunerea sa, „visătorul cosmic" a prezentat şi cîteva pilde „pur ştiinţifice". Luînd la întîmplare un asteroid cu un diametru de 4,8 kilometri şi cu o greutate de 500 miliarde tone, colaboratorul firmei „General Electric" ajunge la următoarea concluzie: un grup de cosmonauţi, îmbarcat pe o navă cosmică acţionată de rachete tip „Nova" (fabricate de „General Electric") ar putea oricînd să zmulgă un asteroid din mişcarea sa firească şi să-l oblige să cadă pe pămînt, într-o zonă dinainte stabilită. *„Căderea — demonstra mister Kowl — ar provoca o explozie egală cu opt milioane de tone de trotil"*.

„Visătorul cosmic" de peste ocean a mai demonstrat că a scoate un asteroid de pe o orbită şi a-l trimite plocon pămîntului, ar fi o treabă mult mai uşoară decît a transforma Luna într-o bază militară americană. Operaţia s-ar efectua în felul următor: un echipaj cosmic instalează pe un asteroid (Ladyes and gentlemens, folosiţi rachetele cosmice produse de „General Electric"!) o cabină explozibilă. O apăsare pe buton ar declanşa în această instalaţie explozia unei bombe de hidrogen a cărei forţă ar atinge 300 mega-tone. Scos astfel de pe orbită, asteroidul s-ar transforma într-o bombă şi s-ar îndrepta spre pămînt, fericindu-i pe oameni.

„Visul" lui mister Kowl însă a mers mai departe.... A mers pînă acolo, încît a calculat cam ce s-ar putea întîmpla cu partea de răsărit a Americii dacă un asemenea asteroid-bombă ar cădea deasupra oraşului Kentucky. Tabloul înfăţişat Asociaţiei americane de astronomie este de-a dreptul apocaliptic. Judecînd după legile civilizaţiei, s-ar fi cuvenit ca mister Kowl să fie huiduit şi izgonit de la tribună, sau pus în cămaşă de forţă, dar acest lucru, din păcate, nu s-a întîmplat. Ba dimpotrivă, „visătorul" a fost aplaudat.

Epilog:

Guvernul american a semnat cîteva contracte cu „General Electric". Producţia rachetelor în trei trepte de tip „Nova" va începe încă în anul 1962, urmînd ca întreaga comandă să fie livrată abia în anii 1968-1969.

Mister Kowl visează. Se şi vede călare pe un asteroid-bombă. Dar lupta popoarelor pentru pace — racheta cu trepte infinite şi de o mare precizie — îl va readuce pe pămînt.

Haralamb Zincă

CARNET EXTERN

Delegaţia romînă la lucrările Conferinţei pentru dezarmare de la Geneva.

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii